

**T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI**

**3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE
VERİLEN CİNSEL EĞİTİMİN EBEVEYNLERİN BİLGİ
DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Begüm EVİRGİN

Çankırı 2023

**3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE VERİLEN CİNSEL
EĞİTİMİN EBEVEYNLERİN BİLGİ DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Begüm EVİRGEN

**Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Güzin Yasemin TUNÇAY**

Çankırı 2023

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 208201016 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Begüm EVİRGEN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitimin Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi :19.12.2023

Tez Danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Güzin Yasemin TUNÇAY Çankırı Karatekin Üniversitesi	..... İmza
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Nazan KAYTEZ Çankırı Karatekin Üniversitesi	..... İmza
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Pınar ÇİÇEKOĞLU ÖZTÜRK Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	..... İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım
İmza
Doç. Dr. Nazan KAYTEZ
Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitimin Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza
19/12/2023
Begüm EVİRGEN

ÖN SÖZ

Okul öncesi dönem, insan yaşamının temelini oluşturan en önemli dönemdir. Bu dönemde çocuğa ne kadar olumlu yaşantılar sunulursa ileride o kadar olumlu kişilik geliştirmesi için zemin sağlanır. Bu zemini sağlamada ebeveynlerin bilgi, tutum ve yaklaşımları oldukça önemlidir ve çocukların gelişim alanlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Çocuk gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlaması için çocuğun tüm gelişim alanları desteklenmelidir. Ancak cinsel gelişim; diğer gelişim alanları kadar dikkate alınmayan, bastırılan, insanların yanlış veya eksik bilgiye sahip olduğu gelişim alanıdır. Cinsel eğitim ise bilimsel anlamda az bilinen, eğitim programlarında az yer alan, yokmuş gibi davranılan bir konu olma özelliğini taşımaktadır. Buna karşın, cinsel bilgi ve becerilerin sağlanması, insanın gelişimi açısından önemlidir, her bireyin cinsel eğitim almaya hakkı vardır ve bu eğitim çok erken yaşlarda başlamalıdır.

Bu araştırmanın her aşamasında bana rehberlik eden, beni hiçbir zaman sınırlandırmayan, benden akademik ve manevi desteğini esirgemeyen, her zaman sorularıma sabırla cevap veren ve beni yönlendiren değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Güzin Yasemin TUNÇAY'a,

Tez çalışmamda değerli görüşleri ile araştırmanın şekillenmesini sağlayan, yüksek lisans eğitimi süresince pozitifliği ve güler yüzünü eksik etmeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Nazan KAYTEZ'e,

Jüride yer alarak kıymetli fikir ve önerileri ile katkı sağlayan Doç. Dr. Pınar ÇİÇEKOĞLU ÖZTÜRK hocama,

Yoğun çalışmaları arasında her ihtiyacım olduğunda benden bilgi ve yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. İsmail BOZKURT hocama,

Veri toplama sürecinde tüm desteği ile yanımda olan Özel Lütfü Akkaya Çocuk Üniversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi müdürü Serpil YILMAZ ve okul personellerine, ayrıca değerli vakitlerini ayırarak araştırmaya katılım sağlayan ebeveynlere,

Cinsel eğitim sunumu hazırlığında bana destek olan, çizimleriyle sunuma renk katan değerli arkadaşım Şeyda TAŞCI'ya,

Araştırmanın istatistiği konusunda bilgilerini benimle paylaşan ve bu konuda bana yardımcı olan Murat YALÇINTAŞ'a,

Hayatımın her alanında varlıklarından güç aldığım biricik anne ve babama, tüm sabır ve desteği ile her zaman yanımda olduğunu hissettiren ve beni motive eden sevgili eşim Mehmet EVİRGEN'e ve hayatıma anlam katan, benden yeni bir 'ben'i keşfetmemi sağlayan canım kızım Asya'ya sonsuz ve içten teőekkürlerimi sunmak isterim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY	iii
ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
GRAFİK LİSTESİ	xi
ÖZET.....	xii
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	4
1.2 Çalışmanın Önemi.....	4
1.3 Problemler	5
1.3.1 Alt Problemler	5
1.4 Sınırlılıklar	5
1.5 Sayıtlılar	6
2. GENEL BİLGİLER.....	7
2.1 Cinsel Gelişim İle İlgili Tanımlar	7
2.2 Cinsel Gelişim Kuramları.....	8
2.2.1 Psikoanalitik kuram	8
2.2.1.1 Psikoseksüel kuram	8
2.2.1.2 Psikososyal kuram	11
2.2.2 Öğrenme kuramı	14
2.2.2.1 Operant koşullanma kuramı	14
2.2.2.2 Sosyal öğrenme kuramı	15
2.2.3 Bilişsel gelişim kuramı	15
2.2.3.1 Piaget kuramı.....	15
2.2.3.2 Kohlberg kuramı.....	17
2.2.4 Cinsiyet şema kuramı	18
2.3 Erken Çocukluk Dönemi Cinsel Gelişim Özellikleri	18
2.3.1 0-1 yaş dönemi cinsel gelişim	18
2.3.2 1-3 yaş dönemi cinsel gelişim	19
2.3.3 3-6 yaş dönemi cinsel gelişim	20
2.4 Erken Çocukluk Döneminde Cinsel Gelişim Sürecinde Görülen Davranışlar	21
2.4.1 Mastürbasyon	21
2.4.2 Cinsel oyunlar.....	22
2.4.3 Cinsel sorular.....	23
2.5 Cinsellik ve Cinsel Eğitim.....	24
2.5.1 Cinsel eğitimin sağladığı yararlar.....	25
2.5.2 Cinsel eğitimin içeriği	26
2.5.3 Cinsel eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken noktalar.....	27
2.5.4 Cinsel istismar	28
2.5.5 Cinsel istismarı önlemede cinsel eğitim	29
2.5.6 Cinsel eğitimde ebeveynlerin rolü.....	31
2.6 İlgili Yayın ve Araştırmalar	31

2.6.1 Dünya’da yapılan ilgili araştırmalar	31
2.6.2 Türkiye’de yapılan ilgili araştırmalar	33
3. MATERİYAL VE YÖNTEM.....	37
3.1 Araştırmanın Modeli	37
3.2 Araştırma Grubu.....	37
3.3 Veri Toplama Araçları	37
3.4 Veri Toplama Süreci	38
3.5 Uygulama	39
3.5.1 Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitim.....	40
3.6 Verilerin Analizi.....	44
4. BULGULAR	44
5. TARTIşMA	73
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
KAYNAKLAR	92
EKLER.....	101

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
WHO	: World Health Organization
SIECUS	: Amerika Cinsel Bilgi Ve Eğitim Konseyi

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1: Katılımcıların demografik özellikleri	45
Tablo 4.2: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlere ait tanımlayıcı istatistikler	46
Tablo 4.3: Ankette yer alan maddelerin ön test ve son testlere ait frekans ve yüzdeler	46
Tablo 4.4: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlere ait çarpıklık ve basıklık değerleri	56
Tablo 4.5: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlerin karşılaştırılmasına ait ilişkili gruplar t testi bulguları	56
Tablo 4.6: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsiyete göre karışık desenler ANOVA bulguları	57
Tablo 4.7: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde yaş grubuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	58
Tablo 4.8: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk yaşına göre karışık desenler ANOVA bulguları	60
Tablo 4.9: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk cinsiyetine göre karışık desenler ANOVA bulguları	61
Tablo 4.10: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde eğitim durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	63
Tablo 4.11: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk sayısına göre karışık desenler ANOVA bulguları	64
Tablo 4.12: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde gelir düzeyine göre karışık desenler ANOVA bulguları	66
Tablo 4.13: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde daha önce cinsel eğitim alma durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	67
Tablo 4.14: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	69
Tablo 4.15: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	70
Tablo 4.16: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuklukta aile ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları	72

GRAFİK LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 4.1: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsiyete göre değişim	58
Grafik 4.2: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde yaş grubuna göre değişim	59
Grafik 4.3: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk yaşına göre değişim	61
Grafik 4.4: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk cinsiyetine göre değişim	62
Grafik 4.5: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde eğitim bilgilerine göre değişim	64
Grafik 4.6: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk sayısına göre değişim	65
Grafik 4.7: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde gelir düzeyine göre değişim	67
Grafik 4.8: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde daha önce cinsel eğitim alma durumuna göre değişim	68
Grafik 4.9: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde daha önce cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumuna göre değişim	70
Grafik 4.10: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumuna göre değişim	71
Grafik 4.11: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuklukta aile ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumuna göre değişim	73

3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERE VERİLEN CİNSEL EĞİTİMİN EBEVEYNLERİN BİLGİ DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

EVİRGEN, Begüm. 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitimin Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2023.

Araştırmada 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ebeveynlerin çocuğun cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini, Artvin ilinin Hopa ilçesinde yer alan, uygulamanın gerçekleştirildiği okulda öğrenimine devam eden 3-6 yaş grubu çocuğu olan 104 anne, 14 baba oluşturmuştur. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından düzenlenen “Okul Öncesi Cinsel Eğitim Anketi” ve “Demografik Veri Formu” aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma, ilk anket uygulandıktan sonra ebeveynlere cinsel eğitimin aktarılması ve sonrasında anketin tekrarlanması şeklinde yürütülmüştür. Tek bir grubun ön test ve son testte verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Araştırmanın analizi SPSS-25 programı ile yapılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, katılımcıların demografik özellikleri ve cinsel eğitim bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri tabloları, ebeveynlerin bilgi düzeylerindeki değişimi tespit etmek için bağımlı gruplar t testi ve ilgili değişimlerde farklı değişkenlerin grup*zaman etkisini ölçmek için ise karışık desenler ANOVA analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin son test ölçüm puanlarının, öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Daha önce çocuk cinselliği ile ilgili cinsel eğitim alan ebeveynlerin ön test ölçüm puanlarının, cinsel eğitim almayan ebeveynlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olan ebeveynlerin olmayanlara kıyasla ön test ölçüm puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, eğitim öncesi ve sonrası ebeveynlerin anket sorularına vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde her bir anket sorusu için farklı oranlarda, istendik yönde sonuçlar elde edilmiş, ebeveynlere verilen cinsel eğitim ile ebeveynlerin konu ile ilgili bilgi düzeylerinde artış görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsel eğitim, Cinsel gelişim, Ebeveyn, Okul öncesi dönem

THESIS TITLE IN ENGLISH HERE

SUMMARY

EVİRGEN, Begüm. Examining The Effect of Sexual Education Given to Parents of Children Aged 3-6 on Their Knowledge Levels, (Master Thesis), Çankırı, 2023.

The aim of the study was to examine the effect of sexual education given to parents of children aged 3-6 on the parents' level of knowledge about the child's sexual development and education. The research sample consisted of 104 mothers and 14 fathers with children aged 3-6, who were continuing their education at the school where the application was carried out, located in Hopa district of Artvin province. Research data was collected through the "Preschool Sexual Education Survey" and "Demographic Data Form" prepared by the researcher. After the first survey was administered, the research was conducted by providing sexual education to the parents and then repeating the survey. The answers given by a single group in the pretest and posttest were analyzed. The analysis of the research was done with the SPSS-25 program. In analyzing the research data, tables of frequency and percentage values of the participants' demographic characteristics and sexual education information, dependent groups t-test was used to determine the change in the parents' knowledge levels, and mixed designs ANOVA analysis was used to measure the group*time effect of different variables on the relevant changes. As a result of the research, it was seen that the post-test measurement scores of parents with a high level of education were significantly higher than those of parents with a low level of education. It was determined that the pre-test measurement scores of parents who had previously received sexual education were significantly higher than those of parents who had not received sexual education. It was determined that the pre-test measurement scores of parents who had resources regarding sexual education were significantly higher compared to those who did not. In the study, when the answers given by the parents to the survey questions before and after the training were examined, the desired results were obtained at different rates for each survey question, and an increase in the knowledge level of the parents on the subject was observed with the child sexual development and education program applied to the parents.

Key Words: Sexual development, Sexual education, Parents, Pre-school period

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönemin, gelişimin bütün alanlarında tutum, davranış ve beceri ediniminde kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Kendini tanımlama, öz bakım becerileri edinme, cinsel kimlik oluşumu, sosyal kuralları öğrenme, duyguları tanımlama ve ifade edebilme, empati becerisi, kişilerarası ilişkiler geliştirme gibi birçok bilgi ve beceri bu dönemde kazanılmaktadır (Özgün, 2017; Pugach ve Vertuhina, 2020). Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren keşif için büyük ilgi duyarlar ve etkin bir şekilde çevreleri ile iletişim kurmayı öğrenirler. Öğrenme hızının çok yüksek olduğu, her konuda meraklı oldukları ve çevresel etkilere oldukça açık oldukları bu dönem yaşamın temelidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Okul öncesi dönemde çocuğun gelişim alanlarını desteklemek oldukça önemlidir. Gelişim alanları birbirinden farklı olsa da bir bütünü oluşturur. Bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, cinsel gelişim her biri birbiri ile etkileşim içerisindedir. Bir gelişim alanında görülen değişiklik veya aksaklık diğer gelişim alanlarını etkilemektedir (Ummanel ve Dilek, 2020). Çocukların gelişiminde, ruh ve beden sağlığında ebeveynin rolü çok büyüktür ve ebeveynler çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlarla çocukların bakış açılarını oluşturur (Koçtürk ve Kızıldağ Şahin, 2020; İşler ve Gürşimşek, 2018). Bu bağlamda ebeveyn tutumu ve ebeveyn-çocuk ilişkisi çocukların yörüngelerini şekillendirmede başroldür (Othman ve diğerleri, 2020).

Çocuklar tüm gelişim alanlarında aileleri tarafından desteklenmeye ihtiyaç duyar. Cinsel gelişim de bu alanlardan biridir ve sağlıklı cinsel gelişim için ebeveynlerin çocuklarını bilgilendirmeleri, çocukların bu konuda meraklarını gidermeleri gerekmektedir (Çankırı, 2018). Fakat cinsel gelişimin ebeveynler tarafından yeteri kadar ele alınmadığı görülmektedir. Oysa ki ebeveynlerin çocuğun sağlıklı cinsel gelişimine yönelik doğru bilgiye sahip olmaları, bu bilgileri çocukları ile uygun bir şekilde paylaşmaları ve bu konuda kendilerini sorumlu hissetmeleri gerekmektedir (İşler, 2017). Çünkü çocuğun çevreyi ilk keşfettiği ve gözlemlediği yer ailesidir ve cinsel gelişimi ile ilgili sorularına aileden gelebilecek olumsuz bir

tutum çocuğun bu konuda önyargı geliştirmesine veya yanlış kaynaklara yönelmesine sebep olabilir (Baysan, 2020).

Cinsel gelişim yalnızca organların büyümesi veya hormon gelişimi ile sınırlı değildir, anne karnında başlayıp yaşam boyu devam eden, fiziksel, kültürel, sosyal, duygusal, psikolojik boyutlara sahip bir süreçtir. Bireyin cinsel gelişiminin sağlıklı olması, kişiliğini ve toplumsal ilişkilerini etkiler (Ganji, Emamian, Maasoumi, Keramat ve Merghati Khoei, 2017; Önder Demirbaş, 2019). Sağlıklı bir cinsel gelişim için ise cinsel eğitimin gerekliliği esastır. Cinsel eğitim her zaman ihtiyaç duyulan bir konudur fakat ilerleyen teknoloji, bilgiye ulaşma hızı, çocukların akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi medya araçlarının kullanım süresi ve maruz kaldıkları içerik düşünülürse cinsel eğitime günümüzde çok daha fazla ihtiyaç vardır (Çankırı, 2018).

Cinsel eğitim, karar verme, kimlik oluşumu, sorumluluk alma gibi kişisel becerileri edinme, kişisel sınırları koruma, çocuğun kendini istismardan koruyabilmesi, cinsiyet farkındalığı, cinsel organları tanıma, cinsel organların temizliği ve bakımı, hayır diyebilme, üreme bilgileri gibi önemli konularda bilgi edinme, tutum, inanç ve değerlerin biçimlenmesini içeren kapsamlı bir eğitimidir (Özgün, 2017). Cinsel eğitim, doğru yöntem ve tutumlarla verildiği takdirde bir “farkındalık eğitimi”dir (Güneş, 2021, s. 14). Yapılan birçok araştırma sonucu cinsel eğitimin aile ortamında ve çok erken yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğini göstermiştir (Pradikto ve Sofino, 2019). Erken yaşta verilen cinsel eğitim, çocukların daha olumlu cinsel tutum ve davranış geliştirmesini sağlayacaktır (Sinaga ve Simorangkir, 2021).

Cinsel eğitimin kazanımlarının hem bireysel hem toplumsal bazda sayılamayacak kadar çok olduğu görülmektedir. Cinsel eğitim ile birlikte çocuğun kendisini, duygularını, kişiliğini, bedenini tanıması, diğer insanlarla iyi ilişkiler geliştirme, kendine ve karşısındakine sevgi, saygı ve hoşgörü duyması gibi pek çok kazanım elde edilebilir (Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008). Cinsel eğitim ile çocuğun cinselliğe karşı olumlu bir bakış açısı kazanması sağlanabilir ve cinselliğin konuşulmaması gereken, gizemli bir konu olduğu düşüncesi ortadan kalkabilir (Zhina ve Dingchu, 2013).

Cinsel eğitimde, çocuk gelişiminin her alanında olduğu gibi doğru zaman, uygun ortam, bilinçli olma, doğal, açık ve net bir şekilde iletişim kurma, güven

ortamı sağlama, çocuğun tam olarak neyi merak ettiğini anlama, çocuğun kişisel ve duygusal özelliklerini bilme ve ona göre uygun bir yönlendirme ve rehberlik etme işe yarayacak ipuçlarıdır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 9). Cinsel eğitim çocuğun ihtiyacına ve gelişim evresine göre uyarlanmalıdır (Megawatiningtyas, Ameliandari ve Mustadi, 2018).

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ebeveynler çocuklarıyla cinsel gelişim ve eğitim konuları hakkında konuşmaktan kaçınmaktadır. Cinsel eğitim çoğu zaman geçiştirilen veya görmezlikten gelinen bir konudur (Altundağ ve Çakırer Çalbayram, 2019; Tuğrul ve Artan, 2001). Yapılan araştırmalarda ebeveynlerin, çocuk cinselliğini kabul etmediğini, çocuk cinselliğinden örtülü bir şekilde bahsettiklerini, çocuklarıyla cinsel konularla ilgili konuşurken kendilerini huzursuz ve yetersiz hissettiklerini ifade ettikleri görülmüştür (Bell ve Wright, 2011; Artan, Ceylan ve Kurnaz Adıbatmaz, 2020). Çocuk, cinsel konularla ilgili bir soru sorduğunda, ebeveynin huzursuz hissetmesi, mimikleri, ses tonu, bedeninin gerginliği veya gevşekliği her biri çocuğa iletilen birer mesajdır. Ebeveynin konuşma biçimleri, kendini anlatmada serbest olmadıklarını gösteren tavırları çocukların cinsel konulardaki merakını arttırır. Böylesine yasak bir atmosfer çocukta hata ve utanç kavramlarını geliştirir, çocuk cinsel konularla ilgili konuşmaması ve duygularını bastırması gerektiği izlenimi edinir (Yavuzer, 2021, s. 222).

Ebeveynlerin çocuklarına cinsel eğitim verme konusunda iyi niyetlerine rağmen çocuklarına karşı açık olma, cinsellik hakkında bilgi verme, bunları çocuklarının yaş ve bireysel ihtiyaçlarına göre ayarlama konusunda zorluklar yaşadığı görülmektedir (Noorman, den Daas ve de Wit, 2022). Ebeveynlerin bu konuda zorlanmalarının temelinde utanma duygusu, nasıl konuşacaklarını bilememeleri, bilgilerinden emin olamamaları veya yanlış bir şey söylemekten endişe duymaları yatar. Cinsel eğitim konusunda anne babalar çocuklarına hazırlıksız yakalanır, bir konuda hazırlıksız olmak sonuçları tahmin edebilmenin önüne geçtiği için kaygı yaratır (Semerci, 2018, s. 22). Anne babaların cinsellik ve cinsel eğitim konusunda zorlanmalarında bir diğer önemli faktör kültür ve geleneklerdir (Kurtuncu, Utaş Akhan, Tanır ve Yıldız, 2015). Ebeveynlerinden bu konuda yeterli bilgi alamayan anne ve babalar çocuklarına da bilgi aktarma konusunda yetersiz kalmaktadır (Altundağ ve Çakırer Çalbayram, 2019). Bu geleneksel döngünün kırılması, kültürel tabu ve engellerin aşılması ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip

olması ile mümkündür (Roudsari ve diğerleri, 2013; Dwi Andari, Woro ve Yuniastuti, 2019).

Çocuklara cinsel eğitim verme konusunda ebeveynlerin tutumlarının olumlu yönde değişimi için bilgi ve özyeterliliklerinin artırılması gerekmektedir (Zifadlin, Suwarni, Selviana, Vidyastuti ve Lestari, 2021). Çünkü yapılan araştırmalar cinsel eğitim konusunda önyargılı ve otoriter tutumun engelleyici olduğunu kanıtlarken bu konuda daha bilgili ve daha olumlu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları ile cinsel eğitim konularını daha çok konuştuğu sonucunu göstermiştir (Lee, Cho, Chung ve Lee, 2019; Liu ve Edwards, 2003). Yine ebeveynlerin cinsel eğitim verme konusunda çocuk cinselliğini yönetebilmeleri için cinsel eğitim ve gelişim bilgilerini arttırmak ve bilgilerini çocuklarına aktarma konusunda iyi sonuçlar elde edebilmeleri adına ise etkili iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak gerekir. Ayrıca bu konuda motivasyonlarını arttırmak için ebeveynler desteklemelidir (Opara, Eke ve Akani, 2010; Ganji ve diğerleri, 2017; Pop ve Rusu, 2015).

1.1 Çalışmanın Amacı

Araştırma 3-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin çocuk cinselliği ile ilgili endişeleri ve merak ettikleri dikkate alınarak hazırlanan cinsel eğitimin ebeveynlerin bilgi düzeylerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

1.2 Çalışmanın Önemi

Çocukların sağlıklı cinsel gelişimi için özellikle okul öncesi dönemde önemli bir yere sahip olan cinsel gelişim ve eğitim konularında ebeveynlerin bilgi düzeyi büyük önem taşımaktadır. Çocukların cinsellik konularına karşı olumlu bir görüş ve tutum geliştirmesinin temelini ebeveyn oluşturur. Çocukların merak ettiklerinin yanıtsız kalması, gelişimlerine uygun bilgiyi edinememe gibi durumlar birçok sıkıntıyı beraberinde getirir. Ebeveynlerin çocuk ile ilgili her konuda olduğu gibi cinsel gelişim ve eğitimi konusunda da bilinçli olmaları önceliklidir. Bu araştırma ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerini artırması ve ülkemizde konu ile ilgili araştırmaların yeterli sayıda olmamasından yola çıkılarak konuya dair alanyazına katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.3 Problemler

Bu araştırmada 3-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere uygulanan cinsel eğitimin ebeveynlerin bilgi düzeyine etkisi incelenmiştir. Bu nedenle araştırmanın problemini Artvin Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı zel Ltf Akkaya ocuk niversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi velilerinin cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeyleri oluşturmaktadır.

1.3.1 Alt Problemler

1. Ebeveynlerin cinsel eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerinde anlamlı fark var mıdır?
2. Ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri ile cinsel eğitim bilgileri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili daha önce eğitim alıp almama durumları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili yararlanabilecekleri kaynak (kitap, uzman kişi, internet vb.) durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Ebeveynlerin kendi çocukluklarında ailesi ile cinsel gelişim ve eğitimi hakkında sohbet etme durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4 Sınırlılıklar

1. Araştırma 2022-2023 eğitim-ğretim yılı Artvin ili Hopa ilçesinde yer alan zel Ltf Akkaya ocuk niversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi'ne devam eden çocukların ebeveynleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, eğitime katılmayı kabul eden ebeveynlerle sınırlıdır.
3. Araştırma, 3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerle sınırlıdır.
4. Araştırmada katılımcılara ilişkin bilgiler araştırmada yer alan Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.
5. Araştırma bulguları araştırmacı tarafından geliştirilen Okul ncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi sorularından elde edilen verilerle sınırlıdır.
6. Araştırma, ebeveynlerin cinsel eğitim bilgi düzeyini arttırmayı hedefleyerek verilmiş olan eğitim ile sınırlıdır.

1.5 Sayıtlar

1. Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan veri toplama araçlarının bilgiyi elde etmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan Cinsel Eğitim'in etkili ve yeterli olduğu varsayılmıştır.
3. Örneklem sayısının yeterli olduğu varsayılmıştır.
4. Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Okul ncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi'ne ebeveynlerin vermiş olduğu cevapların değerlendirmede yeterli olduğu varsayılmıştır.
5. Araştırmaya katılan ebeveynlerin veri toplama aralarındaki sorulara içtenlikle ve gerçek cevap verdiği varsayılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

Araştırmanın bu bölümünde cinsel gelişim ile ilgili tanımlardan ve cinsel gelişim kuramlarından bahsedilmiştir. Sonrasında erken çocukluk dönemi cinsel gelişim özellikleri ve erken çocukluk döneminde cinsel gelişim sürecinde görülen davranışlara değinilmiştir. Devamında ise cinsel eğitim ve önemi, cinsel istismar, cinsel eğitimde ebeveyn rolü üzerinde durulmuştur. Son olarak ise Dünya’da ve Türkiye’de ilgili yayın ve araştırmalar yer almıştır.

2.1 Cinsel Gelişim İle İlgili Tanımlar

Gelişim: Davranış, düşünce, duygu ve toplumsal ilişkilerde görülen yaşa bağlı değişimler olarak tanımlanır (Bee ve Boyd, 2009, s. 40).

Benlik: Kişinin kendisine atfettiği nitelikler üzerinde düşünceleri ve bilgileri olarak tanımlanır (Bee ve Boyd, 2009, s. 542).

Cinsellik: Doğum öncesinde başlayıp yaşam boyu devam eden, insanların değerleri, inanışları, duyguları, kişilikleri tutum ve davranışları, fiziksel görünimleri ve içinde yaşanılan topluma göre şekillenen kavramdır. Cinsellik yalnızca üreme ve cinsel haz değil aynı zamanda sevgi ve kişisel tatmini de kapsar (Ersoy, 2014, s.282).

Cinsel eğitim: Cinsel eğitim, bilgilendirme, tutum ve davranış geliştirme, inançlar, değerler, ilişkiler ve mahremiyet konularını ele alan bir eğitimidir. Cinsel eğitim, bedensel, duygusal ve sosyal gelişim kavramlarından yola çıkarak, erkek ve kadının toplumsal rollerinin incelenmesi, bireylerin birbirlerine karşı kabul, sevgi, güven ve sorumluluk geliştirmeleri için eğitim olanaklarının sağlanması, insan cinselliğinin olumlu ve yapıcı bir güç olarak dengeli bir aile hayatında uygun biçimde geliştirilmesidir (Kadıoğlu Polat ve Üstün Budak, 2016, s. 1).

Cinsiyet: Canlılarda bir türün üyelerini, üreme yönünden birbirini tamamlayan dişi ve erkek olarak ayırt etme olanağı veren bedensel özelliklerin tümüdür (Aral ve Durualp, 2014, s. 21).

Cinsel kimlik: Kişinin dişilik veya erkeklik algısı, kişinin erkek ya da kadın olarak biyolojik varlığının farkına varmasıdır (Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği, 2022).

Cinsel istismar: Uluslararası sözleşmeler ve ulusal hukuk metinlerinde çocuk olarak tanımlanan bireylerin, yetişkin veya kendisinden yaşça büyük çocuk tarafından cinsel olarak sömürülmesi (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2020; Hornor, 2002).

Özdeşleşme: Bireyin içinde bulunduğu grubun bir üyesinin duyuş, düşünüş ve davranışlarını izlemesi, onu taklit etmesi, kendisine model almasıdır (Yavuzer, 2021).

Toplumsal cinsiyet rolü: Bir kültürde erkek ya da kadın olmaya uygun görülen davranış, tutum, hak, görev ve yükümlölükler kümesidir (Ersoy, 2014, s. 284).

2.2 Cinsel Gelişim Kuramları

Günümüzde cinsel gelişim ile ilgili pek çok kuram benimsenmiştir. Bu kuramlar insan cinselliğini anlama adına oldukça önemlidir. Cinsel gelişim ile ilgili en çok benimsenen kuramlara aşağıda özetlenerek yer verilmiştir:

2.2.1 Psikoanalitik kuram

Psikoanalitik kuram, Sigmund Freud'un geliştirmiş olduğu Psikoseksüel Kuram ve Erik Erikson'un geliştirdiği Psikososyal Kuram olarak iki başlık altında incelenmiştir.

2.2.1.1 Psikoseksüel kuram

Sigmund Freud kuramında libidinal enerjinin toplandığı vücut bölgesini esas alarak dönemleri kategorize etmiştir. Freud, bu dönemlerde yaşanacak problem veya sapmaların bilinçsizce bilinç dışına itilebileceğini ve nevrozlara neden olabileceğini belirtmiştir. Freud'un kuramına göre organizmanın doğumundan itibaren beş gelişim dönemi bulunmaktadır (Sağlık, 2021).

Oral Dönem

Oral dönem, doğumdan sonra libidinal enerjinin odak noktası ağız ve çevresi olduğunda başlar, bir yaşa kadar devam eder (Elkatawneh, 2013). Emme davranışı

bebeğin hayatındaki en önemli etkinliktir. Bebek ağız yoluyla haz alır, beslenir, nesneleri ve dünyayı tanır, kendisi ve çevresi ile etkileşime girer. Bebekler aç olmasa bile parmaklarını, ellerini, çevresindeki nesneleri emerler (Özgün, 2014, s. 50). Bu dönemde bebek, emme fonksiyonu ile doyuma ulaşır ve kaygı ile baş etme yöntemi olarak da emme davranışını kullanır (Sağlık, 2021). Oral dönemin ilk altı ayında bebekler dış dünya yerine kendi bedenlerine ve içsel dürtülerine odaklanırlar, herhangi bir nesnenin veya bireyin kendi dışında bağımsız olarak var olmaya devam edebilecekleri (nesne sürekliliği) algısına sahip değildirler (Özgün, 2014, s. 50). Bebekler için oral dönemde haz ve doyum veren nesne iyi, bekleten ve ihtiyacını hemen karşılamayan nesne kötüdür (Yılmaz Esencan ve Rathfisch, 2017). Oral dönemde bebeklerin ihtiyaçlarının giderilmesi, doyum sağlaması oldukça önemlidir ancak fazla alınan doyum veya doyumun engellenmesi ileriki dönemler için problemlere neden olabilir (Sağlık, 2021).

Anal Dönem

Anal dönem 1-3 yaş aralığını kapsamaktadır. Libido bu dönemde ağız bölgesinden uzaklaşmış anal bölgeye odaklanmıştır. Çocuğun ilgisi anal bölgededir. Gaitasını tutmak ve bırakmak çocuk için önem kazanmıştır. İlgi anal bölgede olduğu için çocuk kendi cinsel organını keşfeder ve başkalarının cinsel organını merak eder. Böylelikle cinsiyetinin farkına varmaya başladığı aşamadır (Alptekin, 2018).

Dönemin bir diğer özelliği çocuk yürümeyi, konuşmayı öğrenir, çevresiyle daha çok etkileşim halindedir ve anneden biraz daha bağımsızlaşmıştır. Anal kaslarının kontrolünü sağlayabildiği için tuvalet alışkanlığı kazandırmak mümkündür (Benveniste, 2015). Anal dönemde olan çocuk için tuvalet alışkanlığı kazanımında ebeveynin veya bakım veren kişinin tutumu oldukça önemlidir, bu tutum çocuğun ileride sahip olacağı karakter özelliklerini etkileyebilir (Yavuzer, 2021, s. 121).

Bu dönemin anahtar kelimesi “kontrol”dür. Çocuğun bedeni üzerinde kontrol kazanmasının diğer gelişim alanlarına olumlu yönde yansımaları olacaktır. Yürüyebilen, atlayıp zıplayabilen, konuşabilen, gaitasına hakim olabilen çocuk özerk bir birey olarak özgürleşecektir (Postacı, 2021, s. 99,100).

Fallik Dönem

Fallik dönem, 3-6 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde libidinal enerji genital bölgede toplanmıştır. Çocukların ilgi odağı genital bölgedir. Çocuklar cinsel

organları ve cinsellikle ilgili çokça soru sorarlar ve bu konularla ilgili oldukça meraklıdırlar. Fallik dönemde olan çocuklar cinsiyetler arasındaki farkları merak eder, karşı cinsiyette olan kişilerin özellikleri ile kendi cinsiyetinin özelliklerini karşılaştırır (Sağlık, 2021). Freud, bu dönemde cinsiyetler arası farkı anlamaya çalışan erkek çocuklarının, bütün insanlarda penisin var olduğunu düşünürken, kız cinsel organını görmesi ile penisinin yok edilebileceği, kesilebileceği korkusuna kapılabileceğini belirtir. Bu korkuya “kastrasyon (iğdişlik) korkusu” denir. Erkek cinsel organını gören kız çocukları ise daha önceden penislerinin olduğunu fakat cezalandırıldığını düşünebilir veya kendisinin de penisinin olmasını isteyebilir, bu konuda kendini eksik hissedebilir (Yılmaz Esencan ve Rathfisch, 2017).

Fallik dönemde cinsel bölgenin haz noktası olmasından dolayı genellikle keşfedilen mastürbasyon ortaya çıkar. Çocuk, cinsel organı ile oynaması veya sürtünmesi sonucu keşfettiği hazzı devam ettirebilir. Çocuğun bu dönemdeki cinselliğe merakı ve cinsel davranışları ebeveynler tarafından olumlu bir tutumla karşılanmazsa, çocuk farklı kaynaklara yönelip oralardan bilgi edinmeye çalışacaktır veya ebeveynlerin olumsuz tutumu karşısında suçluluk duygusuna kapılabilir ve cinselliğe karşı olumlu bir tavır geliştiremez (İşler, 2017; Saranlı, 2020, s. 35).

Freud bu dönemin bir diğer özelliğinin ise çocukların karşıt cinsiyetteki ebeveyne duydukları hayranlık olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek çocukları annelerine, kız çocukları ise babalarına hayranlık duymaktadır. Kız çocuklarının babalarına duydukları hayranlık “elektra kompleksi”, erkek çocuklarının annelerine duydukları hayranlık ise “oidipal kompleks” olarak adlandırılır. Buna göre, kız çocukları babalarına hayranlık duyarken annelerini rakip olarak görebilirler, annelerini babalarından kıskanma veya uzaklaştırma davranışı gözlemlenebilir, babaları ile ileride evlenme, babalarına yemekler hazırlama hayalleri kurabilirler. Erkek çocukları ise annelerine hayrandır, anneleri ile evlenme, ileride ona bakma, kıyafetler, hediyeler almak gibi hayaller kurabilirler, babalarını rakip olarak görüp annelerinden uzaklaştırma davranışı gözlemlenebilir. Elektra ve oedipus kompleksleri özdeşim mekanizmalarının sonucu kişiliğin çözümlenmesi ile şekillenir (Başal, 2012, s. 237,238; Saranlı, 2020, s. 36,37).

Gizil (Latens) Dönem

Gizil dönem 6-11 yaş aralığını kapsar. Bu dönemde libido bedenin herhangi bir bölgesinde yoğunlaşmamıştır, baskın bir erojen bölge yoktur (Özgün, 2014, s.

52). Bu dönemin gizil olarak adlandırılmasının nedeni, çocuğun fallik dönemde toplumsal kuralları ve ahlaki değerleri içselleştirmesi ile duygularını bastırmaya maruz kalma sonucunda cinselliğin görünmez bir şekilde devam etmesidir (Postacı, 2021, s. 106). Bu dönem çocukların ilgi odağının aileden uzaklaşıp arkadaş çevresi, okul gibi dış ortamlara yöneldiği, akademik başarı kaygısı gibi konuların da gündem olduğu bir dönemdir. Genelde hemcinsleri ile zaman geçirmeyi tercih ederler (Saranlı, 2014, s. 309). Günümüzde sosyal medya ve internet kullanımı ile çocukların çok fazla cinsel uyaranlara maruz kalmasından dolayı bu dönemin giderek daha kısa ve belirsiz hale geldiği söylenebilir (Postacı, 2021, s. 106).

Genital Dönem

Genital dönem 12 yaş ve üzerini kapsar, ergenlik dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde yeniden cinsel organlara ilgi artar, cinsel dürtüler ortaya çıkmaya başlar (Alptekin, 2018). Bu dönem, oidipus karmaşasının bir kez daha yaşandığı bir dönemdir. Çocuk artık cinsel olgunluğa ulaşmaya başlamıştır ve aynı zamanda anne babasını kadın erkek olarak algılamaya başlar. Bu farkındalık kaygı ve suçluluğa yol açabilir. Genital dönem, önceki dönemlerdeki gelişme veya takılmaları gözden geçirerek yeniden ele almak ve bir sonraki durak olan yetişkinlikte uyumlu sosyal, duygusal ve cinsel ilişkiler geliştirmeye hazırlanmak için bir fırsattır (Postacı, 2021, s. 107).

2.2.1.2 Psikososyal kuram

Psikososyal kuramın öncüsü Erik Erikson'dur. Gelişimin yalnızca çocuklukta olmadığı, yaşam boyu devam ettiği görüşü ile psikoseksüel kuramdan ayrışır. Bu kuramın temel özelliği ömrü kapsamasıdır. Bu düşünce ile yola çıkan Erik Erikson insan yaşamını sekiz temel evrede ele almıştır ve bireyin hangi evrede ne kadar meşgul olduğu kişisel ve kültürel etkilere bağlı değişkenlik gösterebileceği görüşündedir (Syed ve McLean, 2017). Psikososyal kurama göre her evre bireye yapması gereken içsel bir görev ve çatışma sunar (Sokol, 2009). Erik Erikson, kişinin herhangi bir evrede yaşadığı bunalım veya çatışmanın sonraki evrelerde düzeltilebilme imkanının olduğu düşüncesindedir (Gündoğdu, 2016). Erik Erikson'a göre bireyin yaşamındaki sekiz evre aşağıdaki gibidir:

Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Erikson'un ilk gelişim dönemidir ve yaşamın ilk yılında deneyimlenir. 0-1 yaş aralığını kapsar. Bebekler, içine doğmuş oldukları dünyanın güvenilir bir yer olup olmadığını anlamaya çalışır. Eğer bu dönemde anne veya bakım veren kişi bebeğe güven kazandırırsa bebekte güven duygusu gelişir, tersi bir durumda ise bebek güvensizlik duygusu edinir. Birincil bakım veren kişi sık değişmezse, bebeğe karşı tutarlı davranırsa ve bu tutarlık süreklilik gösterirse bebeğin güven duygusu edinmesi kolaylaşır (Bacanlı, 2011, s. 125,126).

Özerkliğe Karşı Utanç ve Kuşku

Erikson'un 1-3 yaş aralığını kapsayan ikinci gelişim dönemidir. Birinci yılını dolduran çocuk artık kendi başına yapabildiği becerilerin farkına varmaya başlar. Ellerini kullanabildiğini, yürüyebildiğini, çevresini keşfedebildiğini gören çocuklar bağımsızlık veya özerklik duygularını göstererek iradelerini ortaya koyar (Özer, 2022; Santrock, 2014, s. 23). Eğer bu dönemdeki çocuklar çok fazla engellenir veya cezalandırılırsa kuşku ve utanç duygusu geliştirebilir (Santrock, 2014, s. 23).

Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu

Psikososyal kuramın üçüncü evresidir ve 3-6 yaş aralığını kapsar (Santrock, 2014, s.23). Okul öncesi döneme denk gelir. Bu dönemde çocuklar daha aktiftir ve kendini ifade edebilmenin rahatlığı ile sosyal anlamda daha etkili iletişim kurabilen, iş birliği yapabilen, sorumluluk alabilen girişimci özelliklere sahiptir (Başgöl, 2011, s. 126). Erikson'a göre bu dönemdeki girişimcilik, cesaret ve kahramanlık ister. Girişimcilik devam ettikçe canlı ve coşkuludur; ancak istenen sonuç elde edilemediğinde yetersizlik ve suçluluk duyguları hakim olabilir (Erikson, 2014, s. 161). Erikson bu dönemde çocuğun cinsiyetini keşfettiğini, cinsel organlara karşı yoğun bir merak duyduğunu, bu ikisinin sonucunda ise çocukların cinsellikle ilgili çokça soru sorduklarını belirtir. Eğer ebevenler çocukların sorularına uygun cevaplar verilerse çocuktaki girişimcilik desteklenmiş olur. Fakat çocukların sorularına karşı ebeveynler engelleyici tavır takınırsa çocuklar suçluluk hissedebilir (Bacanlı, 2011, s. 128).

Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu

Erikson'a göre bireyin yaşamındaki dördüncü gelişim evresidir ve ilkokul yıllarını kapsar. Erikson bu dönemi çalışkanlık duygusunun edinildiği dönem olarak adlandırır. Bu dönemde çocukların enerjilerini, bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönlendirmek fayda sağlayacaktır. Çocukların başkaları ile değil, kendi başarıları ile değerlendirilmesi, yanlışları değil, doğruları üzerinde durulması onlarda aşağılık duygusunun gelişmesinin önüne geçecektir ve çocuklardaki olumlu davranışı daha da pekiştirecektir. Çocuklar gerek akademik gerekse sosyal anlamda yıkıcı eleştiri ve beğenilmeme gibi olumsuz geribildirimler ile karşılaşarsa yetersizlik, verimsizlik ve değersiz hissetme gibi aşağılık duygusu geliştirebileceği hislere kapılabilir (Bacanlı, 2011, s. 128,129; Santrock, 2014, s. 23; Özer, 2022).

Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası

Beşinci evre ergenlik dönemine denk gelir. Ergenler bu dönemde gerçekte kim oldukları, bu hayatta nereye gidecekleri gibi birçok soru ile karşı karşıya kalırlar (Khairani ve Maemonah, 2021). Eğer ergenler sağlıklı bir şekilde rollerini keşfeder ve yaşamda izleyecekleri olumlu bir yörünge belirleyebilirlerse olumlu bir kimlik kazanabilirler; bunu başaramazlarsa kimlik karmaşası egemen olur (Santrock, 2014, s. 23).

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık

Yakınlığa karşı yalıtılmışlık olarak adlandırılan bu dönem yaklaşık olarak 20-30 yaşları kapsar ve bu evreye ilk yetişkinlik yılları denebilir. Bireyler bu dönemde yakın ilişkiler kurma eğiliminde olur. Genç yetişkinler yakın, sağlıklı dostluklar ve ilişkiler kurabilirse yakınlığı başarmış olacaklar, kuramazlarsa yalıtılmışlıkla sonuçlanacaktır (Khairani ve Maemonah, 2021).

Üreticiliğe Karşı Verimsizlik

40-50 yaşları kapsayan bu dönemde birey çalışma hayatını, belki de kurduğu aile düzenini daha da ileriye taşımak adına zaman ve enerji harcar. Kişinin iş, aile, arkadaşlık ilişkilerinde yükümlülükleri artmış olabilir. Bu yükümlülükler doyurucu bir bütün sağlarsa her şey yolundadır; birey tüm bu sorumluluklardan verim alamazsa verimsizlik hissine kapılabilir (Erikson, 2014, s. 165,166).

Psikososyal kuramın son evresidir. Yaklaşık 60 yaş ve üzerini kapsamaktadır. Birey artık zayıflamış olan duyuları ile baş etmekte zorlanır. Bu dönemde bıkkınlık yaşamak, cesaretin kırılması oldukça kolaydır. Kişinin hayatının ne denli kaçırılmış fırsatlarla dolu olduğu düşüncesi, deneyimlediği umutsuzluğun derecesini etkiler (Erikson, 2014, s. 167).

2.2.2 Öğrenme kuramı

Öğrenme kuramlarında çocuğun deneyimlerini nasıl algıladığından çok çevrenin çocuğu nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Öğrenme kuramcıları genetik faktörün önemini yadsımaz ama insan davranışlarının çok elastiki olduğunu ve öngörülebilir öğrenme süreçleri tarafından şekillendirildiğini savunurlar (Bee ve Boyd, 2009, s. 65). Bu bölümde öğrenme kuramlarından olan Operant Koşullanma Kuramı ve Sosyal Öğrenme Kuramı ele alınmıştır:

2.2.2.1 Operant koşullanma kuramı

Operant koşullanma, bir davranışın sonuçlarına bağlı olarak kişinin bu davranışı gerçekleştirme olasılığının arttığı veya azaldığı öğrenme tipi olarak tanımlanabilir (Bee ve Boyd, 2009, s. 67). Bu kuramın temelini çocuğun ödül ve ceza vasıtasıyla öğrenmesi oluşturur. Cinsel gelişimde de özellikle çocukların cinsel rol kazanımı aynı prensipler doğrultusunda gerçekleşir. Çocuklar, toplum açısından cinsiyetine uygun davranışlar sergilediğinde çevreleri tarafından kabul görür ve ödüllendirilir; yine topluma göre cinsiyetlerine uygun olmayan davranışlar sergilediklerinde ise eleştirilme, cezalandırılma veya görmezden gelinme gibi tepkilerle karşılaşır. Böylelikle çevre baskısı ile çocuk gerekli cinsiyet rolleri kazanır. Yapılan birçok araştırmada anne-babaların kız ve erkek çocuklarıyla farklı iletişim kurduklarını, çocuklarına karşı cinsiyet tipli davranışlar göstermeye eğilimli olduklarını destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Anne-babaların çocukları için özellikle cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri oyuncakları tercih etmeleri ve yine cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri oyuncaklarla oynamalarına daha çok izin vermeleri veya kız ve erkek çocukları için farklı çevreler yaratmaları bu eğilimin göstergesidir (Saranlı, 2014, s. 312,313; Tabak ve Tunçay, 2020).

2.2.2.2 Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal öğrenme kuramının en önemli temsilcilerinden olan Bandura, sosyal davranışların, taklit yolu ile öğrenildiği görüşünü ilk ortaya koyan kişidir. Taklit yolu ile öğrenme birçok yeni kavramın gelişmesini sağlar. Bandura'ya göre çocuklara bir şey öğretilmek isteniyorsa onlara yol gösterilmeli ve uygun modeller sağlanmalıdır, böylece çocuklar kendiliğinden güdülenecektir. Diğer insanları basitçe gözlemlemek davranışın öğrenilmesi için yeterlidir (Ataman, 2005, s. 44,45).

Sosyal öğrenme kuramına göre gözlemlenen figürler (anne, baba, arkadaş, öğretmen vb.) çocuklar tarafından model alınır ve bu figürlerin davranışları taklit edilir. Özellikle okul öncesi dönemde görülen, kız çocuklarının annelerini, erkek çocuklarının babalarını gözlemleyerek taklit etmesi yoluyla çocuklar cinsiyet rollerini kazanırlar, model aldığı kişiyle özdeşim kurmaları da gözlem ve taklit yolu ile gerçekleşir (Dökmen, 2009, s. 60).

2.2.3 Bilişsel gelişim kuramı

Bilişsel gelişim kuramı, cinsiyet rolü gelişiminde çocuğa aktif rol yükler ve sosyalleşme olayının sağladığı öğrenme deneyimlerinden çok çocuğun cinsel kimlik kavramının oluşması üzerine odaklanmıştır (Çifçi, 2008). Bu bölümde Piaget'nin ve Kohlberg'in kuramları üzerinde durulmuştur:

2.2.3.1 Piaget kuramı

Piaget, çocuğun doğumundan ergenlik dönemine kadar olan bilişsel gelişim aşamaları üzerine birçok çalışma ve inceleme yapmıştır. Piaget, bilişsel becerilerin beynin ve sinir sisteminin olgunlaşması ve çevreye uyum sağlaması sonucunda gelişim gösterdiğini öne sürmüştür (Özdemir, Güzel Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Piaget'nin bilişsel gelişim aşamaları aşağıdaki gibidir:

Duyusal-Hareket Dönemi (0-2 yaş)

Bebeğin kendini fiziksel dünyaya adapte ettiği, duyuşsal deneyimlerini (görme, işitme vb.) fiziksel, motor eylemlerle kontrol ederek dünyayı anlamaya çalıştığı bir dönemdir (Yıldırım, 2016; Santrock, 2014, s. 24). Piaget'ye göre bebeğin bu dönemde kazandığı davranışlar doğuştan gelen reflekslerin (emme, yakalama vb.) şema halinde geliştirilmesidir. Bebeklerin doğuştan sahip oldukları bu refleksler diğer birçok davranışın kökenini oluşturur (Arslan, 2012, s.11). Bu dönemin en

önemli kazanımlarından biri refleksif davranışlardan hedefe yönelik davranışa geçmedir (Bacanlı, 2011, s. 89; Budak, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2018). Bu dönemde bebekler nesnelerin görünüşü olmadığında da var olmayı sürdürdüklerini fark etmeye ve nesneleri, eylemleri, bireyleri belirli bir süre sonra da anımsamaya başlarlar (Bee ve Boyd, 2009, s. 318).

İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

İşlem öncesi dönemde dil ve sembolik konuşma önemli ölçüde artar (Bacanlı, 2011, s. 97). Çocuk dünyayı sözcükler ve imgelerle temsil etmeye başlar. Bu sözcük ve imgeler artan sembolik düşünceyi yansıtır (Santrock, 2014, s. 25). Bu dönemde çocuk karşılaştığı nesne, durum veya olaylarla ilgili belli bir akıl yürütme yeteneğine sahiptir ancak bu yetenek mantıksal temelden yoksun olup daha çok sezgisel niteliktedir (Yıldırım, 2016). Dönemin en belirgin özelliklerinden biri çocukların benmerkezci bir düşünce yapısına sahip olmalarıdır. Yani çocuk, kendisini dünyanın merkezinde görür (Sağlam, 2020, s. 186). Bu dönemde kendilerini başkalarının yerine koyamazlar, dünyayı başkalarının açısından göremezler (Arslan, 2012, s.13).

Piaget, cinsel rolün kazanımında özellikle işlem öncesi dönemin önemini vurgulamaktadır. Bu dönemde çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim alanlarına katkı sağlayan işlemlerin oyun ve taklit olduğunu öne sürer. Çocuklar oyun aracılığıyla (örneğin evcilik) gelecekteki cinsel rollerine hazırlanır. Piaget'ye göre çocuklar genellikle 3 yaş sonrası cinsiyet kavramını ayırt edebilir (Başal, 2012, s. 240,241).

Somut İşlem Dönemi (7-11 yaş)

Benmerkezciliğin önemli ölçüde azaldığı bu dönemde çocuk, çevresindeki olayları başkaların bakış açılarından değerlendirmeyi öğrenir (Sağlam, 2020, s. 187). Artık benmerkezci tutumun yerini daha çok sosyal davranışlar alır (Bacanlı, 2011, s. 97). Bu dönemde çocuklar somut olaylar hakkında mantıksal olarak akıl yürütebilir ve nesneleri farklı gruplar halinde sınıflayabilir (Santrock, 2014, s. 25). Piaget'ye göre bu dönemin en önemli özelliklerinden biri tersine çevirilebilirliğin (A, B'den büyükse, B, A'dan küçüktür gibi) anlaşılmasıdır (Bee ve Boyd, 2009, s. 339). Bu dönemin önemli kazanımlarından bir diğeri ise korunum kazanımıdır (Budak, Gençtanırım Kurt ve Kula, 2018). Korunum kazanımı, madde miktarı aynı kalmak koşuluyla, maddenin biçim ya da hacmi değiştirildiğinde, çocuğun söz konusu

madde miktarının değişmediğini anlamasıdır (Yazgan İnanç, 2013, s. 128). Piaget'ye göre çocuklar somut işlemler döneminde cinsiyet değişmezliğini ve sürekliliğini kavramaya başlarlar (Başal, 2012, s. 240,241).

Soyut İşlem Dönemi (11-12 yaş ve üstü)

Piaget'nin soyut işlemler dönemi olarak adlandırdığı bu dönemde, ergen daha soyut, idealist, mantıksal şekilde akıl yürütebilir ve ideal koşulların hayalini kurabilir. Örneğin, ideal ebeveynin ne olduğunu düşünür ve kendi ebeveynlerini bu ideal olanla karşılaştırabilir (Santrock, 2014, s. 25). Ergenlik dönemi başlangıcından itibaren çocukların düşünme biçimleri yetişkine benzer bir hal almaya başlar. Bu dönemde artık soyut düşünebilen çocuk, bir problemin çözümünü soyut yollarla sınırlamaz, problemde bulunan değişkenler arası ilişkileri bulur, hipotezler geliştirir ve bu hipotezleri test eder. Çözüme sistemli bir şekilde ulaşır (Arslan, 2012, s.17 ; Santrock, 2014, s. 25). Dönemin bir diğer özelliği ergen benmerkezciliği denen herkesin ergenin kendisine dikkat ettiği gibi bir düşünce biçimidir (Bacanlı, 2011, s. 97).

2.2.3.2 Kohlberg kuramı

Kohlberg, Piaget'nin kuramından esinlenerek ve bilişsel gelişimin cinsiyet anlayışında etkili olduğu düşüncesiyle cinsel gelişim kuramını geliştirmiştir. Kohlberg'e göre çocuklar önce kendi kimliklerini oluşturur bunun sonrasında kendi cinsiyetlerine uygun davranış modellerini öğrenmeye başlar. Kohlberg cinsiyet gelişimin aşamalı bir şekilde gerçekleştiğini, çocukların cinsiyet kavramını anlamlandırması için üç aşamadan geçmesi gerektiğini savunur (Ocak Karabay, 2020, s. 357). Bu aşamalar aşağıdaki gibidir:

Temel Cinsiyet Kimliği/Cinsel Kimliğin Oluşumu

Kohlberg'in ilk döneminde çocuklar cinsiyetlerini kavramaya başlar, bu dönem çocukların kız veya erkek olduğunu anlamlandığı dönemdir. Çocuklar bu dönemde kendi cinsiyetlerinin farkındadırlar ancak başkalarının cinsiyetlerini karıştırabilirler (Dökmen, 2009, s. 66,67).

Cinsiyet Kalıcılığı/Cinsiyet Değişmezliği

Çocuklar bu aşamada cinsiyetin sürekliliğini kavrar. Cinsiyetin her zaman aynı kalacağını anlamaya başlarlar (Saranlı, 2014, s. 314). Ancak yine de fiziksel özelliklerden etkilenirler. Bu dönemde olan bir çocuk, bir kız çocuğunun saçını kesildiğinde erkek olabileceğini düşünebilir (Dökmen, 2009, s. 67).

Cinsiyet Sürekliliği/Tutarlılığı

Kohlberg'in son aşamasında ise artık çocuklarda, insanların fiziksel özelliklerinde farklılıklar olsa bile cinsiyetin değişmezliği düşüncesi gelişmiştir. Bu dönem, bir erkeğin saçını uzun olsa da kadın olmadığını kavrayabildikleri bir dönemdir (Saranlı, 2014, s. 315).

2.2.4 Cinsiyet şema kuramı

Cinsiyet şema kuramı, Sandra Lipsitz Bem'in öncülük ettiği, bilişsel ve sosyal öğrenme kuram özelliklerini içeren kapsamlı bir kuramdır. Cinsiyet şema kuramının ana faktörü şemadır. Bu kurama göre çocuğun cinsiyet kavramını anlamlandırabilmesi için önce cinsiyet şemalarını öğrenmesi gerekir, çocuk bilgiyi kültürün ve toplumun etkisi ile kodlar ve düzenler (Bem, 1984, s. 186). Cinsiyet şema kuramı, bilgilerin nasıl cinsiyetle ilişkilendirildiğini açıklamak için yön verir. Şemalar algılanan ilişkilere, farklılıklara, eşitliklere bağlı olarak şekillenir (Gümüş, 2006). Cinsiyet şema kuramının en büyük kazanımı, çocukların tutum, inanış, rol ve davranışlarını oluşturmada etkili bütün deneyimlerinin birlikte anlaşılmasına olanak vermesidir (Gümüş, 2006).

2.3 Erken Çocukluk Dönemi Cinsel Gelişim Özellikleri

2.3.1 0-1 yaş dönemi cinsel gelişim

Çocuğun sağlıklı psikoseksüel gelişimi için sonraki aşamaların temelini oluşturan bu dönemde bebeğin birincil etkileşim kaynağı ağızdır ve emme davranışı bebekler için oldukça önemlidir. Bebeğin doğuştan sahip olduğu emme refleksi cinsel içgüdünün ilk aşamasıdır. Güçlü ağız ve ten teması bebeğe güven duygusu aşılar (Bayındır, 2021, s. 32; Çalışır, 2014, s. 31). Memeden erken kesme, çok uzun dönem emzirme veya yetersiz, aşırı ya da tutarsız ilgi ve sevgi ile büyütülen bebekler ileriki dönemde zorluklar yaşayabilir (Başgöl, 2011, s. 119).

Bu dönemde bebekler özellikle banyo ve cinsel organının temizliği gibi faaliyetler sırasında ilk cinsel duyguları hisseder. Bebeğin bezinin cinsel organına baskısı, bebeğin hoşlandığı, haz verici duyumsamalardır. Bebek biraz daha büyüdüğünde tesadüfen keşfettiği cinsel organına dokunduğundaki hazzı, yeniden yaşayabilmek adına cinsel organına tekrar dokunmak isteyecektir. Ebeveynlerin bebeklerin cinsel organlarına dokunmalarından rahatsızlık duyduğu, endişelendikleri gözlemlenmektedir ancak bebeklerin bu davranışları beklenen, normal ve sağlıklı davranışlardır (Yavuzer, 2001, s. 120,121).

2.3.2 1-3 yaş dönemi cinsel gelişim

Bu dönemin en belirgin özelliği çocuğun istemli hareketler yapabilme yeteneğini kazanmış olmasıdır (Çalışır, 2014, s. 32). 1-3 yaş döneminde yürüme ve konuşma becerilerinin gelişmesiyle bağımsızlaşan çocuk bir yandan hala anne veya bakım veren kişiye bağımlıdır (Başgül, 2011, s. 119). Artık yürüyebilen, koşabilen, konuşabilen, dış dünyayla daha aktif iletişim ve etkileşimde olan çocuk meraklıdır ve çevresini gözleme yetenekleri oldukça gelişmiştir. Bu dönemde çocuklar cinsel organlarının farkındadırlar. Çocuklarda cinsel organlarını başkalarına gösterme, başkalarının cinsel organını görmek isteme gibi davranışlar gözlemlenir (Bayındır, 2021, s. 32; Semerci, 2018, s. 48). Bu davranışların yanı sıra annenin memesine dokunmak, göğsünde uyumak isteme, çıplaklıktan hoşlanma, kıyafetlerini çıkarma gibi davranışlar da sıklıkla gözlemlenen davranışlar arasındadır.

Dönemin bir diğer önemli özelliği tuvalet alışkanlığının kazanımıdır. Birçok yeteneği gelişen çocuğun gaitasını ve idrarını tutup bırakma yeteneği de gelişmiştir. Tuvalet alışkanlığının kazanımı çocuğun ilgisinin tekrar cinsel organına yönelmesine sebep olur. Altının ıslak olmamasının gerektiğini öğrenen çocuk, mesanesinin doluluğunu, yanındaki organlarda bir tür cinsel duygular uyanmasına neden olan baskıyı fark edecektir. Çocuk çişinin idrar yolundan geçişine daha çok odaklanacak ve bundan keyif alacaktır (Yavuzer, 2001, s. 121). Tuvalet alışkanlığı kazanımı sürecinde anne baba olumlu tutuma sahip olmalıdır. Olumsuz ve aşırı ödüllendirici anne baba tutumları hem çocuğun tuvalet alışkanlığını geç kazanmasına hem de çocuğun bağımsızlaşmasının ve kendine güveninin gelişmesinin yavaşlamasına sebep olabilir (Başal, 2012, s. 233,235; Stavinoha ve Au, 2017, s.57,58).

2.3.3 3-6 yaş dönemi cinsel gelişim

3-6 yaş döneminde benlik duygusu gelişmeye başlar. Çocuklar bu dönemde cinsiyetlerinin tamamen farkındadır, cinsiyet tutarlılığını kazanırlar. Yani tek bir cinsiyet olduklarını ve bunun yaşam boyu değişmeyeceğini kavradıkları dönemdir (Başgöl, 2011, s. 127; Bayındır, 2021, s. 33). Bu yaş aralığındaki çocuklarda kendi cinsiyetindeki ebeveynine özenmek, davranışlarını taklit etmek bu dönemin bir diğer belirgin özelliğidir. Kız çocukları annenin davranışlarını taklit ederek babanın beğenisini kazanma, erkek çocukları ise babanın davranışlarını taklit ederek annenin beğenisini kazanma çabasıdadır. Anne baba arasındaki ilişkiyi merak ederler, gözlemlerler. Bu ilişkiden doğan kıskançlık duygusu ile anne babası yan yana dururken araya girmeye çalışma, anne babası sohbet ederken devamlı cümlelerini kesip ilgi odağı olma isteği gibi davranışlar gözlemlenebilir (Başgöl, 2011, s. 127,128). Taklit edilen ve model alınan konu yalnızca ebeveynin cinsiyetleri ile ilgili davranışları değil, tüm karakteristik özellikleridir. Bu yüzden ebeveyn tutumu çocuğun cinsel kimlik gelişimi için oldukça önemlidir. Hoşgörölü, sevecen, sıcak ebeveyn tutumları çocukların sağlıklı kimlik gelişimi ile sonuçlanırken; baskıcı, sabırsız tutumlar cinsel karmaşa yaşamalarına yol açabilir (Çalışır, 2014, s. 35).

Cinsiyet farkındalığı artan çocuklar bir yandan kendi bedenini inceler, diğer yandan karşı cinsin farklılığını anlamaya çalışır. Cinsiyet konusu ile ilgili meraklarını gidermeleri için evcilik, doktorculuk gibi oyunlar çocuklar için fırsattır. Cinsel meraktan kaynaklanan bu oyunlar, okula başlayan çocuklar için tuvalette birbirlerini izleme gibi davranışlara evrilir. Çocuklar karşı cinsiyetteki akranının, kendisi gibi tuvaletini yapıp yapmadığını, kendi cinsel organının aynısının akranında olup olmadığını merak eder. Böylelikle cinsiyetler arasındaki farkı gören kız çocukları neden penislerinin olmadığı, penislerini kaybetmiş olabileceği veya aksine ileriki dönemlerde penislerinin olabileceği gibi düşüncelere kapılabilir. Erkek çocukları ise penislerini kaybetme (kastasyon) korkusu yaşayabilir. Özellikle bu dönemde erkek çocuklarının sünnet edilmesi veya cinsel organı ile ilgili kesme şakalarını yapılması korkularını arttırabilir (Semerci, 2019, s. 71,72; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 28).

Bu dönemde çocuklar karşı cinsiyetteki arkadaşına aşık olduğunu, onunla evlilik hayalleri kurduğunu rahatlıkla ifade edebilirler. Birbirlerini öpme gibi davranışlar yine bu dönemde gözlemlenebilir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 28).

Akranları ile birbirlerinin özel vücut bölgeleri ile ilgili konuşmaları da gözlemlenen davranışlar arasındadır.

Bu yaş aralığında çocuklar “cinsiyet rolleri” adı verilen belirli davranışları kadın veya erkek olmakla ilişkilendirebilirler. Bu yüzden cinsiyete özgü oyun ve oyuncakları tercih etme eğilimi gösterirler ve cinsiyetle ilgili kalıplaşmış faaliyet ve davranışların farkına varırlar. Böylece toplumsal cinsiyetleriyle de tanışmış olurlar (Bayındır, 2021, s. 33,34).

2.4 Erken Çocukluk Döneminde Cinsel Gelişim Sürecinde Görülen Davranışlar

Erken çocukluk döneminde birçok cinsel davranış gözlemlenir. Bu davranışların direkt olarak yetişkin cinselliği ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Bir önceki konuda erken çocukluk dönemi cinsel gelişim özelliklerinden bahsederken bu dönemde gözlemlenebilen cinsel davranışlara da yer verilmiştir. Ancak bu bölümde erken çocukluk döneminde en sık rastlanan davranışlar üzerinde durulmuştur:

2.4.1 Mastürbasyon

Çocuklar yaşamın ilk yıllarından itibaren cinsel organlarıyla oynama davranışı gösterirler. Bu davranış bazen kaygılarının arttığı stresli dönemlerde bazen de televizyon izlerken, oyun oynarken gibi günlük rutinleri sırasında gözlemlenebilir (Önder Demirbaş, 2019).

Çocukluk çağında mastürbasyon; çocuğun genital bölgesini uyarma davranışı olarak tanımlanabilir. Bu uyarılma cinsel organa el ile dokunma, herhangi bir nesne ile uyarma, bölgeye bası uygulama, kasılıp gevşeme veya bir nesneye sürtünme şeklinde gözlemlenebilir (Yorbık ve Mutlu, 2016). Uyarma sırasında çocuk haz aldığını fark eder ve bunu yinelemek ister. Mastürbasyon davranışına terleme, kızarma, sık nefes alma, hırıltı çıkarma veya ritmik pelvik hareketler eşlik edebilir (Yeşilay ve Akbaba Altun, 2009; Sarı ve Uzun Çiçek, 2020).

Mastürbasyonun birçok nedeni olabilir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Bebeklikten itibaren genital bölgenin temizliği ile gereğinden fazla ilgilenilmesi, oynanması, sıklıkla öpülmesi,
- Çok dar elbiseler giydirme,
- Kardeş kıskançlığı,

- Aile içinde çocuğa kaygı veren durumlar,
- Enfeksiyon, mantar gibi genital bölgenin kaşınmasına neden olacak durumlar,
- Ailede ilgi azlığı,
- Sünnet derisi ile ilgili problemler,
- Çocuğun uzun süre yalnız kalması,
- Çocuğun mastürbasyon davranışını bir yaşıtımdan öğrenmesi veya yetişkin tarafından bu davranışa alıştırılması,
- Çocuğun cinsel kötüye kullanımı,
- Çocuğun pornografik materyallere maruz kalması,
- Duygusal yoksunluk (Bayhan ve Artan, 2012, s. 277,278 ; Yorbık ve Mutlu, 2016).

Ebeveynler çocuklarının bu erken dönemlerinde özellikle toplum içinde çocuklarında mastürbasyon davranışı gözlemlediklerinde veya davranışın sıklığı arttığında endişe duyarlar. Bu endişe çocuklara genellikle kızma, azarlama, cezalandırma gibi olumsuz davranışlarla geri döner (Önder Demirbaş, 2019). Yapılan çalışmalarda çocuklarının mastürbasyon yaptığını gören ebeveynlerin kaygı ve panik düzeylerinin arttığı, toplumun getirdiği ahlaki ve kültürel normlar nedeni ile bu durumu gizlemeye veya görmezden gelmeye eğilimli oldukları saptanmıştır (Sarı ve Uzun Çiçek, 2020).

Mastürbasyon konusunda ebeveynlerin dikkat etmesi gereken en önemli nokta, çocuğun mastürbasyon yaptığını fark ettiği anda çocuğa bağışlamak, onu azarlamamak, ani ve büyük tepkilerden kaçınmak ve çocuğu utandırmamak olmalıdır. Çünkü bu olumsuz tutumlar çocuğun kendisini suçlu hissetmesine yol açar. Çocuk bu hisle aileden gizli bir şekilde davranışı sürdürebilir (Önder, 2020, s. 69).

2.4.2 Cinsel oyunlar

Oyun; zaman ve mekanında belli sınırları olan, kendi içinde bütünlük, özgürlük, çıkarsızlık, düzen, gerilim gibi özellikleri barındıran, zaman zaman kurallı,

etik değerleri, manevi ve sosyal bağları bulunan, kültürel niteliklere sahip, kendi akışında, ciddi, gönüllü ve anlamlı bir işlevidir (Huizinga, 2020, s. 10,23).

Oyun, çocuklar için eğlenceli zaman geçirme, gözlemlediklerini deneme, yeni deneyimler edinme ve oyun arkadaşlarıyla etkileşime girme aracıdır. Okul öncesi dönem çocukları için cinsellik merak konusudur. Merakını gidermek isteyen çocuk ise oyunlarında cinselliğe yer verir. Böylelikle, bir yandan güzel zaman geçiren çocuk diğer yandan oyun sırasında merakını giderecek deneyimler edinir, çeşitli rolleri ve durumları dener (Önder, 2020, s. 65; Baysan, 2020). Cinsel oyunlar da, çocukların çeşitli rollere büründüğü iletişim ve etkileşimi şart koşan hayali oyun türüdür (Durualp ve Aral, 2014, s. 249). Özellikle fallik dönemde olan çocuklar, cinsel organlara, cinsiyet farklılığına, cinsellik konularına oldukça meraklıdır. Çocuk bu merakını gidermek için anne-baba veya farklı rol model aldıkları kişiyi oynadıkları “evcilik” ya da doktor, hasta rolü ile oynadıkları “doktorculuk” gibi oyunlara yönelirler. Bu tür oyunlar birbirlerinin cinsel organlarını gözlemleyebilmeleri için büyük fırsattır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 30,32).

Çocuklar, cinsel oyunlarla birlikte cinsel kimliklerine ait rollerini özümserler, kendi cinsiyet rolleri ile ilgili rol modellerini taklit ederek geleceğin yetişkin bireyleri olmanın n denemelerini yaparlar (Tuğrul, 2014, s. 226). Cinsel oyunlar, beklendik ve doğal oyunlardır. Ancak çocuk, her zaman, yalnızca bu oyunları tercih ediyor, diğer oyunlara katılmıyor ve ilgi göstermiyorsa bir sorun olduğu dşnlmeli, gerekirse uzman desteği alınmalıdır (Bayhan ve Artan, 2012, s. 277).

2.4.3 Cinsel sorular

Doğumdan itibaren bebekler dünyayı tanıma sürecine girerler. Dil gelişimlerinin de ilerlemesi ile çevresindekilere merak ettikleri konularla ilgili sık sık soru sorarlar. Çocukların merak ettikleri bir konu ise cinselliktir ve cinsel gelişimleri doğrultusunda, kendi cinsel organları, karşı cinsiyetin cinsel organı, bunlar arasındaki fark, çevrelerinden tanık oldukları durumlar etkisiyle sünnet, hamilelik, doğum gibi konularla ilgili yetişkine birçok soru yöneltirler (Önder, 2020, s. 63).

Çocuklar öncelikle yaklaşık iki buçuk,  yaşlarında “Neden kızların penisi yok?”, “Neden babaların memeleri yok?”, “Neden annelerin bıyıkları yok?” gibi cinsiyet ve cinsiyetlerin fiziksel farklılıkları ile ilgili merak ettiklerini sormaya başlarlar. Çocukların çevresinde akranlarının, kardeşlerinin olması bu tip soruları

daha erken sormaya başlamasına neden olabilir. Sonrasında penis ve vulva ile ilgili “Neden kardeşiminki benimkinden daha kısa?” gibi sorular sorabilirler. Yaklaşık üç, dört yaşlarında doğum ile ilgili “Bebekler nereden gelir?”, “Neden bazı kadınların karnı büyük?”, “Ben nasıl doğdum?” gibi sorular beklenir. Biraz daha büyüdüklerinde gözlemleri ve gelişimleri doğrultusunda soruları çeşitlenecektir (Bayhan ve Artan, 2012, s. 273,274).

Ebeveynler her zaman bir soruyu cevaplamak için hazır olmayabilirler. Bu noktada gelişim bilgisinden yardım alınabilir. Gelişim bilgisi, çocukların ne zaman, neyi merak edeceklerini, neyi sorayacaklarını, nasıl bir cevapla yetinebileceklerini öğretir. Bundan sonra sıra, her çocuğun bireysel özellikleri göz önünde bulundurularak sorularını cevaplamaya gelir (Artan, 2014, s.344,345). Ebeveynler çocukların cinsel gelişim ile ilgili sorularına yanıt bulabilmek için, çocuklarla açık ve dürüst bir iletişim kurmayı sağlayan önemli eğitim materyallerinden biri olan resimli çocuk kitaplarından da faydalanabilirler. Anne-baba ve eğitimciler çocuklara cinsel eğitim unsurları içeren nitelikli çocuk kitapları okuyarak cinsel eğitimi destekleyebilirler (Öztürk ve Feyman Gök, 2021). Çocuğun merak ettiği kadarını cevaplamak, yaş ve bilişsel özellikleri ile doğru orantılı, anlayabilecekleri düzeyde, ayrıntısız bir şekilde çocuklara dönüş sağlamak önemlidir.

2.5 Cinsellik ve Cinsel Eğitim

İncesu’nun (2006) belirttiği gibi “*Cinsellik hem en çok merak edilen hem de en çok yasaklanan, hem en çok konuşulan hem de aslında hiç konuşulmayan, çok bilindiği iddia edilen ama aslında çok az bilinen, bir yanda övünülen diğer yanda ise aslında çok utanılan bir konudur.*”

Cinsellik dendiğinde akla ilk olarak üreme, cinsel organlar, anatomik cinsiyet gibi kavramlar gelir. Oysa bu kavramlar cinselliğin yalnızca bir parçasını oluşturur. Cinsellik, bireyin fiziksel yapısını, kendisi ve başkaları ile ilgili yargılarını, düşüncelerini, seçimlerini ve tüm bunların yaşadığı çevre içerisinde ne anlama geldiğini kapsar (Semerci, 2018, s. 19,20). Cinselliği dar kapsamda düşünmek, cinsellik ile ilgili bilgisizlik, beraberinde bireysel ve toplumsal birçok sorunu getirir. Bu nedenle cinselliği yok sayarak çocukları bu konudan uzak tutmak mümkün değildir (Tuğut ve Gölbaşı, 2019). Aksine çok küçük yaşlardan itibaren çocuklara cinsel eğitim verilerek doğabilecek sorunların önüne geçilmelidir. Bu bağlamda cinsel eğitim, koruyucu ve önleyici bir eğitimidir.

Cinsel eğitim, kişinin fiziksel, sosyal-duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu benlik algısına sahip olması, diğer insanların haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı ve hoşgörülü bir bakış açısı edinmesi, olumlu davranış biçimi ve değer yargıları geliştirmesi eğitimidir (Bayhan ve Artan, 2012, s. 262). Cinsel eğitim, bireyin kendini tanıması, karar verme, bedenini tanıma ve bedeninden söz edebilme, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme gibi becerileri de kapsamaktadır (Deniz ve Yıldız, 2018).

Cinsel eğitim ile ilgili ebeveynlerin aklında birçok soru işareti olduğu görülmektedir. Bu soru işaretlerinin çoğunluğunun altında, ebeveynlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaması yatmaktadır. Bilgi eksikliği ise ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda önyargı geliştirmelerine neden olmaktadır (İşler ve Gürşimşek, 2018; Eliküçük ve Sönmez, 2011). Cinsel eğitim hakkında konuşmak bir süreçtir, devamlılık gerektirir, bir kez konuşulup bitecek bir konu değildir (Beckett ve diğerleri, 2010).

Cinsel eğitimde ebeveynlerin merak ettiği konulardan biri cinsel eğitimin ne zaman verileceğidir. Çocukların cinsel eğitimi için tanımlanan belirli bir yaş bulunmamaktadır. Cinsel eğitim çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (İşler ve Gürşimşek, 2018). Yaş konusunda dikkat edilmesi gereken nokta her gelişim döneminin farklı olması nedeniyle çocuğun cinsel gelişim ile ilgili soruları ve davranışları yaşa bağlı değişmektedir, bu durum göz önünde bulundurularak cinsel eğitim verilmelidir (Güzelyurt, 2020).

Cinsel eğitimde merak edilen bir diğer konu ise, cinsel eğitimin çocuklara kim/kimler tarafından verileceğidir. Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verileceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Günümüzde ise öncelikle ailede başlatılması daha sonra da okulda pekiştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesi için eğitimcilerin dahil olması görüşü yaygındır (Güzelyurt, Yalçinkaya, Saluci, Öglü ve Ürüm, 2019).

2.5.1 Cinsel eğitimin sağladığı yararlar

Doğru ve uygun bir şekilde verilen cinsel eğitimin bireysel ve toplumsal yönden sayılamayacak kadar çok yararı olduğu bilinmektedir (Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008). Cinsel eğitimin sağladığı yararların bazıları aşağıdaki gibidir:

- Çocuklar cinsel eğitim ile birlikte sağlıklı, yanlış bilgilerle doğru bilgileri ayırt edebilir. Doğru bilgi, sağlıklı cinsel gelişimin ilk basamağıdır,
- Cinsel eğitim ile birlikte çocuklar farklı yaşam biçimlerine, değer ve tutumlara karşı saygılı ve hoşgörülü bir bakış açısına sahip olabilir,
- Çocukların sınırları bilmeye ihtiyaçları vardır ve cinsel eğitimle onlara sınırları öğretmek mümkündür,
- Cinsel eğitim, çocukların sağlıklı ve doğru tercihler yapmasını sağlar,
- Cinsel eğitim, çocukların kendine ve diğer insanlara karşı sorumlu hareket etme, kendine ve diğer insanlara saygı gösterme becerilerini geliştirir,
- Cinsel eğitimle birlikte çocuklar, kendi mahremiyetlerinin farkında olmayı ve başkalarının mahremiyetine saygı duymayı öğrenir,
- Cinsel eğitim, çocukların cinsiyetlerine ilişkin davranış ve tutumlarının sağlıklı gelişimini sağlar,
- Çocuklar, cinsellikle ilgili duygular ve ilişkiler hakkında etkin bir iletişim diline cinsel eğitim ile sahip olabilir,
- Cinsel eğitim, çocukların duygu ve ihtiyaçlarını ifade edebilmelerini kolaylaştırır,
- Cinsel eğitim ile birlikte, çocuklar istismardan korunmak için gerekli bilgiye sahip olabilir (Ersoy, 2014, s. 290; Güney Karaman, Atış Akyol ve Ata Doğan, 2020; Ocak Karabay, 2020; Semerci, 2018).

2.5.2 Cinsel eğitimin içeriği

Cinsel eğitimin içeriği, cinsel organlar, organların isimleri ve işlevleri, üreme bilgileri, bedeni tanıma, cinsiyet, sağlık ve temizlik gibi konularla sınırlı değildir. Cinsel eğitime, çocukların merakının giderilmesi, cinsiyet farkındalığı, korunumu ve rolleri, kişisel farkındalık, kendisinin ve başkasının bedenine, cinsiyetine, kararlarına saygı ve hoşgörü duyma gibi konular da dahildir. Cinsel eğitim, bunların yanı sıra, insanlarla etkili ve açık iletişim kurma, iyi ilişkiler geliştirme, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, bilinçli karar verme, duygu yönetimi, empati

kurabilme, eleştirel düşünme, davranışının sorumluluğunu alabilme gibi kişisel becerileri geliştiren konuları da kapsamaktadır. Cinsel eğitim ile birlikte, çocuğun bedeninin kendisine ait olduğu, izni dışında kimsenin bedenine dokunamayacağı, kişisel sınırlar, iyi ve kötü dokunuşlar, “hayır” diyebilme gibi kendini koruyabileceği bilgiler çocuğa öğretilmelidir (Pick, Givaudan ve Brown, 2000; Çankırı, 2018; SIECUS, 2004; İşler, 2017; Eliküçük, 2011).

2.5.3 Cinsel eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken noktalar

Her şeyden önce, cinsellik konusu bir defa konuluşulup bitecek bir konu değildir, çocuklara cinsel eğitim vermek bir süreçtir. Hangi yaşta olursa olsunlar, çocuklara cinsel eğitim verilirken önemli noktaları bilmek gerekir (Semerci, 2018, s. 25,27). Bu önemli noktalardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Çocuklara verilecek cinsel eğitimde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, çocuğun yaşı ve gelişim düzeyidir. Çocuk ile paylaşılacak bilgi çocuğun yaşına, gelişimine, kişisel özelliklerine, bilişsel becerilerine uygun ve ayrıntısız olmalıdır. Çocuğun henüz hazır olmadığı bilgi, çocuğu olumsuz etkileyecektir. Bir çocuğun sorusu aynı bile olsa cevaplar yaştan yaşa farklılık göstermelidir,
- Cinsel eğitimde çocuğa verilen bilgiler doğru, anlaşılır, endişesiz ve basit olmalıdır,
- Çocuklar cinsellikle ilgili herhangi bir soru sorduklarında, onlara cevap verilirken, beden dili ve yüz ifadesi oldukça önemlidir, savunucu veya özür dileyici bir ses tonu kullanmamalı, her zamanki gibi doğal bir ses tonu ve tutumlarla açıklama yapılmalıdır. Beden dilinde veya yüz ifadesinde oluşan değişiklikler (kasılma, gerilme, gülme, utanma, çocuğu isteksiz biçimde dinleme vs.) çocukların dikkatini çeker ve bu değişiklik çocukların konuşmak istedikleri konu ile ilgili farklı çıkarımlarda bulunmasına neden olabilir. Çocuklar bu konuların gülünecek, utanılması, konuşulmaması gereken konular olduğunu düşünebilir,
- Cinsellikle ilgili bir soru karşısında konuyu ertelemeye çalışmak, cevap vermekten kaçınmak veya duymazdan gelmek gibi yöntemler

kullanılmamalıdır. Bu tür tutumlar çocuğun cevabı farklı yerlerde aramasına ya da merakının daha da artmasına neden olabilir,

- Cinsel eğitim verilirken, vücut organları bilimsel (anatomik) isimleri ile öğretilmelidir,
- Çocukların cinsel gelişimlerinde anne babaların sorumlulukları eşittir. Çocuk hangi ebeveyne cinsellikle ilgili soru yöneltmişse o ebeveynin soruyu yanıtlaması gerekir. Ebeveynler karşı cinsten çocuğu ile konuşmaktan kaçınmamalıdır.
- Çocuk cinsellikle ilgili soru sorduğunda, çocuğun bu konuda ne düşündüğünü, ne kadar bilgiye sahip olduğunu öğrenmek ebeveyn için yol gösterici olabilir. Böylelikle tam olarak neyi sormak istediği, ne kadar bilgiye ihtiyacı olduğu daha net anlaşılabilir,
- Bazı çocuklar, gelişimi açısından soru sorması beklense de sormayabilir veya cinsellikle ilgili konuşmaktan kaçınabilir. Çocuğun tutumu bu şekilde olsa bile bu gibi durumlarda çocuğun gelişim özellikleri doğrultusunda, çocuk soru sorması için cesaretlendirilmeli, fırsat yakaladıkça ebeveyn konuyu kendisi açmalıdır (MEB, 2015; Yavuzer, 2021, s. 222,224; Bayhan ve Artan, 2012, s. 264; Ocak Karabay, 2020, s.381; Çalışır, 2014, s. 58; Bayındır, 2021, s. 127; Sevim, 2017, s. 13,15; Baysan, 2020).

2.5.4 Cinsel istismar

Cinsel istismar, çocuğun kavrayamadığı ve bilerek onaylamadığı, gelişimsel açıdan hazır bulunmadığı, toplumsal yasa ve normlara aykırı olarak, yetişkin veya kendisinden yaşça büyük çocuk tarafından bir cinsel etkinliğe dahil edilmesidir (World Health Organization, 1999; Kellogg, 2005). Çocuk cinsel istismarı, uzun veya kısa vadede ruhsal etkileri bulunan travmatik bir deneyimdir (Odacı ve Türkkan, 2020).

Cinsel istismar yalnızca çocuğun bedenine veya cinsel organına yönelik fiziksel temas içeren davranışları kapsamaz. Çocuğa cinsel haz amaçlı sarılma, öpme, okşama, bedenine veya cinsel organa çocuğu dokundurtma gibi temas içeren veya çocukla internet üzerinden tanışma, yazışma, fotoğraf isteme, çocukla cinsel içerikli

konuşma, flört etme çabası, çocuğun bedenine veya cinsel organına bakma, çocuğa cinsel içerikli fotoğraflar gösterme gibi temas içermeyen birçok farklı biçimi vardır (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2022).

Cinsel istismarın çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocuklarda, kendine ve başkasına zarar verme eğilimi, majör depresyon, davranış bozuklukları, öfke problemi, travma sonrası stres bozukluk, yeme bozuklukları, duygu düzenlemede güçlük, alkol ve uyuşturucu kullanımı, zayıf dürtü kontrolü, benlik saygısında azalma, intihar düşüncesi veya girişimi, dissosiyasyon (beden, duygular ve çevreden uzaklaşma hali), erken dönemde amnezi (sahip olunan bilgi ve anıların unutulması, hafıza kaybı) gibi benzeri durumlar gözlemlenebilir (Ermağın Çağlar, 2018; Marques ve diğerleri, 2020; Bulut, 2007).

Cinsel istismarı önlemeye yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar kendi içerisinde; birincil, ikincil ve üçüncül önleme çalışmaları şeklinde sınıflandırılmıştır. Birincil önleme çalışmaları, istismar ortaya çıkmadan, gerçekleşmeden yapılan bilinci artırma ve risk faktörlerini azaltmaya yönelik çalışmalardır. İkincil önleme çalışmaları, cinsel istismar gerçekleştiğinde çocuğun bu duruma daha fazla maruz kalmaması için istismarın bir an önce kesilmesine ve çocuktaki olumsuz etkilerin azaltılmasına dönük çalışmalardır. Son olarak üçüncül önleme çalışmaları ise cinsel istismara maruz kalan çocuğun, gelecekte istismarın olumsuz etkilerini üzerinde taşıyaması için danışma ve terapi çalışmalarıdır (Özgün, 2017).

2.5.5 Cinsel istismarı önlemede cinsel eğitim

Araştırmanın bu bölümünde, birincil önleme çalışmalarından olan cinsel eğitim ile istismarı önlemeye yönelik çocukları bilinçlendirmek adına çocuklara aktarılması önem arz eden bilgiler üzerinde durulmuştur.

Cinsel istismar, yaygınlığı ve çocukların hayatları boyu izlerini taşıdıkları ciddi psikolojik problemlere yol açması nedeniyle önemli bir sorundur. Bu sorunun yıkıcı etkilerini sınırlandırmak için birçok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Altundağ, 2020; Alpaslan, 2014). Ebeveynlerin görevi, cinsel istismarın önüne geçebilmek ve çocuklarını bilinçlendirmek için çocuklarına cinsel eğitim vermektir (Ersoy ve Özkan, 2017). Bunu etkili ve doğru bir şekilde yapabilmeleri için ise önce

ebeveynlerin bilinçlenmiş olmaları gerekir. Cinsel eğitim, cinsel istismarı önlemede çok önemli bir araçtır. Çünkü aileler ve çocuklardaki bilgi eksikliğinin cinsel sömürüyü doğurmasına ve çocukların istismara karşı savunmasız olmalarına yol açtığı görülmektedir (Çelik, 2018; Larsson, 2001). Çocukluk çağında cinsel istismardan korunmaya yönelik önleyici eğitim alan bireylerin, yaşamlarının herhangi bir döneminde cinsel istismara uğrama olasılıklarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Yam, 2020).

Ebeveynler çocuklarına, çocukların uygunsuz dokunma deneyimlerini etkili bir şekilde iletebilmeleri ve cinsel istismarın kolay ifşa edilmesi için özel bölgeleri bilimsel isimleri ile tanıtmalıdır. Özel bölgeler ve vücut bölümleri tanıtıldıktan sonra çocuklara özel bölgelerinin kendilerine ait olduğu, kimsenin özel bölgelerine dokunamayacağı, kendisinin de kimsenin özel bölgesine dokunma, bakma gibi bir hakkının olmadığı öğretilmelidir (Işık ve Demircioğlu, 2019; Fajarwatiningtyas ve Ishaq, 2020). Çocuklara iyi ve kötü dokunuşlar ve bunlar aralarındaki fark örneklerle açıklanmalı, uygunsuz bir dokunuşla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği anlatılmalıdır. Çocuk, istemediği bir davranış veya dokunuş ile karşılaştığında reddedebileceği, cesurca “hayır” diyebileceği, güvensiz hissettiği ortamlardan uzaklaşabileceği seçeneklerinin olduğunu bilmelidir (Fajarwatiningtyas ve Ishaq, 2020; Yam, 2020). Çocuklarla birlikte, çocukların güvenebileceği kişiler etkinlikler veya sohbet yolu ile belirlenmeli, çocuklar bir kişinin davranışının kabul edilebilir olup olmadığından emin olamadıklarında güvendiği kişilerden yardım isteyebileceği bilgisi çocuklara verilmelidir (Fajarwatiningtyas ve Ishaq, 2020; Türk Kurtça, 2022). Çocuklar sırlar konusunda bilgilendirilmelidir. İyi ve kötü sırlar açıklanmalıdır. Onları endişelendiren, korkutan, rahatsız eden, üzen veya kafalarını karıştıran herhangi bir sırrı ebeveynleri veya güvendikleri diğer kişilerle paylaşmaları gerektiği anlatılmalıdır. Dokunma ile ilgili sırların saklanmaması gerektiği vurgulanmalıdır (Fajarwatiningtyas ve Ishaq, 2020; Türk Kurtça, 2022). Çocukların uğradığı herhangi bir cinsel istismar sonucunda kendilerini suçlu görmemelerini sağlamak önemlidir ve bu güven çocuğa verilmelidir (Alabay, 2020).

Cinsel istismarı önlemeye yönelik tüm bu bilgiler daha önce de belirtildiği gibi çocukların yaşlarına uygun bir şekilde verilmelidir. Örneğin, 5 yaş ve altı olan çocuklar için verilecek olan bilgiler olabildiğince basit, kısa ve anlaşılır düzeyde olmalıdır. Daha büyük yaşlarda biraz daha ayrıntı verilebilir. Örneğin, 9 yaş ve üstü

çocuklara özel bölgelerinin fotoğrafının herhangi biriyle paylaşılması gerektiği örneği verilebilir (Türk Kurtça, 2022).

2.5.6 Cinsel eğitimde ebeveynlerin rolü

Çocuklar için ebeveyn birincil kaynaktır ve çocuklar ilk cinsel bilgiyi ebeveynlerinden alır (Koçtürk ve Kızıldağ Şahin, 2020; Ceylan ve Çetin, 2015). Bu bilgilerin çocuğun yaşına uygun, meraklarını giderecek içerikte ve uygun bir üslupla verilmesi ileriki yaşlarda sağlıklı cinsel yaşamın temelini oluşturacaktır, bunu sağlayacak olanlar ise çocukların ebeveynleridir (Donat Bacıoğlu ve Tezel, 2020).

Ebeveynler cinsel eğitim yolu ile çocuklara direkt bilgi verdikleri gibi bu konuya yaklaşımları ile çocukların cinselliğe yönelik tutum, değer ve yargılarının gelişmesinde önemli rol oynar (Eroğlu ve Gölbaşı, 2005). Duygularını ifade edebilen, istemediği davranış karşısında hayır diyebilen, eleştirel bakabilen tutuma sahip çocuklar yetiştirebilmek için cinsel eğitimde kullanılan iletişim dilinin sevgiye dayalı olması, çocukların gelecekte mutlu bir yaşam sürmeleri için oldukça kıymetlidir (Altundağ, 2020; Ceylan, Artan ve Kurnaz Adıbatmaz, 2020; Ersoy, 2014, s. 289).

2.6 İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, literatürde yer alan, yurtiçi ve yurtdışında yapılan, cinsellik, cinsel gelişim, cinsel eğitim ve cinsel istismar konulu çalışmaların bazılarına yer verilmiştir:

2.6.1 Dünya’da yapılan ilgili araştırmalar

Noorman, den Daas ve de Wit (2022) tarafından yürütülen çalışmada, ebeveynlerin cinsel eğitimde oynadıkları rollerle ilgili deneyimlerini değerlendiren çalışmalar taranmıştır. Araştırmaya 49 çalışma dahil edilmiştir ve 0-18 yaş aralığında çocuğu olan 18.083 ebeveyne ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine, yaşına, kişisel durumlarına uygun olarak cinsel eğitim verme konusunda zorlandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili sınırlı bilgi ve iletişim becerilerine sahip oldukları, bu yüzden bu konuda endişeli hissettikleri saptanmıştır. Ebeveynlerin, çocukların yaş, cinsiyet ve özel durumlarına göre, uygun cinsel eğitimi nasıl verecekleri konusunda desteğe ihtiyaç duydukları ifade edilmiştir.

Zifadlin ve diğerleri (2021) tarafından Endonezya'nın Pontianak şehrinde çocuklarda cinsel şiddeti önlemek için ebeveynlerin cinsel eğitim verme konusundaki bilgi, tutum ve özyeterliliklerini incelemek amacıyla 12-17 yaş aralığında çocuğu olan 396 ebeveynle çalışma yürütülmüştür. Çalışma sonucundaki bulgular incelendiğinde, cinsel şiddeti önleme konusunda ebeveynlerin %56,3'ünün yetersiz bilgiye sahip olduğu, çocuklarda cinsel şiddeti önleme konusunda ebeveynlerin yarısının düşük özyeterliliğe sahip olduğu, ebeveynlerin %33,1'inin çocuklara yönelik cinsel şiddeti önlemek için eğitim verilmesini hala tabu olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Fajarwatiningtyas ve Ishaq (2020) erken çocukluk döneminde cinsel eğitim biçimi olan kıyafet programı çalışması yürütmüşlerdir. Programda, cinsel istismarı önlemek amacıyla cinsel eğitim ile çocuklara iç çamaşırı kuralının nasıl anlatılacağı üzerinde durulmuştur. Fajarwatiningtyas ve Ishaq bu çalışmayı ebeveynler ve öğretmenler için bir rehber niteliğinde düşünerek tasarlamıştır. İç çamaşırı kuralı ile, bedeninin yalnızca kendisine ait olduğu, iyi dokunuş – kötü dokunuş bilgileri, iyi sır – kötü sır açıklamaları, önleme ve korumada yetişkin sorumlulukları, cinsel organların özel olduğu gibi birçok bilginin çocuklara aktarılması hedeflenmiştir.

Ganji, Emamian, Maasoumi, Keramat ve Merghati Khoei (2018) İranlı ebeveynlerin çocuk cinsel eğitimine bakış açılarını değerlendirmek ve bu konudaki ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırma verileri 7 oturumda gerçekleşen grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Araştırmaya 27 anne, 12 baba olmak üzere toplam 39 katılımcı eşlik etmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar incelendiğinde, çocukların cinsel eğitimi için ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmadığı, çocuklarına cinsel eğitim vermek için doğru zamanın ne zaman olduğu konusunda bilgilerinden emin olamadıkları, cinsel eğitim verme konusunda samimi iletişim kurmada zorluk yaşadıkları bilgilerine ulaşılmıştır. Yine araştırma sonucunda ebeveynlerin cinsel eğitim ile ilgili olumlu tutum ve pratik becerilerin kazanımında desteğe ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin uzman kişilerin oluşturduğu cinsel eğitim programlarına ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Mobredi, Hasanpoor-Azghady, Azin, Haghani ve Farahani (2018) tarafından yürütülen çalışmada cinsel eğitim programının, çocukları okul öncesi yaş grubunda olan annelerin bilgi ve tutumlarına etkisi incelenmiştir. Bu araştırma İran'da iki

sağlık merkezinde gerçekleşmiştir. Kontrol ve deney grubu için 39'ar anne katılım sağlamıştır. Araştırma verileri, deney grubuna haftada bir olmak üzere, 4 haftada 4 oturum şeklinde eğitim verilmesiyle toplanmıştır. Eğitim sonrasında annelerin, çocuk cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgi düzeylerinde ve tutumlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Lee ve Kweon (2013), okul öncesi çocuğu olan annelere yönelik hazırlanan cinsel eğitim programının etkilerini incelemek amacıyla çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya, deney grubunda 27, kontrol grubunda 28 kişi olmak üzere toplam 55 katılımcı eşlik etmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi çocuğu olan annelere yönelik cinsel eğitim programının sonrasında, deney grubunda cinsel eğitim ile ilgili bilgi düzeylerinde olumlu yönde değişim olduğu saptanmıştır.

Kenny, Wurtele ve Alonso (2012), Latin aileleri için çocukların güvenliği öğrenebilmesini amaçlayan program oluşturmuşlardır ve araştırmada programın etkililiğini ölçmek amaçlanmıştır. Bu araştırma için okul öncesi kurumunda öğrenim gören 78 çocuk katılım sağlamıştır. Çocuklara uygulanan program sonrasında çocukların, uygunsuz dokunuşları tanıma, cinsel organları bilimsel isimleri ile öğrenme, kişisel güvenlik becerilerini kazanma gibi bilgi ve becerileri edindikleri tespit edilmiştir.

2.6.2 Türkiye’de yapılan ilgili araştırmalar

Çelik (2022) tarafından yürütülen çalışmada annelerin kız çocukları ile olan cinsel iletişim dili ve kendi ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim dili incelenmiştir. Araştırmaya 0-15 yaş arası kız çocuğu olan 273 anne katılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, annelerin şu an kullandıkları cinsel iletişim dili puanının kendi annelerinde algıladıkları cinsel iletişim dili puanından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin cinsel iletişim dilinde kuşaktan kuşağa pozitif yönde artış olduğu çıkarımı yapılmıştır.

Yıldırım ve Atbaşı (2022) tarafından özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlere, çocuğu ihmal ve istismardan koruma aile eğitim programı uygulanmıştır ve programın etkililiği incelenmiştir. Araştırmaya, İzmir ilinin Aliağa ilçesinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde öğrenim gören çocuğu olan ebeveynler katılmıştır. Araştırmaya, deney grubu 20, kontrol grubu 20 olmak üzere toplam 40 kişi katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda, özel gereksinimli çocuğu

olan ailelere sunulan ihmal ve istismardan koruma eğitiminin ailelerin bilgi düzeyleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan ailelere 3 hafta sonra tekrar izleme testleri uygulanmıştır. Böylelikle eğitimin etkililiğini koruduğu tespit edilmiştir.

Tabak ve Tunçay (2020), yürütmüş oldukları araştırmada ebeveynlerin cinsiyet kalıp yargılarının oyuncak seçimine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya, Çankırı ili Merkez ilçesinde bulunan 9 ayrı anasınıfında öğrenim görmeye devam eden 3-6 yaş grubu çocuklarının ebeveynleri katılmıştır. 65'i kız, 63'ü erkek olmak üzere 128 çocuğun ailesi katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin çocuklarına oyuncak seçerken birçok özelliği (çocuklarının gelişim özelliklerine uygunluğu, fiyatı, kalitesi, çocuklarının isteği vb.) göz önünde bulundurdıkları, özellikle çocuklarının cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri oyuncakları almayı tercih ettikleri bilgilerine ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda ebeveynlerin, çocuklarının cinsiyetlerine özgü olduğunu düşündükleri oyuncaklarla oynamalarına daha çok izin verdikleri saptanmıştır.

Kayabaşı (2019), çocuğu ilkokulda öğrenim gören annelere hazırlanan cinsel gelişim ve eğitim programının etkililiğini incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma ilişkisel ve deneysel olmak üzere iki çalışmadan oluşmaktadır. Araştırmanın ilk bölümünde 115 çocuğu ilkokulda öğrenim gören anne, ikinci bölümünde ise 15 deney grubu, 15 kontrol grubu şeklinde 30 anne katılmıştır. Araştırma sonucunda annelere uygulanan cinsel eğitim programının, annelerin bilgi düzeylerini artırma konusunda etkili olduğu tespit edilmiştir.

Altundağ (2018) tarafından 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Denizli ilinin Merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki anaokulunda öğrenimine devam eden 6 yaşında çocuğu olan 69 anneye cinsel istismara karşı farkındalık oluşturma amacı ile "Vücutuma Dokunma!" farkındalık eğitimi verilmiştir. Yarı deneysel çalışma yöntemi ile tek grup ön test-son test modeli kullanılarak yapılan bu çalışmanın bulguları incelendiğinde eğitim sonrasında özel bölgeleri ve özel bölgelere kimlerin dokunacağını bilme, iyi ve kötü dokunuş gibi birçok konuda annelerin bilgisi incelendiğinde yükseliş tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocukların cinsel organların anatomik isimlerini bilmedikleri ve eğitim sonrası bu konuda da büyük oranda bilgi artışı olduğu belirlenmiştir. Araştırmacı, cinsel eğitimin, çocuklara karşı yapılan cinsel istismarın önlenmesi, çocukların kendi vücutlarına ve

başkalarının vücuduna saygı duymayı öğrenmeleri ayrıca çocukların hemcinsleri ve karşı cinsiyet ile sağlıklı ve seviyeli iletişim kurabilmeleri gibi yararlarının olduğu, bu yüzden de ebeveynlerin bu konuda bilgilendirilmeleri gerektiği üzerinde durmuştur.

Zelyurt (2018), yürüttüğü çalışmada çocuğun toplumsal cinsiyet gelişimi üzerinde ailelerin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 0-6 yaş aralığında çocuğu olan 100 aile, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 5-6 yaş arası 54 çocuk ve 10 oyuncakçı katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi 5-6 yaş arası çocukların kıyafet, oyun, oyuncak ve renk tercihi ile güç algısı, ebeveyn görevleri ve çift cinsiyet davranışları konusunda verdikleri cevapların çoğunluğunun cinsiyetçi tutum gösteren cevaplar olduğu görülmüştür. Araştırmada aileler çocuklarına oyuncak seçerken cinsiyetçi bir tutumla renk tercihinde bulunduklarını belirtmişlerdir. Diğer bir sonuca göre oyuncakçıların vermiş oldukları cevaplardan yola çıkılarak, çocuğun cinsiyetçi tutuma sahip olması ve oyuncak seçiminde ailenin etkisi olduğu, oyuncak sektörünün de çocuğun kendi cinsiyet yargılarını oluşturmada etkili olduğu çıkarımı yapılmıştır.

Ersoy ve Özkan (2017), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının istismara yönelik bilgilerini incelemek amacıyla çalışma yürütmüşlerdir. 24 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur. Çocukları bilgilendirme sürecinde konu ile ilgili hikaye etkinliği kullanılmıştır ve veriler çizim ve görüşme tekniklerinin bir arada kullanılması ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların iyi ve kötü dokunuşlar, kendini cinsel istismardan koruma, cinsel istismar ile karşılaştıkları durumda kimden ve nasıl yardım isteyecekleri konularında eksik ve yanlış bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Öztürk ve Siyez (2015) yürüttükleri çalışmada ilköğretim 6. sınıfa devam eden öğrencilere yönelik cinsel eğitim programı geliştirmek ve programın etkililiğini test etmek amaçlanmıştır. Sekiz oturumdan oluşan programın her oturumu haftada 1 kez ve 80 dakika süresince gerçekleşmiştir. Deney grubuna 8 oturumluk cinsel gelişim programı uygulanırken kontrol grubuna herhangi bir işlem yapılmamıştır. Araştırmada, cinsel eğitim programı sonrasında deney grubunun ergenlik dönemi değişiklikleri ile ilgili bilgi düzeylerinde istatistiksel olarak bir artış olduğu görülmüştür. Aynı zamanda arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler, hayır diyebilme ve karar verme, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar, toplumsal cinsiyete

yönelik tutum gibi konularda istatistiksel olarak olumlu bir değişim, ayrıca ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili yanlış inanışlarında istatistiksel olarak bir düşüş saptanmıştır.

Çerçi (2013) tarafından yürütülen araştırmada, zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerin çocukların cinsel gelişimi ve eğitimine yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma grubunu 6 özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile 2 özel eğitim kurumu olmak üzere 8 farklı özel eğitim kurumuna devam eden özel gereksinimli çocuğa sahip 189 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre, ailelerin çocukların cinsel gelişim ve eğitimlerine yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının, sahip oldukları özel gereksinimli çocuk sayısı, cinsiyeti, özel gereksinimli erkek çocuğu olan ebeveynlerin yaşı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Güney (2012) yürütmüş olduğu araştırmada, 5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak seçimi arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmaya, İstanbul'daki 8 ayrı anaokulunda öğrenim görmeye devam eden 56 çocuk ve ebeveyni katılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, 5-6 yaş çocuklarının cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri oyuncak tercihleri olduğu ve cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargı bilgilerinin geliştiği görülmektedir. Çocukların aynı cinsiyette olan ebeveynlerinden algıladıkları beklentiler, karşı cinsiyetteki ebeveynlerinden algıladıklarına göre daha kalıpyargısaldır. Çocukların cinsiyetlerine uygun oyuncak tercihleri ile aynı cinsiyette olan ebeveynlerinden algıladıkları beklentiler ve kalıpyargı bilgilerinin ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocukların neredeyse tamamının oyuncak setlerinin her ikisini de sevdiklerini belirtmelerine karşın; ebeveynler çocuklarının karşı cinsiyetin oyuncasını sevme durumlarını, çocuklarından çok daha düşük değerlendirdikleri saptanmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucunda ise, ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen oyuncaklarla oynamalarını destekledikleri görülmüştür.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel bir araştırmadır. Bu araştırmada, 3-6 yaş grubu çocukları olan ebeveynlere uygulanan cinsel eğitimin ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgilerine etkisinin incelenmesi amacıyla deneme modeli kullanılmıştır. Tek grup ön test-son test modelinde, yansız seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanır (Karasar, 2012). Tek bir grup uygulama öncesi ve sonrasında ölçülür. İlk ölçüm ön test, ikinci ölçüm ise son testtir. Yansız ön test- son test kontrol grubu deseni ile 3-6 yaş grubu çocuğu olan ailelerin cinsel gelişim ve eğitim bilgileri üzerine hazırlanan cinsel eğitimin etkililiği araştırılmıştır.

3.2 Araştırma Grubu

2022-2023 eğitim öğretim yılı Artvin ili Hopa ilçesinde yer alan Özel Lütfü Akkaya Çocuk Üniversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi'ne devam eden 3-6 yaş grubu çocuğu olan 118 ebeveyn araştırma grubunu oluşturmaktadır. Belirtilen kuruma devam eden 3-6 yaş grubu çocukların ebeveynlerinden eğitime katılmaya gönüllü ve istekli olan 104 anne, 14 baba katılım sağlamıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 10 uzmanın (5 çocuk gelişimi, 1 okul öncesi öğretmenliği, 1 çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği, 1 cerrahi hastalıkları hemşireliği, 2 kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği alanlarında uzman) görüşü alınarak gerekli düzenlemelerle son halini alan “Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi” ve “Demografik Veri Formu”

aracılığı ile toplanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde anne-babaların kişisel bilgileri ile ilgili 12 sorudan oluşan “Demografik Veri Formu”, ikinci bölümde ise anne-babanın çocuk cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgilerini ölçen 25 sorudan oluşan “Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi” yer almıştır. Başarı testleri gibi 1 ve 0 olarak kodlanan veri toplama araçlarının analizinde Kuder Richardson-20 (KR-20) güvenirlik analizi hesap edilmektedir. Elde edilen katsayı ne kadar yüksek ise ilgili veri toplama aracının güvenirliği o kadar yüksek olmaktadır (Büyükçztürk, 2010). Anketin KR-20 güvenirlik analizi sonuçları ön test için .68 ve son test için .62 olarak bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle araştırma kapsamında yapılan ölçümlerin bilimsel bir çalışma için yeterli düzeyde güvenilir sonuçlar verdiği söylenebilir.

Ön test ve son testte uygulanan Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi’nde 6 soruya açık uçlu seçenekler eklenmiştir. Fakat açık uçlu seçenekler katılımcıların geneli tarafından cevaplanmadığı ve cevaplayan katılımcıların da benzer yanıtlar verdiği görülmesi sebebiyle açık uçlu cevaplar istatistiksel anlamda değerlendirmeye alınmamış ancak araştırmacı tarafından incelenmiş, çalışmanın bulgular bölümünde bu cevaplara yer verilmiştir. Anketin puanlamasına ilişkin ise direkt bilgiyi ölçen sorularda doğru cevap 2 puan, yanlış cevap ve bilmiyorum seçeneği 1 puan şeklinde, dereceli veya öncelikli cevapları içeren sorularda ise en yüksek veya öncelikli cevap 3 puan, en düşük veya önceliği en son olan seçenekler 1 puan şeklinde hesaplanmıştır. Anket puanlaması Ek 5’te yer almaktadır.

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmanın uygulama aşamasına geçilmeden önce Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden toplantı numarası 20, karar tarihi 21.04.2022 olan Etik Kurul onayı sonrası Artvin İl Valliliği ve Artvin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’nden 26.05.2022 tarihli resmi yazı ile gerekli izinler alınmıştır. Özel Lütfü Akkaya Çocuk Üniversitesi Kreş ve Gündüz Bakımevi müdürü ile ebeveynlere verilecek eğitim hakkında görüşülmüş, yer ve tarih belirlenmiştir. Eğitim yeri için rahat, gürültüsüz, katılımcıların sunumu rahatlıkla görebileceği ve ses sisteminin daha uygun olduğu düşünülen Hopa Ticaret ve Sanayi Odası’nın toplantı odası ayarlanmıştır. Eğitim, çalışan ebeveynlerin de katılımını sağlamak amacıyla 22 Ekim 2022 Cumartesi günü düzenlenmiştir. Eğitim öncesinde, eğitimin gerçekleşeceği yer ve düzen kontrol

edilmiş ve gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Eğitim sırasında 10 öğretmen ve kurum çalışanı, ebeveynlerin oturma düzeni ve veri toplama araçlarının dağıtımını konusunda yardımcı olmuştur, ön test-son test dağılımında karışıklık olmamasına büyük özen gösterilmiştir. Eğitim başlamadan önce ebeveynler araştırma hakkında bilgilendirilmiştir ve ebeveynlerin uygulama ile ilgili soruları yanıtlanmıştır. Veri toplama araçları ile ebeveynlerin onamı alınmıştır. “Okul Öncesi Cinsel Eğitim Ebeveyn Anketi” iki defa uygulanmıştır. İlk uygulamada ebeveynlerin çocuk cinsel gelişim ve eğitimi hakkındaki bilgilerine, ikinci uygulamada ise eğitim sonrası çocuk cinsel gelişim ve eğitim ile ilgili bilgilerine bakılmak üzere ebeveynlere anketler dağıtılmıştır. Eğitim sonrası ebeveynlerin çocuk cinselliği ile ilgili soruları yanıtlanmıştır. Eğitimin sunumu 1 saat sürmüştür ancak ebeveynlerin salona girişi, ön test-son test dağılımı, sunum, soru-cevap bölümleri toplamda eğitim programının tamamı 4-5 saat kadar zaman almıştır.

Bu araştırma sürecinde toplam 121 ebeveyne ulaşılmıştır. Ancak 2 ebeveynin anket sorularını eksik doldurmalarından, 1 ebeveynin ise çocuğunun yaşının eğitim yaş aralığına uymamasından kaynaklı toplam 3 ebeveyn eğitime katılsa da örnekleme dahil edilememiştir.

3.5 Uygulama

Araştırmanın bu bölümünde cinsel eğitimin uygulama öncesi, sırası ve sonrasında araştırmacının gözlemleri ve ebeveynlere verilmiş olan cinsel eğitimin konuları üzerinde durulmuştur. Bunun sonrasında ise ebeveynlerin eğitim sonrası araştırmacıya yönelttiği sorulara yer verilmiştir. Öncelikle araştırmacı tarafından tez konusu olarak cinsel eğitimin seçilme nedeni, araştırmacının meslek hayatında yaptığı aile görüşmelerinde ebeveynlerin çocuklarına cinsel eğitim verme konusunda istekli olduğunu ancak cinsel eğitimi çocuklarına ne zaman, nasıl ve ne kadar bilgi ile vermeleri gerektiği konusunda bilgi eksikliği yaşadıklarını ve bu konuda desteğe ihtiyaç duyduklarını fark etmesidir. Eğitim planı ise bu doğrultuda ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda en çok ihtiyaç duydukları konular üzerinden yola çıkılarak planlanmıştır.

Uygulama öncesinde ebeveynlere nasıl bir uygulama yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Ebeveynler yerlerini aldıktan sonra öğretmenlerin de yardımı ile demografik veri formu ve numaralandırma yapılmış olan ön test soruları

dağıtılmıştır. Sorular içerisinde altı çizili olarak vurgulanan yerlere dikkat edilmesi gerektiği, test sorularını çözen ebeveyne ait herhangi bir kişisel bilgi olmayacağından (isim vb.) içtenlikle cevap verebilecekleri açıklanmıştır. Ebeveynler ön testi tamamladıktan sonra eğitime başlanmış, karşılıklı etkileşim ile sonlanan eğitim sonrası son test soruları şeklinde anket tekrarlanmıştır. Uygulama sırasında ebeveynlerin konuyu dikkatle dinlemesi, araştırmacı tarafından görüşme örnekleri aktarıldığında “Bu durum bizde de var.” gibi cümleler ve onaylayan mimiklerle ailelerin daha rahat hissettiği, katılımın çok ve karşılıklı etkileşimin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi yüksek olmasına rağmen cinsel eğitim konusunda akıllarında birçok soru işareti olduğu, genel olarak hangi yaş aralığında, nasıl cümlelerle ve ne kadar bilgi ile çocuklarına cinsel eğitim vermeleri gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Eğitim sırasında özellikle istismar ve medya konuları anlatılırken ebeveynlerin endişeli oldukları, medya konusunda çocuklarını sınırlandırma noktasında zorlandıkları, istismar konusunda ise çevreden ve medyadan duyduklarından yola çıkarak kaygılarının yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim planlanmadan öncesinde kreş müdürü ve ebeveynler tarafından cinsel eğitim konulu eğitimin talep edilmesi, eğitim sırasında ebeveynlerin tüm dikkatleri ile eğitimi dinlemeleri, eğitim sonrasında ise olumlu geri dönüşler (“Aklımda cinsel eğitim ile ilgili hiç soru işareti kalmadı.”, “Bu eğitim beni çok rahatlatmış.” , “Keşke bu tarz eğitimler daha çok düzenlense.” vb.) ve sorulan birçok soru cinsel eğitim konusuna ilgi ve ihtiyacın ne kadar fazla olduğunu göstermektedir.

3.5.1 Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitim

Cinsel eğitim sunumu, kitapların ve konu ile ilgili bilimsel araştırmaların içeriğinden faydalanılarak, ailelerin cinsel eğitim konusunda en çok desteğe ihtiyacı olduğu düşünülen ve gözlenen konular dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Ebeveynlere sunulan cinsel eğitimin içeriği incelendiğinde öncelikle, cinsel gelişimin ve eğitimin kapsamı, ilerleyen teknoloji beraberinde günümüzde cinsel eğitime her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğu konuları üzerinde durulmuştur. Sonrasında cinsel eğitimin sağladığı birçok yarardan bahsedilmiştir. Cinsel eğitimin yalnızca konuşarak değil, davranış ve tutumlarla da verildiği düşünüldüğünde, çocuk doğduğundan itibaren anne babası ve okul hayatı ile birlikte

öğretmenler ve uzman kişiler tarafından verilmesi gerektiği konuşulmuştur. Çocuğun her döneminin ve gelişim özelliklerinin farklı olması nedeniyle çocuklara verilecek cinsel eğitim içeriğinin ve çocukların sorularına yanıtların farklılaştığı, genel olarak çocuklara verilecek olan bilgilerin açık, basit, anlaşılır, kısa, ayrıntısız olması gerektiği ve ebeveynin konudan bahsederken tutum ve tavır olarak rahat ve doğal olması gerektiği gibi cinsel eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken birçok noktadan bahsedilmiştir. Cinsel eğitim vermenin çocukların cinsellik üzerine merakını arttırmadığı, aksine meraklarını gideren çocukların doğru bilgi sağladıklarında ileriki dönemlerinde cinsel ilişkiyi erteledikleri ve cinsel davranışlar konusunda daha bilinçli oldukları ebeveynlere anlatılmıştır. Sonrasında 3-6 yaş grubu çocuklarının cinsel gelişim özelliklerinden, doğal ve beklendiği tutumlarından ve hangi noktada cinsel gelişim ile ilgili uzman desteği alınması gerektiğinden bahsedilmiştir. Oyuncak seçimi konusunda ise oyuncakların cinsiyetinin olmadığı, her oyuncaktan çocukların kazanımı olduğu anlatılmıştır. Cinsel eğitimin hangi konuları içerdiği, çocuklara öğretilmesi gereken bilgi ve becerilerin neler olduğu, medyanın çocuklar üzerindeki cinsel olarak istismar edici özellikleri ve ebeveynlerin çocuklarını medyanın istismar edici olumsuz etkilerinden nasıl koruyabilecekleri, cinsel istismarın ne olduğu ve cinsel istismar şüphesi durumunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konularına değinilmiştir. Aynı zamanda mastürbasyonun tanımı, nedenleri, çocuklarda gözlemlenmesi durumunda yapılması gerekenler anlatılmıştır. Son olarak çocukların sorularının dönem dönem farklılaştığı, çocukların ne tür sorularına nasıl cevap verilmesi gerektiği gibi pek çok konudan bahsedilmiştir.

Ebeveynlere sunulan cinsel eğitimde, araştırmacının ailelerle yaptığı görüşmeler sırasında gözlemlediği, ailelerin cevaplamakta en çok zorlandığı, nasıl cevap vereceklerini bilemediği sorulara ve yanıtlama seçeneklerine yer verilmiştir:

“Bu ne?”

Çocuklar cinsel organlarını göstererek “Bu ne?” diye sorduklarında “O senin penisin.”, “O senin vulvan.” şeklinde cinsel organlarını anatomik isimleri ile öğretmek gerekir. Bu dönemde son derece basit ve kısa cevaplar verilmesi yeterli olacaktır. “Gözlerin görmek için, kulakların duymak, ayakların yürümek için, penisin ise çışını yapmak içindir.” gibi örnek açıklamalar eklenebilir (Sevim, 2017, s. 21; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 111; Çalışır, 2014, s. 73; Bayındır, 2021, s. 133).

“Anne/baba senin vulvanı/penisini görebilir miyim?”

“İnsanların birbirlerinin penislerini ya da vulvalarını görmeleri uygun değildir. Çünkü bunlar bizim özel bölgelerimizdir.” şeklinde açıklama yapılabilir. “Özel bölge” kavramını çocuklara erken yaşta öğretmek gerekir. Ayrıca bu açıklamaya ek olarak “Başkalarının özel bölgesine bakmamalıyız veya dokunmamalıyız, aynı şekilde başkalarının da bizim özel bölgemize dokunmasına veya görmesine izin vermemeliyiz.” söylenebilir (Bayındır, 2021, s. 134).

“Bebekler nereden geliyor?”

Anne babanın bu tür sorular karşısındaki korkuları genellikle sorularını bir yetişkin perspektifinden bakmalarından kaynaklanır. Yani çocuğa sadece sorduğu kadarını değil bununla ilgili birçok şeyi anlatmaları gerektiğini düşünürler. Oysa çocuğun o an istediği bilgi, bebeklerin annenin içinden çıktığı, onların anne karnında büyümesi için sıcaklık, özel bir yerleri olduğundan fazlası değildir (Yavuzer, 2021, s. 228; Çalışır, 2014, s. 74; Bayındır, 2021, s. 133).

“Bebekler nasıl dışarı çıkıyor?”

“Bebekler doğmaya hazır olduklarında doktor yardımıyla dışarı çıkar.” şeklinde cevaplanabilir. Bu bilgi yeterli olmazsa, “Bebek annenin rahminde büyür ve vajina denen özel bölgeden dışarı çıkar.” denebilir, buna ek olarak hayvanlar da örnek verilebilir. “Tavuk yumurtlar, sonra kuluçkaya yatar ve sonra civciv oluşur, yumurtadan çıkar. İnsan yavrusu, yani bebekler yumurta içinde değil annenin karnında büyüyüp gelişir, doğmaya hazır olduklarında annenin vajinasından dışarı çıkar.” açıklamaları yapılabilir (Başgül, 2011, s. 164.165; Semerci, 2018, s.61; Yavuzer, 2021, s. 228; Bayındır, 2021, s. 134).

“Bebekler anne karnına nasıl giriyor?”

Erken çocukluk döneminde bu soruyu soran çocuk için “Anne ve baba bir çocuk yapmaya karar verdiklerinde babanın tohum hücresi annenin yumurta hücresi ile birleşir ve bebek oluşur.” demek yeterli olacaktır. Çocuk daha fazlasını sormadıkça detaya girilmemelidir. Farklı bir açıklama olarak “Bir kadının vücudunda bebek yapmak için özel bir hücre vardır. Buna yumurta denir. Ama bu yumurtalar kuş yuvasında gördüğümüz veya yediğimiz yumurtalardan farklıdır. Erkeklerin ise bebek yapmak için sperm adlı özel hücreleri vardır. Bu iki hücre annenin vücudunda birleştiğinde bir bebek oluşmaya başlar.” şeklinde cevaplanabilir. Çoğu çocuk için bu açıklama yeterlidir ama bu sorudan sonra “Bu hücreler nasıl birleşir?” sorusu gelebilir. “Bir kadın ve bir erkek bebek sahibi olmak istediklerine

karar verdiklerinde birbirlerine sevgiyle sarılırlar erkeğin spermi penisinden çıkar ve kadının vajinasından içeri girerek yumurtası ile birleşir, bu şekilde bebek oluşur.” denebilir (Başgöl, 2011, s. 165; Yavuzer, 2021, s. 229; Sevim, 2017, s. 35,36; Semerci, 2018, s. 61; Çalışır, 2014, s. 74; Bayındır, 2021, s. 136). Ebeveynlere sunulan Cinsel Eğitim genel hali ile Ek’ler bölümünde yer almaktadır.

Ebeveynlere sunulan eğitim sonrasında, ebeveynlerin araştırmacıya yönelttiği sorulardan bazıları aşağıdaki gibidir. Bu sorular benzer konularda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara yol gösterici olabileceği düşünüldüğü için eklenmiştir.

“5 yaşında çocuğum uykusu geldiği veya huzursuz olduğu zaman göğsüme dokunma ihtiyacı duyuyor, ben yoksam babasının göğsüne dokunmak istiyor, ne yapalıyım?”, “Anne-baba boşanma aşamasındayız, 5 yaşındaki çocuğum bebekliğinden beri hiç emzik kullanmadı, son iki yıldır emzik kullanıyor ve uyumadan önce göğsüme dokunuyor ne yapmalıyım?”, “Çocuklarıyla birlikte televizyon izlerken çocuklar öpüşme sahnesi gördüğü zaman ebeveynler nasıl tepki vermeli?”, “5 yaşındaki oğlum ile 6 yaşındaki kuzeni oyun oynarken telefonu da alıp odaya gittiler. Sonra ben uzun süre sessizlik olunca kontrol etme ihtiyacı duydum ve telefonda “Babaların pipisi nasıl olur?” diye arama yaptıklarını ve birçok fotoğraf ve video izlediklerini gördüm, o an tepkim çok sert oldu maalesef, nasıl tepki verebilirdim?”, “Biri 5, diğeri 8 yaşında iki kız kardeşin birlikte banyo yapmasında bir sakınca var mı?”, “3 yaşında çocuğum anne babasıyla banyo yapmak istiyor, böyle bir durumda ne yapabiliriz?”, “Çocuğumun sünnet sonrasında penis ucunda derisi kaldı ve sürekli eli penisinde, özellikle telefonla oynarken, televizyon izlerken sürekli oynuyor, ne yapmalıyım?”, “6 yaşında erkek çocuğum var, oje sürmek istiyor, eşim çok tepkili ama ben biraz merakı gitsin diye sürdüm, bir ara istemiyordu bu aralar tekrar istemeye başladı nasıl bir yol izlemeliyim?”, “6 yaşında erkek çocuğum bebeklerle oynamak istiyor, nasıl tepki vermeliyim?”, “Çocuklar kaç yaşlarında cinsel kimliklerini fark ederler?”, “Erkek bir çocuk kendini kız gibi hissediyorsa biz kaç yaşında bunu hissederiz, kaç yaşlarında anlayabiliriz?”, “5 yaşında oğlum dudağımdan öpmek istiyor, nasıl davranmalıyım?”, “3 yaşında çocuğum tuvaletini yaparken benim dışarıda beklememi istemeye başladı, kendi başına tuvalet eğitimini kazanabilmesi için ne yapmalıyım?”, “Oğlum 4, kızım 2 yaşında oğlum kardeşini kendi yıkamak istiyor nasıl yaklaşmalıyım?”, “4 yaşındaki

oğlum tuvalet temizliğini kendi yapmak istiyor, tam yapamadığı için sonrasında rahatsız oluyor, nasıl yaklaşmalıyım?”.

3.6 Verilerin Analizi

Bu araştırmada katılımcılardan elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 istatistik programı kullanılmıştır. Yapılan her analiz, tablo formatında organize edilerek bu bölümde rapor edilmiştir.

Yapılan analizlerde ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ve cinsel eğitim bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, katılımcıların ön test ve son test ölçümlerine yönelik tanımlayıcı istatistikler (minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma) hesap edilmiştir. Daha sonra, araştırma verilerinin normal dağılım varsayımını karşılama durumu incelenmiştir. Bu incelemede, araştırma verilerine yönelik çarpıklık ve basıklık değerleri referans alınmıştır.

Araştırma hipotezleri test edilirken parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Bu bağlamda, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ardından cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerindeki değişimi tespit edebilmek için bağımlı gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca, ilgili değişimlerde; cinsiyet, yaş grubu, çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, eğitim durumu, çocuk sayısı, gelir düzeyi, cinsel eğitim konusunda daha önce eğitim alma durumu, cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumu, cinsel eğitim ile ilgili sahip olunan kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumu ve ebeveynlerin kendi çocukluk dönemlerinde cinsel gelişim hakkında ailesiyle sohbet etme durumu gibi değişkenlerin grup*zaman etkisi ise karışık desenler ANOVA analizi kullanılarak incelenmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Bu araştırma, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlere uygulanan cinsel eğitim seminerinin ardından cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerindeki değişim

düzeyini tespit edebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç bağlamında 118 ebeveynden veri toplanmış olup ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.1: Katılımcıların demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Grup	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	104	88.1
	Erkek	14	11.9
Yaş Grubu	26-30 yaş	15	12.7
	31-35 yaş	57	48.3
	36-40 yaş	34	28.8
	41-46 yaş	12	10.2
Çocuk Yaşı	3 yaş	17	14.4
	4 yaş	42	35.6
	5 yaş	51	43.2
	6 yaş	8	6.8
Çocuk Cinsiyeti	Kız	53	44.9
	Erkek	65	55.1
Eğitim Durumu	Ortaokul	4	3.4
	Lise	17	14.4
	Üniversite ve Lisansüstü	97	82.2
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	55	46.6
	2 çocuk	55	46.6
	3 çocuk	8	6.8
Gelir Durumu	Alt	2	1.7
	Orta	109	92.4
	Üst	7	5.9
Cinsel Eğitim Konusunda Eğitim Alma	Evet	8	6.8
	Hayır	110	93.2
Cinsel Eğitimle İlgili Yararlanılabilecek Kaynak Durumu	Evet	31	26.3
	Hayır	87	73.7
Cinsel Eğitimle İlgili Kaynakların Yeterli Olma Durumu	Evet	10	8.5
	Hayır	108	91.5
Cinsel Gelişim ile İlgili Aileyle Sohbet Etme Durumu	Evet	52	44.1
	Hayır	66	55.9
Toplam		118	100.0

Tablo 4.1'e göre araştırmaya katılan ebeveynler genel olarak; kadın (%88.1), 31-35 yaş grubunda (%48.3), çocuğu 5 yaşında olan (%43.2), çocuğunun cinsiyeti erkek olan (%55.1), üniversite ve lisansüstü mezunu (%82.2), 1 ve 2 çocuk sahibi (%46.6), orta düzey gelire sahip (%92.4), çocuğuna cinsel eğitim verme konusunda eğitim almamış (%93.2), cinsel eğitimle ilgili yararlanabileceği kaynağı bulunmayan (%73.7), cinsel eğitimle ilgili kaynakları yeterli olmayan (%91.5) ve çocukluğunda cinsel eğitim ile ilgili ailesiyle sohbet etmemiş (%55.9) bireylerden oluşmaktadır.

4.2. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular

3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerine ait ön test ve son test ölçümlerinin minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikleri hesap edilmiş ve elde edilen bulgular aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 4.2: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlere ait tanımlayıcı istatistikler

Uygulama	Ölçüm	n	min	max	$\bar{x}$	ss
Cinsel Eğitim	Ön Test	118	7.00	26.00	17.15	3.96
	Son Test	118	15.00	29.00	26.63	1.94

Tablo 4.2’den hareketle, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerine ait ön test ölçümleri 17.15 ± 3.96 ve son test ölçümleri ise 26.63 ± 1.94 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.3: Ankette yer alan maddelerin ön test ve son testlere ait frekans ve yüzdelere

Soru	Seçenek	Ön Test		Son Test	
		f	%	f	%
Çocuğunuzun cinsel gelişimi (neyi-ne zaman soracağı, kaç yaşında nasıl cevap vermeniz gerektiği, cinsel kimlik oluşumu...) konusunda bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Çok Yeterli	6	5.1	59	50.0
	Biraz Yeterli	81	68.6	59	50.0
	Yeterli Değil	31	26.3		
Sizce cinsel eğitim ne zaman başlamalı?	Ergenlikte	2	1.7	1	.8
	Çocuk cinsellikle ilgili soru sormaya başladığında	58	49.2	27	22.9
	Çocuk doğduğundan itibaren	46	39.0	88	74.6
	Diğer/Yazınız.....	12	10.2	2	1.7
Sizce 3-6 yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitim verilmeli midir?	Evet	105	89.0	116	98.3
	Bilmiyorum	13	11.0	2	1.7
Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsellikle ilgili soru sorması beklenir mi?	Evet	101	85.6	116	98.3
	Hayır	9	7.6	2	1.7
	Bilmiyorum	8	6.8		
Çocuğunuzun cinsellikle ilgili hiç soru sormaması beklenen bir durum mudur?	Evet	20	16.9	16	13.6
	Hayır	68	57.6	97	82.2
	Bilmiyorum	30	25.4	5	4.2
Çocuklarla cinsel gelişimleri hakkında konuşmanın onların cinsellikle ilgili merakını arttıracakını düşünüyor musunuz?	Evet	27	22.9	20	16.9
	Hayır	68	57.6	98	83.1
	Bilmiyorum	23	19.5		
Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerekir mi?	Evet	55	46.6	111	94.1
	Hayır	24	20.3	6	5.1
	Bilmiyorum	39	33.1	1	.8

Tablo 4.3 (devam): Ankette yer alan maddelerin ön test ve son testlere ait frekans ve yüzdeler

Soru	Seçenek	Ön Test		Son Test	
		f	%	f	%
Sizce çocuklara cinsel organların isimleri nasıl öğretilmelidir?	Toplumsal geneli tarafından kabul gören isimler verilerek	25	21.2	3	2.5
	Tıp biliminde yer alan anatomik isimler kullanılarak	45	38.1	111	94.1
	Çocuğun ve ailenin ortak belirlediği isimlerle	40	33.9	3	2.5
	Diğer/Yazınız.....	8	6.8	1	.8
Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğini düşünürsünüz?	Anne	1	.8		
	Kız Çocuklarına Anne, Erkek Çocuklarına Baba	8	6.8		
	Anne- Baba Birlikte	93	78.8	92	78.0
	Öğretmenler/ uzman kişiler	15	12.7	26	22.0
	Diğer/Yazınız.....	1	.8		
Sizce 3-6 yaş grubu çocukların üreme, doğum gibi cinsel eğitim kapsamında yer alan sorularını <u>ayrıntılı</u> bir şekilde yanıtlamak çocuk gelişimi açısından uygun olur mu?	Evet	26	22.0	14	11.9
	Hayır	57	48.3	104	88.1
	Bilmiyorum	35	29.7		
Sizce çocuğunuzun cinsellikle ilgili bazı sorularını nasıl yanıtlayacağınızı bilmediğinizde duymazdan gelme yöntemi kullanılabilir mi?	Evet	15	12.7	6	5.1
	Hayır	91	77.1	112	94.9
	Bilmiyorum	12	10.2		
Size göre çocuklar kaç yaş sonrası cinsel kimliklerini fark etmeye başlar ("Ben kızım." veya "Ben erkeğim." diye düşünebilir)?	0-1	2	1.7	5	4.2
	2-3	81	68.6	100	84.7
	4-5	35	29.7	13	11.0
Anne babalar çocuklarını, oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirmeli midir? (Kız çocuklarına ağırlıklı olarak bebek, erkek çocuklarına araba gibi)	Evet	12	10.2	2	1.7
	Hayır	94	79.7	115	97.5
	Bilmiyorum	12	10.2	1	.8
Sizce çocuklarda mastürbasyonun en sık görüldüğü yaş grubu hangisidir?	0-2	6	5.1	1	.8
	3-6	53	44.9	112	94.9
	7-11	59	50.0	5	4.2
Çocuğunuzda mastürbasyon davranışı gözlemlerseniz bu durumda nasıl bir yaklaşımda bulunmanız gerektiğini biliyor musunuz?	Evet/ Evet ise belirtiniz.....	33	28.0	117	99.2
	Hayır	85	72.0	1	.8
3-6 yaş grubu çocuklarında cinsel organları merak etme gelişimsel olarak beklenen bir davranış mıdır?	Evet	114	96.6	118	100.0
	Hayır	1	.8		
	Bilmiyorum	3	2.5		
3-6 yaş grubu çocukların diğer kişilerin tuvalet, banyo gibi faaliyetlerini merakla gözlemleme istekleri gelişimlerine uygun bir davranış mıdır?	Evet	67	56.8	111	94.1
	Hayır	18	15.3	7	5.9
	Bilmiyorum	33	28.0		

Tablo 4.3 (devam): Ankette yer alan maddelerin ön test ve son testlere ait frekans ve yüzdelere

Soru	Seçenek	Ön Test		Son Test	
		f	%	f	%
3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?	Evet	50	42.4	114	96.6
	Hayır	27	22.9	4	3.4
	Bilmiyorum	41	34.7		
Sizin gözlemlerinize göre çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurduğu (kız çocuğunun annesine, erkek çocuğunun babasına benzeme çabası) yaş aralığı kaçtır?	0-2	3	2.5	2	1.7
	3-6	100	84.7	114	96.6
	7-11	15	12.7	2	1.7
3-6 yaş grubu çocuklarının televizyon, tablet veya telefon gibi medya araçlarında gördükleri cinsellik içeren davranışları denemesi beklenen bir davranış mıdır?	Evet	80	67.8	108	91.5
	Hayır	17	14.4	8	6.8
	Bilmiyorum	21	17.8	2	1.7
Çocuklara, bedenlerine yönelik olarak hangi dokunuşların uygun, hangi dokunuşların uygun olmadığını öğretmeye kaç yaşlarında başlamak gerektiğini düşünüyorsunuz?	0-2	19	16.1	13	11.0
	3-6	92	78.0	104	88.1
	7-11	7	5.9	1	.8
Erkek çocuklarında sünnetin çocuk gelişimi açısından hangi yaş aralığında yapılmasının doğru olmayacağını, önerilmediğini düşünüyorsunuz?	0-2	17	14.4	12	10.2
	3-6	64	54.2	104	88.1
	7-11	37	31.4	2	1.7
Medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumanın yollarını biliyor musunuz?	Evet/Evet ise belirtiniz.....	65	55.1	113	95.8
	Hayır	53	44.9	5	4.2
Çocuğunuzu cinsel istismardan koruma yollarını biliyor musunuz?	Evet/Evet ise belirtiniz.....	54	45.8	115	97.5
	Hayır	64	54.2	3	2.5
Cinsel istismar durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini biliyor musunuz?	Evet	44	37.3	117	99.2
	Hayır	74	62.7	1	.8

Tablo 4.3'e göre; katılımcıların "Çocuğunuzun cinsel gelişimi (neyi-ne zaman soracağı, kaç yaşında nasıl cevap vermeniz gerektiği, cinsel kimlik oluşumu...) konusunda bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte biraz yeterli (%68.6) iken son testte ise çok yeterli (%50.0) ve biraz yeterli (%50.0) şeklindedir. Aynı zamanda, ön testte yeterli değil seçeneğini işaretleyen %26.3 ebeveyn görülmekteyken, eğitim sonrası uygulanan son testte yeterli değil seçeneğini işaretleyen ebeveynin hiç olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, cinsel eğitim sonrası, ebeveynlerin, cinsel eğitim ile ilgili bilgi düzeyleri noktasında kendilerini daha yeterli hissettiklerini göstermiştir.

Katılımcıların "Sizce cinsel eğitim ne zaman başlamalı?" sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte çocuk cinsellikle ilgili soru sormaya başladığında

(%49.2) iken son testte ise çocuk doğduğundan itibaren (%74.6) şeklindedir. Ayrıca ön testte ve son testte bu soruya cevap olarak ergenlikte seçeneğinin neredeyse işaretlenmemiş olması sonucu ebeveynlerin çocukların cinsel eğitimine erken yaşta başlamak gerektiği konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir. Bu sorunun cevabında diğer seçeneği bulunmaktadır. Ebeveynlerin bazıları ön testte diğer seçeneğini işaretleyerek “3 yaştan itibaren” K41, K49, K60, K83, K84, K90, “2 yaştan itibaren” K91, “1 buçuk, 2 yaş civarında” K96 şeklinde açıklama yapmışlardır, bu katılımcıların hepsi eğitim sonrasında son testte çocuk doğduğundan itibaren seçeneğini işaretlemişlerdir. Bir katılımcı ise ön testte ve son testte diğer seçeneğini işaretleyip “4 yaştan itibaren” K89 şeklinde açıklama yapmıştır.

“Sizce 3-6 yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitim verilmeli midir?” sorusuna katılımcıların verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%89.0) iken son testte ise evet (%98.3) şeklindedir. Ebeveynlerin bu soruya verdikleri cevap arasında hem ön testte hem son testte hayır seçeneğinin hiç işaretlenmemiş olması, ebeveynlerin büyük çoğunluğu tarafından 3-6 yaş grubu çocuklarının cinsel eğitim almaları gerektiği biliniyor olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.3’e göre; katılımcıların “Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsellikle ilgili soru sorması beklenir mi?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%85.6) iken son testte ise evet (%98.3) şeklindedir. Yine tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların “Çocuğunuzun cinsellikle ilgili hiç soru sormaması beklenen bir durum mudur?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%57.6) iken son testte ise hayır (%82.2) şeklindeyken, “Çocuklarla cinsel gelişimleri hakkında konuşmanın onların cinsellikle ilgili merakını arttıracakını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%57.6) iken son testte ise hayır (%83.1) şeklindedir.

“Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerekir mi?” sorusuna ebeveynlerin yanıtları genel olarak ön testte evet (%46.6) iken son testte ise evet (%94.1) şeklindedir. Ebeveynlerin bu soruya verdikleri cevap değerlendirildiğinde, eğitim sonrası evet seçeneğini işaretleyen ebeveyn sayısının iki kat artması ebeveynlerin, çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerektiği konusunda bilinçlendiğini göstermektedir.

Tablo 4.3’e göre; katılımcıların “Sizce çocuklara cinsel organların isimleri nasıl öğretilmelidir?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte tıp bilminde yer alan anatomik isimler kullanılarak (%38.1) iken son testte ise tıp bilminde yer

alan anatomik isimler kullanılarak (%94.1) şeklindedir. Bu sorunun cevapları arasında diğer seçeneği bulunmaktadır. Ön testte diğer seçeneğini işaretleyen ebeveynlerin cevapları “*Fikrim yok.*” K22, “*Toplumca kabul gören ve tıp biliminde yer alan isimlerin sentezi diyebilirim.*” K39, “*Hem tıbbi hem de ailenin belirlediği ifadeler beraber kullanılabilir.*” K52 şeklindedir.

Tablo 4.3 incelendiğinde ebeveynlerin “Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğini düşünürsünüz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte anne-baba birlikte (%78.8) iken son testte ise anne-baba birlikte (%78.0) şeklindedir. Aynı zamanda ön testte öğretmenler/uzman kişiler seçeneğini işaretleyen ebeveyn sayısının (%12.7), son testte arttığı (%22) gözlemlenmektedir. Bir diğer bulgu ise, ön testte cinsel eğitimi kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına babanın vermesi seçeneğini işaretleyen ebeveynler olmuştur (%6.8). Son testte bu seçeneği işaretleyen hiç ebeveynin olmaması, ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmiş olduğunu gösterir. Bu soruda diğer seçeneğini işaretleyen bir katılımcı bulunmaktadır. Katılımcı ön testte diğer seçeneğini işaretleyerek “*Fikrim yok.*” K22 şeklinde yazmıştır, eğitim sonrası son testte ise anne baba birlikte seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların “Sizce 3-6 yaş grubu çocukların üreme, doğum gibi cinsel eğitim kapsamında yer alan sorularını ayrıntılı bir şekilde yanıtlamak çocuk gelişimi açısından uygun olur mu?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%48.3) iken son testte ise hayır (%88.1) şeklindedir. Burada hayır seçeneğini işaretleyen ebeveyn sayısının neredeyse iki kat artması ve bilmiyorum seçeneğini işaretleyen ebeveynler %29.7 iken, eğitim sonrası son testte bilmiyorum seçeneğinin ebeveynler tarafından hiç işaretlememesi çocuklara cinsel eğitim verilirken ayrıntıdan kaçınılması gerektiği konusunda ebeveynlerin bilinçlendiğini göstermektedir.

Tablo 4.3’e göre; katılımcıların “Sizce çocuğunuzun cinsellikle ilgili bazı sorularını nasıl yanıtlayacağınızı bilmediğinizde duymazdan gelme yöntemi kullanılabilir mi?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%77.1) iken son testte ise hayır (%94.9) şeklindeyken, “Size göre çocuklar kaç yaş sonrası cinsel kimliklerini fark etmeye başlar (“Ben kızım.” veya “Ben erkeğim.” diye düşünebilir)?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte 2-3 yaş (%68.6) iken son testte ise 2-3 yaş (%84.7) şeklindedir, “Anne babalar çocuklarını, oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirmeli midir?” sorusuna

verdikleri yanıt ise genel olarak ön testte hayır (%79.7) iken son testte ise hayır (%97.5) şeklindedir.

Katılımcıların “Sizce çocuklarda mastürbasyonun en sık görüldüğü yaş grubu hangisidir?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte 7-11 yaş (%50.0) iken son testte ise 3-6 yaş (%94.9) şeklindedir. Ebeveynlerin vermiş olduğu yanıtlara bakıldığında, eğitim sonrasında ebeveynlerin tamamına yakının mastürbasyon davranışının testte verilen seçenekler arasında 3-6 yaş aralığında sık görüldüğü konusunda bilinçlendiğini göstermektedir.

Tablo 4.3 incelendiğinde, “Çocuğunuzda mastürbasyon davranışı gözlemlerseniz bu durumda nasıl bir yaklaşımda bulunmanız gerektiğini biliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%72.0) iken son testte ise evet (%99.2) şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ebeveynlerin genelinin eğitim öncesinde çocuklarında mastürbasyon davranışı gözlemlediklerinde nasıl yaklaşımda bulunması gerektiğini bilmediği, eğitim sonrası ise neredeyse tamamının bu konuda bilinçlendiği görülmüştür. Sorunun devamında “evet ise belirtiniz” şeklinde açık uçlu seçenek bulunmaktadır. Ön testte ve son testte katılımcıların bazılarının cevapları şu şekildedir:

Ön testte,

“Kendi odasında yapması gerektiğini, herkes içinde yapmasının uygun olmadığını anlatırım.” K2

“Genelde sert tepki veriyorum.” K5

“Kendisi ile konu hakkında konuşurum.” K11

“İlk karşılaşılan olayda tepki vermeden, olayın neden kaynaklandığını öğrenmeye çalışırım, özel bölgesini tahrip edip zarar vereceği hakkında bilgi veririm sonrasında özel bölgelerini ve kimsenin görmemesi gerektiğini anlatırım.” K26

“Utanırım, görmek istemem.” K36

“Onu yalnız bırakırım, başka şeylerle meşgul olurum.” K52

“Üzerinde durmamaya çalışırım, ilerlediğini görürsem yardım alırım.” K108 gibi cevaplar verilmiştir.

Eğitim sonrası son testte ise,

“Sakin bir şekilde, aşırı mimik hareketi yapmadan, ilgisini başka yöne çekebilirim.” K4

“Aşırı tepki vermeden, dikkatini başka yöne çekerek, sıklığını kontrol ederek uzman desteğine ihtiyacı var mı karar vermeliyim.” K7

“Dikkatini dağıtmak, ilgisini başka yöne çekmek ve yalnız bırakmamak.” K8

“Sert tepki vermeden gülmeden dikkatini dağıtmak ve bunu yapabileceği özel alanı söylemek. Tabi ki yalnız bırakmadan gözlemleyerek, sıklığını takip etmek.”
K28

“Çok fazla tepki göstermemeliyiz davranışın pekişmemesi için, dikkatini farklı yöne çekmeliyiz.” K46

“Öfkelenmeden, kızmadan nötr bir ifade ile karşılamak ve dikkatini farklı yöne çekmek.” K57

“Bunu bir cinsellik gibi görmemeliyiz, çocuğun dikkatini farklı yerlere çekmeliyiz.” K119 gibi cevaplar verilmiştir.

Katılımcıların “3-6 yaş grubu çocuklarında cinsel organları merak etme gelişimsel olarak beklenen bir davranış mıdır?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%96.6) iken son testte ise evet (%100.0) şeklindedir. Ebeveynlerin cevapları incelendiğinde ön testte ebeveynlerin tamamına yakını çocukların cinsel organlarını merak etmelerinin beklenen bir durum olduğu seçeneğini işaretlemişken, eğitim sonrası son testte tamamı bu merakın normal olduğu seçeneğini işaretlemiştir. Yine tablo 4.3’e göre, “3-6 yaş grubu çocukların diğer kişilerin tuvalet, banyo gibi faaliyetlerini merakla gözlemleme istekleri gelişimlerine uygun bir davranış mıdır?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%56.8) iken son testte ise evet (%94.1) şeklindedir.

Tablo 4.3’e göre; katılımcıların “3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%42.4) iken son testte ise evet (%96.6) şeklindedir. Buradaki cevaplar incelendiğinde, ön testte ebeveynlerin %34.7’sinin bilmiyorum seçeneğini işaretlediği, eğitim sonrasında ise bilmiyorum seçeneğini işaretleyen ebeveynin olmadığı ve ebeveynlerin tamamına yakınının evet seçeneğini işaretlediği görülmüştür.

Katılımcıların “Sizin gözlemlerinize göre çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurduğu (kız çocuğunun annesine, erkek çocuğunun babasına benzeme çabası) yaş aralığı kaçırır?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte 3-6 (%84.7) iken son testte ise 3-6 (%96.6) şeklindeyken, “3-6 yaş grubu çocuklarının televizyon, tablet veya telefon gibi medya araçlarında gördükleri cinsellik içeren davranışları denemesi beklenen bir davranış mıdır?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%67.8) iken son testte ise evet (%91.5) şeklinde, “Çocuklara, bedenlerine yönelik olarak hangi dokunuşların uygun, hangi dokunuşların uygun olmadığını öğretmeye

kaç yaşlarında başlamak gerektiğini düşünürsünüz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte 3-6 yaş (%78.0) iken son testte ise 3-6 yaş (%88.1) şeklinde ve “Erkek çocuklarında sünnetin çocuk gelişimi açısından hangi yaş aralığında yapılmasının doğru olmayacağını, önerilmediğini düşünürsünüz?” sorusuna verdikleri yanıt ise genel olarak ön testte 3-6 yaş (%54.2) iken son testte ise 3-6 yaş (%88.1) şeklindedir. Ön testte bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 7-11 yaş aralığında sünnetin uygun olmadığını düşünen ebeveynlerin oranının (%31.4) az olmadığı görülmüştür. Eğitim sonrasında 7-11 yaş seçeneğini işaretleyen ebeveyn neredeyse yoktur.

Tablo 4.3 incelendiğinde; katılımcıların “Medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumanın yollarını biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte evet (%55.1) iken son testte ise evet (%95.8) şeklindedir. Sorunun devamında “evet ise belirtiniz” şeklinde açık uçlu seçenek bulunmaktadır. Ön testte katılımcıların cevaplarının bazıları,

“Çocuk telefona bakarken hep yanında olurum, ekranı görmesem de sesini duyup takip ederim.” K8

“Ona uygun olmayan medya araçlarını/programlarını engellerim, fakat tüm dikkatlere rağmen karşılaşırsa nasıl davranmam gerektiğini bilmiyorum.” K27

“Televizyon izletmemek.” K34

“Çocuğumuzun özel resim veya fotoğraflarını insanlara açık mecralarda paylaşmamalıyız.” K46

“İzletmemeye çalışırım, gördüğünde de onların yanlış şeyler olduğunu açıklamaya çalışırım.” K49

“Medyadan mümkün oldukça uzak tutarak.” K50

“İzlediği veya dinlediği görüntüleri kontrol altında tutmaya çalışıyoruz. Kontrolümüz dışında izlediği durumlarda davranışlarına yansıyor ve bunun doğru olmadığını anlatmaya çalışıyoruz.” K62

“Yaşına uygun olmayan içerikleri izletmeyerek.” K79 şeklindeyken, eğitim sonrasında son testte,

“Takip edilerek, ne izliyorsa beraber izleyerek, uygunsuz ise izlemesinin uygun olmadığını söyleyip sınır getirerek.” K2

“Denetimli olarak televizyon, tablet kullanımı, sınır koymak, içeriği bilmek.” K3

“Filtreler koymak, çocuğa cinsel bilgileri kendimiz vermek.” K8

“Çocuğun ilgi duyduğu oyun ve videoları takip etmek, birlikte oynamak, mümkün olduğu kadar filtrelemek.” K17

“Aile koruma paketleri alabilirim. Bunun yanında çocuğumun izlediklerini takip edebilir ve çocukla beraber veya takip ederek izlettirebilirim.” K38

“Televizyon veya tablet kullandığında daha kısa süreli ve aile kontrolü altında kullanmasını sağlamak.” K50

“Bilgisayar ve tablet gibi cihazlarda filtreleme programı kullanmak, izleyeceği içerikleri öncesinde izleyip o şekilde yönlendirmek.” K59

“Sınır koymak, ne izlediğini takip etmek, oynadığı oyunları araştırmak, anne baba kontrolünde izletmek.” K60

“Erişim kısıtlamalarıyla anne baba gözetiminde kısıtlı sürede kullanması, önceden anne baba tarafından araştırılarak gerekirse deneyimlenerek oynatılması.” K79 şeklindedir.

Tablo 4.3’e göre; katılımcıların “Çocuğunuzu cinsel istismardan koruma yollarını biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%54.2) iken son testte ise evet (%97.5) şeklindedir. Ebeveynlerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, ebeveynlerin çoğunluğu tarafından cinsel istismardan korunma yolları bilinmiyorken, eğitim sonrasında neredeyse tamamının çocuklarını cinsel istismardan koruma yolları konusunda bilinçlendiği görülmektedir. Sorunun devamında “evet ise belirtiniz” şeklinde açık uçlu seçenek bulunmaktadır. Ön testte katılımcıların cevaplarının bazıları,

“Yalnız bırakmamaya çalışırım az tanıdığım kişilerle, uyarıyorum sürekli.” K12

“Çocuğumuzu yalnız bırakmamak, aile ortamı olsun, arkadaş ortamı olsun hep yanında ama uzaktan takip etmek.” K26

“Özel bölgeleri, cinsel organlar konusunda konuşuyoruz, hangi insanların ona dokunabileceği, onu çıplak görebileceği konusunda, istemediği davranış karşısında hayır diyebileceği, ona tanımadığı biri dokunduğunda çığlık atması gerektiği...” K27

“Bazı davranışların hoş olmadığını anlatarak.” K35

“İstemediği sürece ona kimsenin dokunamayacağını anlatmak, örnekler vermek, özgüvenli olmasını sağlamak.” K37

“Mahremiyet eğitimi vererek.” K41

“Özel bölgelere yalnızca annesinin dokunabileceğini anlatmak, istemediği hareket karşısında bağırması gerektiğini söylemek, tanımadığı kişilerden şeker,

çikolata vb. yiyecekler aldırmamak, tanımadığı kişilerle herhangi bir yere gitmemesi...” K43

“Tanımadığı kişilerden uzak durmasını, iletişime geçmemesini ona anlatarak. Yaşına göre ona tehlikeyi anlatarak.” K54

“Yabancı kimseler ile konuşmaması gerektiği, tepki koyup çığlık atması gerektiği.” K84

“Sürekli takip altında tutarak.” K93 şeklindeyken eğitim sonrası son testte,

“Özel bölgelerini bilmesi, iyi dokunuş, kötü dokunuş öğretilmesi, çocuğumuz ile aramızda güven ilişkisi sağlanması.” K3

“Özel bölgelerini öğreterek, iyi ve kötü dokunmayı öğreterek, sır saklama ve sürpriz farkını anlatarak.” K7

“Özel bölgelerini tanıtmak, uygun kitaplarla desteklemek, güzel ve kötü dokunuşları anlatmak.” K15

“Anne baba olarak sağlıklı ve yerinde verilen cinsel eğitim sonrasında birçok cinsel istismardan korumuş oluruz.” K38

“Özel bölgeler hakkında bilgilendirmek, güven bağına güçlendirerek aile ile rahat paylaşım yapmasını sağlamak.” K44

“Özel bölgeleri öğretme, başkalarının özel bölgelerine dokunmanın yanlış olduğunu, başkasının da onun özel bölgesine dokunmasının yanlış olduğunu anlatma, böyle bir durumda güvendiği kişilere bunu anlatmasını isterim.” K51

“Aramızda kurduğumuz bağ ile herkesten önce ona inanacağını bilmesi, özel bölgelerinin nereleri olduğunu ve kimsenin dokunamayacağını, onun da kimsenin özel bölgelerine dokunamayacağını, hayır demeyi bilmesi...” K83 şeklindedir.

Katılımcıların “Cinsel istismar durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini biliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıt genel olarak ön testte hayır (%62.7) iken son testte ise evet (%99.2) şeklindedir. Katılımcıların ön test-son test cevaplarına bakıldığında, eğitim öncesinde ebeveynlerin çoğunluğunun herhangi bir cinsel istismar durumunun ortaya çıkması noktasında nasıl bir yol izlemesi gerektiğini bilmediği, eğitim sonrasında ise ebeveynlerin neredeyse tamamının bu konuda bilgi sahibi olduğu görülmüştür.

4.3. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular

3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerine ait ön test ve son test ölçümleri analiz edilmeden önce araştırma verilerinin dağılımı kontrol edilmiştir. Normallik kontrolleri Shapiro-Wilk ve

Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Fakat sosyal bilimlerdeki normallik kontrolleri, yaygın olarak çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi ile kontrol edilmektedir (Yalçıntaş, 2019). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım varsayımını karşılamasında kullanılan farklı referanslar vardır. Büyüköztürk (2010)'e göre çarpıklık ve basıklığın -1 ile +1; Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre -1,5 ve +1,5; George ve Mallery (2010)'ye göre ise -2 ile +2 değerleri arasında yer alması normal dağılıma işarettir.

Tablo 4.4: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlere ait çarpıklık ve basıklık değerleri

Uygulama	Ölçüm	Çarpıklık		Basıklık	
		İst.	S.H.	İst.	S.H.
Cinsel Eğitim	Ön Test	-.05	.22	-.46	.44
	Son Test	-.38	.22	1.87	.44

Tablo 4.4'e göre; 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerine ait ön test ve son test ölçümlerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Verileri normal dağılım gösteren araştırmaların analizinde, parametrik yöntemler kullanılmaktadır (Kul, 2014). Bu sebeple araştırmaya ilişkili gruplar t testi ve karışık desenler ANOVA analizi gibi parametrik testler ile devam edilmiştir.

4.4. Araştırma Amaçlarına Yönelik Bulgular

Bu araştırmanın ana amacı, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeylerinde eğitim öncesi ve eğitim sonrasında anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesidir. Bu inceleme, ilişki gruplar t testi analiziyle yapılmıştır. Ayrıca bu incelemeye ek olarak; cinsiyet, yaş grubu, çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, eğitim durumu, çocuk sayısı ve gelir düzeyine ilişkin grup*zaman ortak etkisinin incelenmesinde de karışık desenler ANOVA analizi kullanılmıştır.

Tablo 4.5: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde ön test ve son testlerin karşılaştırılmasına ait ilişkili gruplar t testi bulguları

Uygulama	Ölçüm	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Cinsel Eğitim	Ön Test	118	17.15	3.96	117	-27.05	.000
	Son Test	118	26.63	1.94			

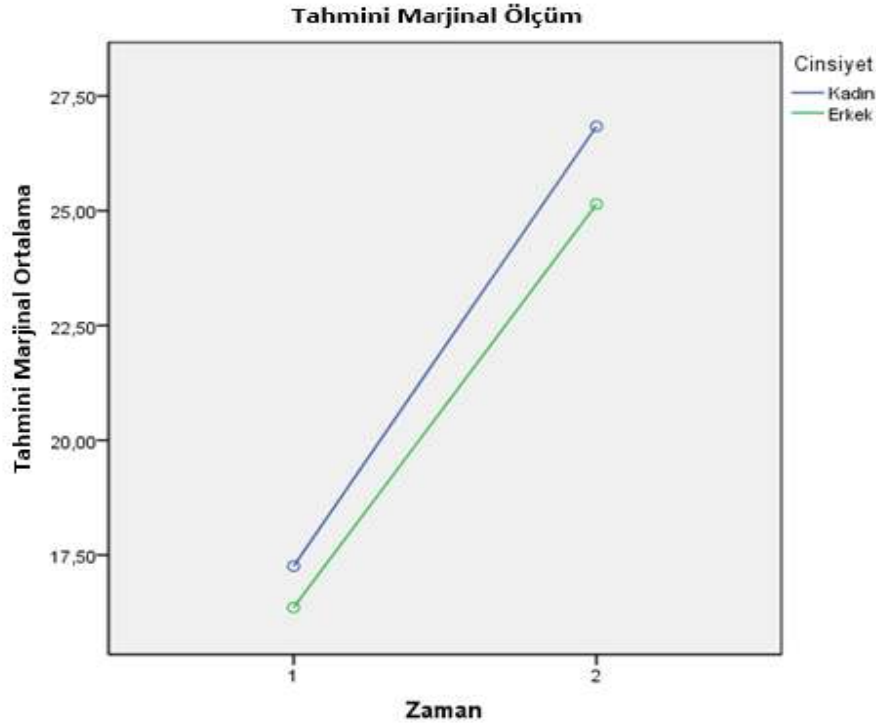
Tablo 4.5'ten hareketle, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeyleri uygulama öncesi ve uygulama sonrası şeklinde karşılaştırıldığında; son testin ön testten anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu kapsamda, ebeveynlere verilen cinsel eğitim programının ebeveynlerin bu konuda bilgi düzeyini yükselttiği söylenebilir.

Tablo 4.6: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsiyete göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Kadın	104	17.26	3.98		
	Erkek	14	16.36	3.86		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Kadın	104	26.84	1.56		
	Erkek	14	25.14	3.44		
	Total	118	26.64	1.94		
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	45202.02	1	45202.02	3793.35	.000	.97
Grup (K/E)	41.58	1	41.58	3.49	.06	.03
Hata	1382.27	116	11.92			
Gruplar İçi						
Zaman	2080.27	1	2080.27	285.62	.000	.71
Grup*Zaman	3.86	1	3.86	.53	.47	.01
Hata	844.87	116	7.28			

* $p<.05$ KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.6'ya göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(1,116)}=3.49$; $p=.06$]. Bu bulgu, kadın ve erkeklerin puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.03$). Elde edilen eta kare değeri etki büyüklük indekslerinden birisi olan Cohen (1988)'in “d” indeksi doğrultusunda yorumlanmıştır. Cohen (1988) d'nin yorumu için belli kesme noktaları belirlemiştir: Etki büyüklükleri $d=.02$ 'de “küçük”, $d=.05$ 'te “orta” ve $d=.08$ olduğunda ise “büyük” olarak gruplanmıştır. Yine tablo 4.6 incelendiğinde, ön test ve son test ölçümleri arasında cinsiyet ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=285.62$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=.53$; $p=.47$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde cinsiyet grubunun etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.1: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsiyete göre değişim

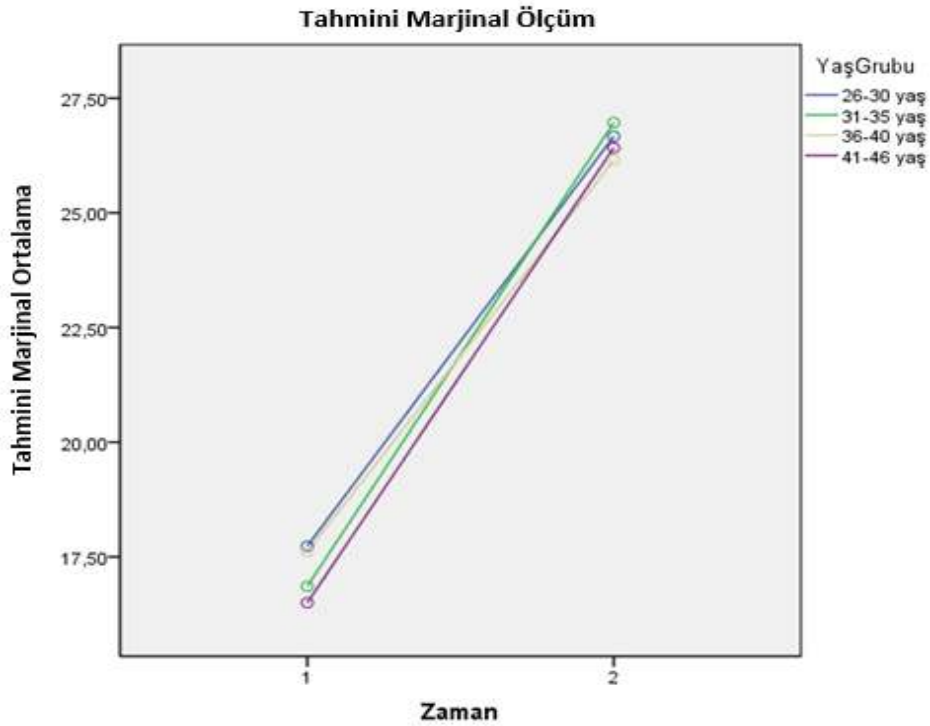
Grafik 4.1'e göre, kadın ve erkeklerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.7: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde yaş grubuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	26-30 yaş	15	17.73	3.94		
	31-35 yaş	57	16.86	3.77		
	36-40 yaş	34	17.62	4.47		
	41-46 yaş	12	16.50	3.53		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	26-30 yaş	15	26.67	1.54		
	31-35 yaş	57	26.96	1.27		
	36-40 yaş	34	26.15	2.72		
	41-46 yaş	12	26.42	2.31		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kavnağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	n²
Gruplar arası	77662.38	1	77662.38	6250.54	.000	.98
Grup (1/2/3/4)	7.41	3	2.47	.20	.90	.01
Hata	1416.44	114	12.42			
Gruplar İçi						
Zaman	3567.05	1	3567.05	496.61	.000	.81
Grup*Zaman	29.89	3	9.96	1.35	.25	.04
Hata	818.85	114	7.18			

*p<.05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.7 incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(3,114)}=.20$; $p=.90$]. Bu bulgu, 26-30 yaş, 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 41-46 yaş grubundaki katılımcıların puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.01$). Yine tablo 4.7’den hareketle, ön test ve son test ölçümleri arasında yaş grubu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,114)}=496.61$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(3,114)}=1.35$; $p=.25$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde yaş grubunun etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.2: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde yaş grubuna göre değişim

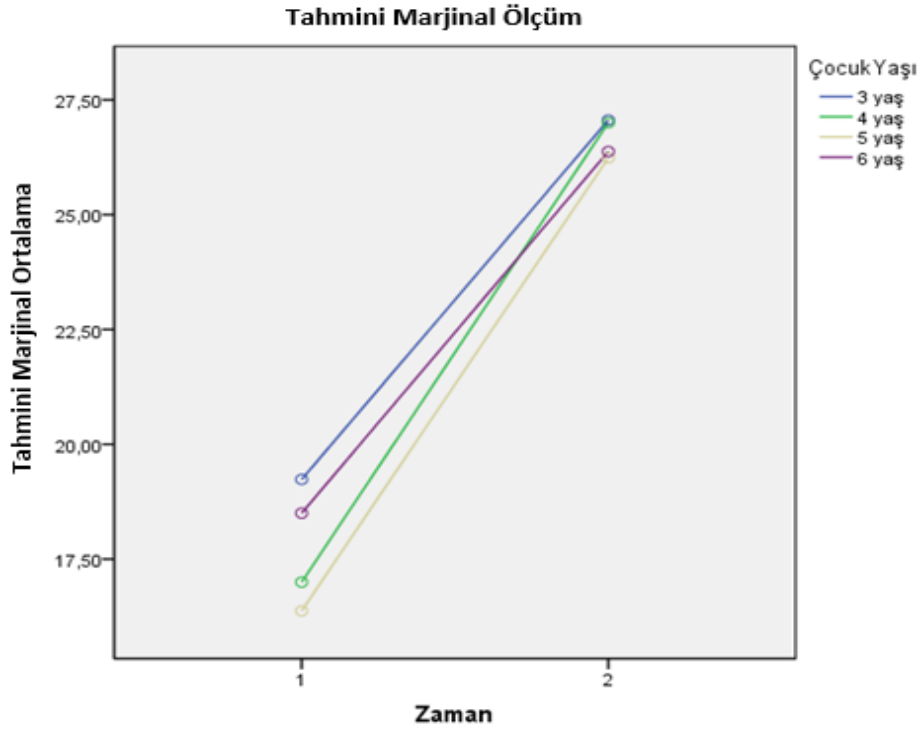
Grafik 4.2’ye göre, araştırmaya katılan 26-30 yaş, 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 41-46 yaş grubundaki ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde yaş grubuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.8: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk yaşına göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	3 yaş	17	19.24	3.47		
	4 yaş	42	17.00	4.19		
	5 yaş	51	16.37	3.65		
	6 yaş	8	18.50	4.31		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	3 yaş	17	27.06	1.09		
	4 yaş	42	27.00	1.61		
	5 yaş	51	26.24	2.27		
	6 yaş	8	26.38	2.45		
	Total	118	26.64	1.94		
Variansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	69539.97	1	69539.97	5963.79	.000	.98
Grup (3/4/5/6)	94.57	3	31.52	2.70	.05	.06
Hata	1329.28	114	11.66			
Gruplar İçi						
Zaman	2782.52	1	2782.52	393.71	.000	.78
Grup*Zaman	43.04	3	14.35	2.03	.11	.05
Hata	805.69	114	7.07			

*p<.05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.8'e göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(3,114)}=2.70$; $p=.05$]. Bu bulgu, çocuğu 3, 4, 5 ve 6 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.06$) ve ön test, son test ölçümleri arasında çocuk yaşı ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,114)}=393.71$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(3,114)}=2.03$; $p=.11$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde çocuk yaşının etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.3: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk yaşına göre değişim

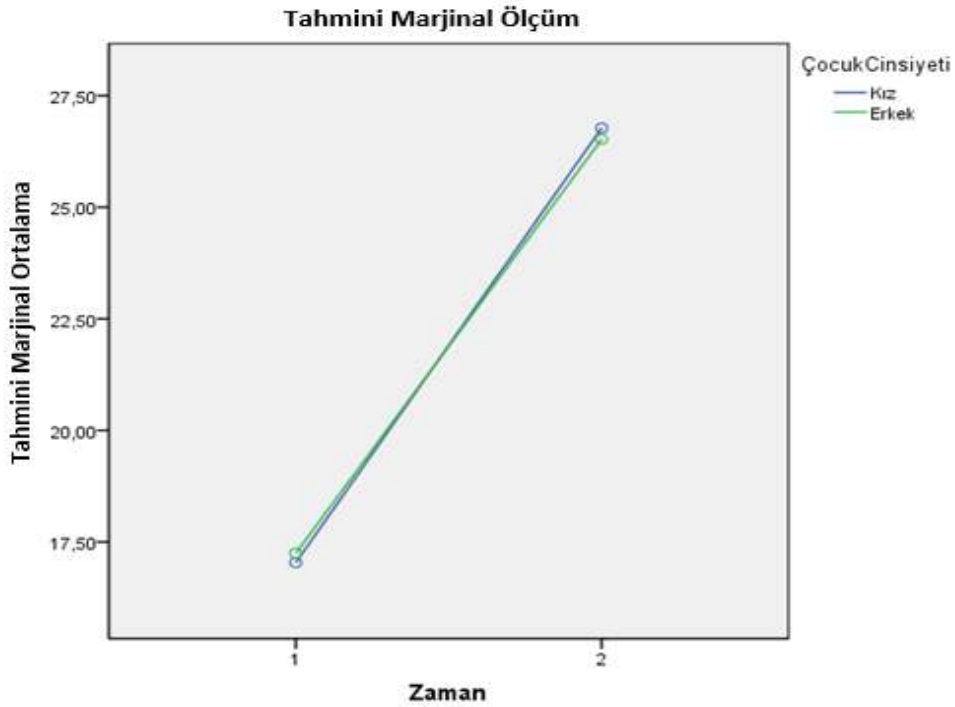
Grafik 4.3'e göre, çocuğu 3, 4, 5 ve 6 yaş grubunda yer alan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde çocuk yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.9: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk cinsiyetine göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Kız	53	17.04	3.83		
	Erkek	65	17.25	4.08		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Kız	53	26.77	1.44		
	Erkek	65	26.52	2.28		
	Total	118	26.64	1.94		
Variansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	11967.65	1	11967.65	9122.08	.000	.99
Grup (K/E)	.03	1	.03	.01	.96	.01
Hata	1423.83	116	12.27			
Gruplar İçi						
Zaman	5276.77	1	5276.77	723.82	.000	.86
Grup*Zaman	3.07	1	3.07	.42	.52	.01
Hata	845.66	116	7.29			

*p<,05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.9'a göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(1,116)}=.01$; $p=.96$]. Bu bulgu, çocuğu kız ve erkek olan ebeveynlerin puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.01$) ve ön test, son test ölçümleri arasında çocuk cinsiyeti ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=723.82$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=.42$; $p=.52$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde çocuk cinsiyetinin grubunun etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.4: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk cinsiyetine göre değişim

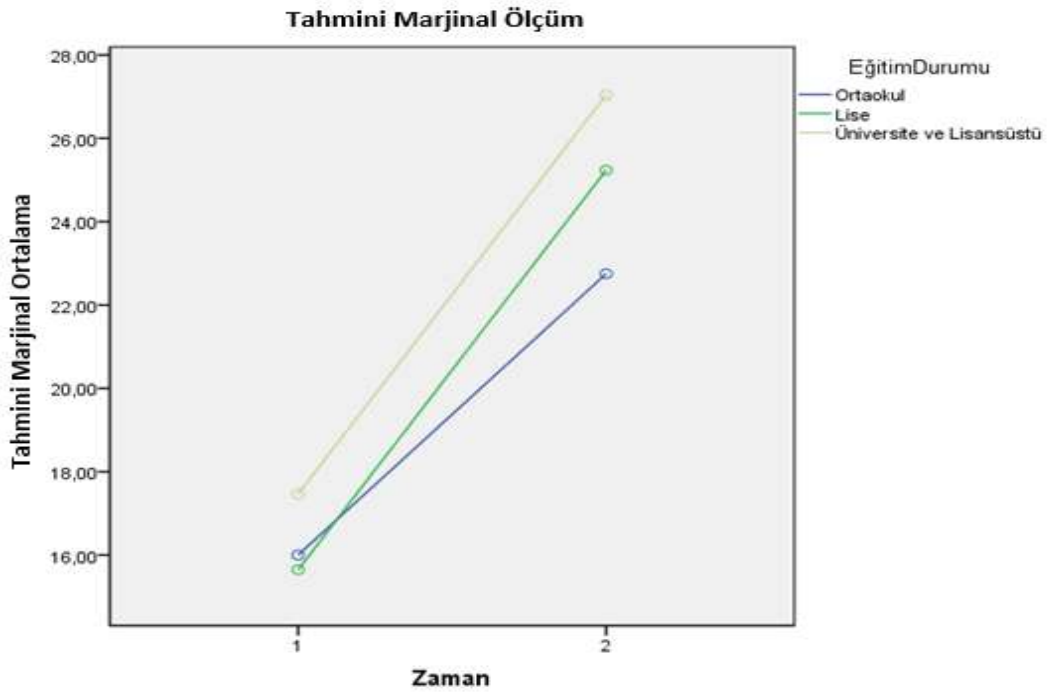
Grafik 4.4 incelendiğinde, çocuğu kız ve erkek olan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde çocuk cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.10: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde eğitim durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Ortaokul	4	16.00	3.56		
	Lise	17	15.65	3.33		
	Üniversite ve Lisansüstü	97	17.46	4.03		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Ortaokul	4	22.75	5.19		
	Lise	17	25.24	2.02		
	Üniversite ve Lisansüstü	97	27.04	1.39		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	24143.74	1	24143.74	2175.32	.000	.95
Grup (O/L/Ü)	147.47	2	73.74	6.64	.002	.10
Hata	1276.38	115	11.10			
Gruplar İçi						
Zaman	1052.25	1	1052.25	145.22	.000	.56
Grup*Zaman	15.46	2	7.73	1.07	.35	.02
Hata	833.27	115	7.25			

*p<,05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.10'a göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(2,115)}=6.64$; $p=.002$]. Bu bulgu, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu katılımcıların puanlarında ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.10$). Yine tablo 4.11 incelendiğinde, ön test ve son test ölçümleri arasında eğitim durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,115)}=145.22$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(2,115)}=1.07$; $p=.35$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde eğitim durumu etkisinin olmadığını göstermektedir

Grafik 4.5: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde eğitim bilgilerine göre değişim

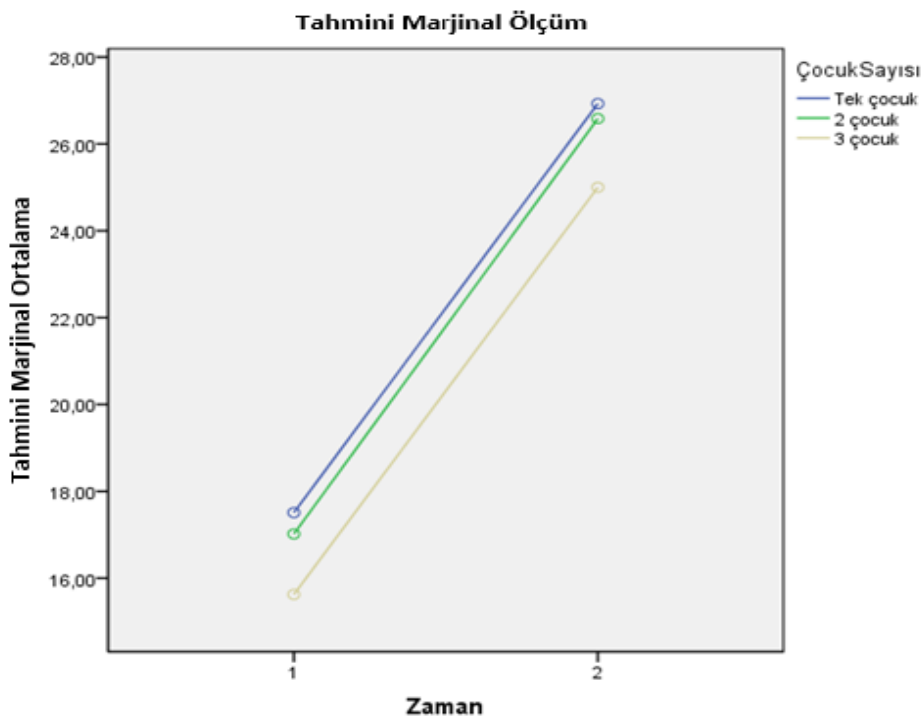
Grafik 4.5'e göre, ortaokul, lise, üniversite ve üstü mezunu ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Ayrıca, yapılan ölçümlerde eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Üniversite ve lisansüstü mezunu ebeveynlerin son test ölçümü, ortaokul mezunu ebeveynlerin son test ölçümlerinden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.11: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk sayısına göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Tek çocuk	55	17.51	4.05		
	2 çocuk	55	17.02	3.87		
	3 çocuk	8	15.63	3.96		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Tek çocuk	55	26.93	2.25		
	2 çocuk	55	26.58	1.30		
	3 çocuk	8	25.00	2.67		
	Total	118	26.64	1.94		
Variansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	51293.30	1	51293.30	4301.56	.000	.97
Grup (T/2/3)	52.55	2	36.37	2.20	.12	.04
Hata	1371.30	115	11.92			
Gruplar İçi						
Zaman	2491.61	1	2491.61	337.74	.000	.75
Grup*Zaman	.34	2	.17	.02	.98	.01
Hata	848.39	115	7.38			

*p<.05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.11'e göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(2,115)}=2.20$; $p=.12$]. Bu bulgu, 1, 2 ve 3 çocuğu olan ebeveynlerin puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.04$) ve ön test, son test ölçümleri arasında çocuk sayısı ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,115)}=337.74$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(2,115)}=.02$; $p=.98$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde çocuk sayısı etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.6: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuk sayısına göre değişim

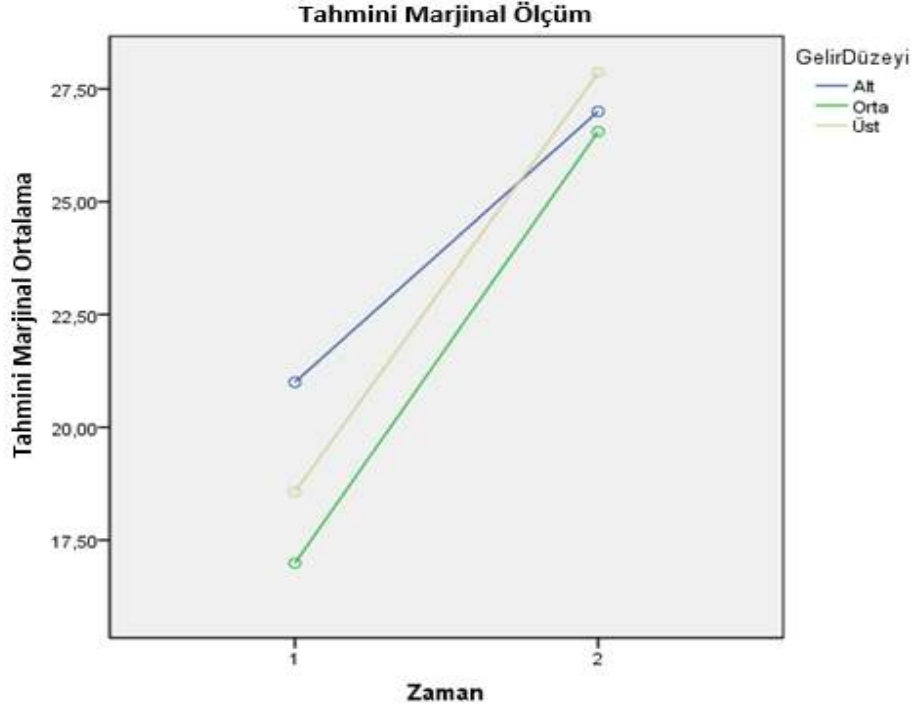
Grafik 4.6'ya göre, 1, 2 ve 3 çocuğu olan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.12: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde gelir düzeyine göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Alt	2	21.00	7.07		
	Orta	109	16.99	3.87		
	Üst	7	18.57	4.39		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Alt	2	27.00	0.00		
	Orta	109	26.55	1.98		
	Üst	7	27.86	1.07		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	n²
Gruplar arası	14597.21	1	14597.21	1217.86	.000	.91
Grup (A/O/Ü)	45.46	2	22.73	1.90	.16	.03
Hata	1378.39	115	11.99			
Gruplar İçi						
Zaman	473.36	1	473.36	65.10	.000	.36
Grup*Zaman	12.59	2	6.29	.87	.42	.02
Hata	836.15	115	7.27			

*p<,05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.12 incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(2,115)}=1.90$; $p=.16$]. Bu bulgu, alt, orta ve üst düzey geliri olan ebeveynlerin puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.03$). Yine tablo 4.12'ye göre ön test ve son test ölçümleri arasında gelir düzeyi ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,115)}=65.10$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(2,115)}=.87$; $p=.42$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde gelir düzeyi etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.7: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde gelir düzeyine göre değişim

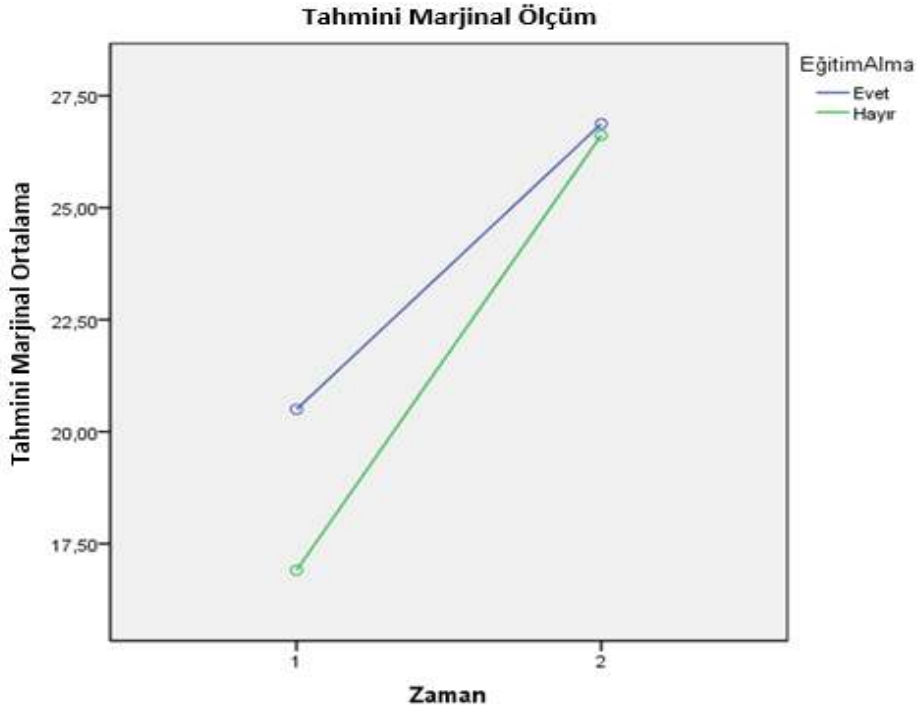
Grafik 4.7'ye göre, geliri alt, orta ve üst düzeyde olan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da her iki testte grup puanlarının denk olduğunu gösterir.

Tablo 4.13: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde daha önce cinsel eğitim alma durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Evet	8	20.50	2.20		
	Hayır	110	16.91	3.95		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Evet	8	26.88	1.25		
	Hayır	110	26.62	1.99		
	Total	118	26.64	1.94		
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	30812.02	1	30812.02	2611.48	.000	.96
Grup (E/H)	55.21	1	55.21	4.68	.03	.04
Hata	1368.65	116	11.80			
Zaman	946.64	1	946.64	138.61	.000	.54
Grup*Zaman	41.45	1	41.45	5.96	.02	.05
Hata	807.28	116	6.96			

*p<,05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.13'ten hareketle, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,116)}=4.68$; $p=.03$]. Bu bulgu, daha önce cinsel eğitim alan ve almayan katılımcıların puanlarında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.04$) ve ön test, son test ölçümleri arasında daha önce cinsel eğitim alma durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=138.61$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=5.96$; $p=.02$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde daha önce cinsel eğitim alma durumunun etkisinin olduğunu göstermektedir.

Grafik 4.8: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde daha önce cinsel eğitim alma durumuna göre değişim

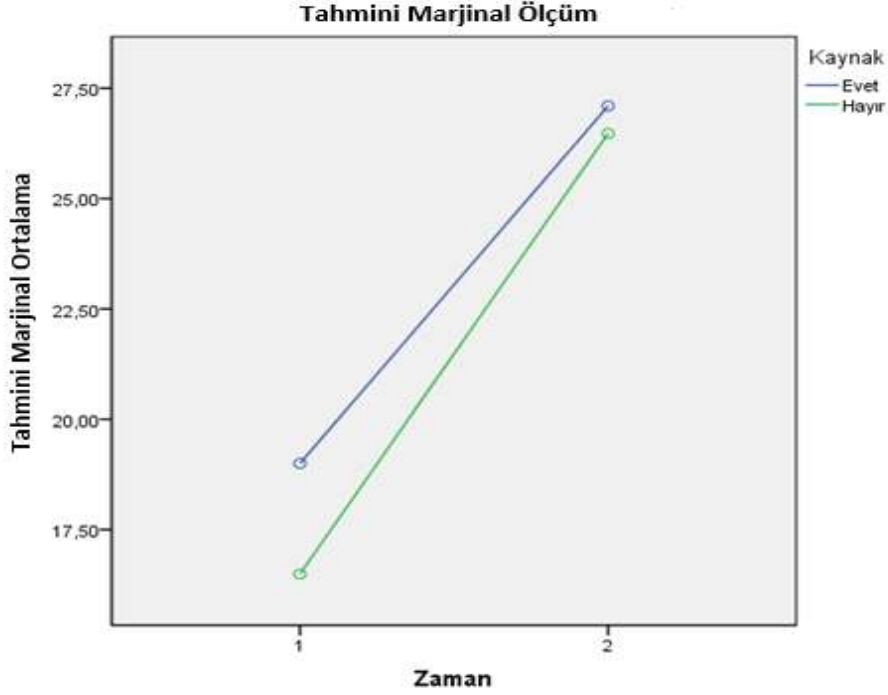
Grafik 4.8 incelendiğinde, daha önce cinsel eğitim alan ve almayan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Ayrıca yapılan ölçümlerde cinsel eğitim alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmiştir. Buna göre, daha önce cinsel eğitim almış katılımcıların ön test ölçümleri, daha önce cinsel eğitim almamış katılımcıların ön test ölçümlerinden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.14: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Evet	31	19.00	4.47		
	Hayır	87	16.49	3.56		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Evet	31	27.10	1.27		
	Hayır	87	26.47	2.11		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	n²
Gruplar arası	90647.68	1	90647.68	8015.78	.000	.99
Grup (E/H)	112.05	1	112.05	9.91	.002	.08
Hata	1311.80	116	11.31			
Gruplar İçi						
Zaman	3733.08	1	3733.08	535.72	.000	.82
Grup*Zaman	40.40	1	40.40	5.80	.02	.05
Hata	808.33	116	6.97			

*p<,05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.14'e göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,116)}=9.91$; $p=.002$]. Bu bulgu, cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olan ve olmayan katılımcıların puanlarında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada ortak bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.08$) ve ön test, son test ölçümleri arasında cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=535.72$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=5.80$; $p=.02$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumu etkisinin olduğunu göstermektedir.

Grafik 4.9: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumuna göre değişim

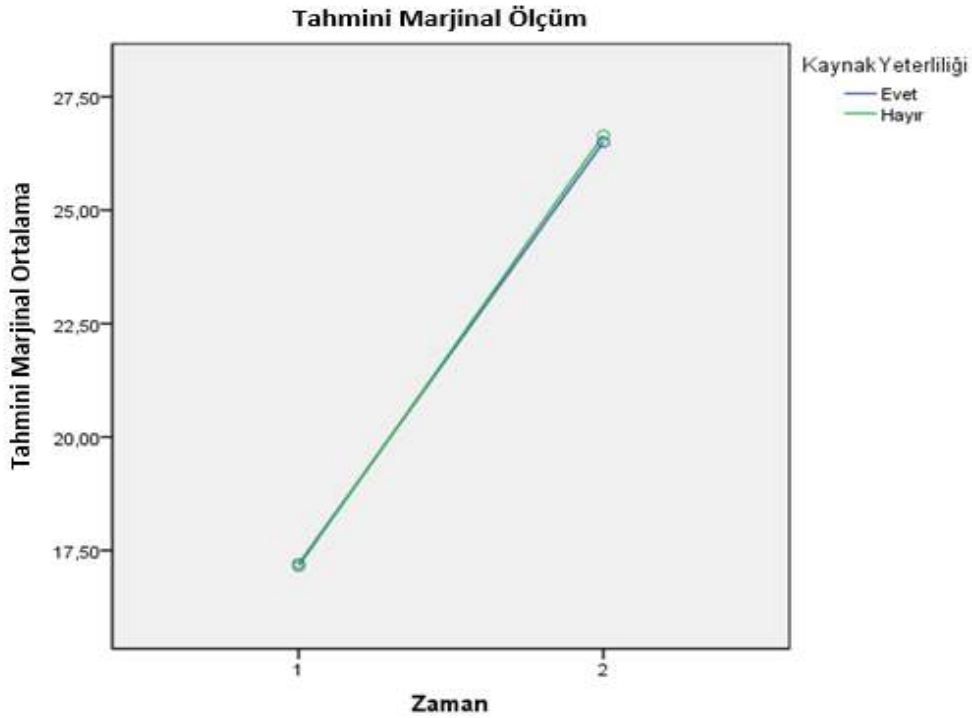
Grafik 4.9'a göre, cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olan ve olmayan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Yapılan ölçümlerde cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmiştir. Kaynak sahibi olan ebeveynlerin ön test ölçümleri, olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.15: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Evet	10	17.20	4.37		
	Hayır	108	17.15	3.94		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Evet	10	26.50	1.58		
	Hayır	108	26.65	1.98		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	n ²
Gruplar arası	35034.11	1	35034.11	2854.28	.000	.96
Grup (E/H)	.04	1	.04	.01	.95	.01
Hata	1423.81	116	12.27			
Gruplar İçi						
Zaman	1617.44	1	1617.44	221.11	.000	.66
Grup*Zaman	.18	1	.18	.03	.88	.01
Hata	848.55	116	7.31			

*p<.05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.15 incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(1,116)}=.01$; $p=.95$]. Bu bulgu, cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünen ve düşünmeyen katılımcıların puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.01$). Bunun yanı sıra, ön test ve son test ölçümleri arasında cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=221.11$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=.03$; $p=.88$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumunun etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.10: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumuna göre değişim

Grafik 4.10'a göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde cinsel eğitim ile ilgili kaynakların yeterli olduğunu düşünme durumuna göre anlamlı

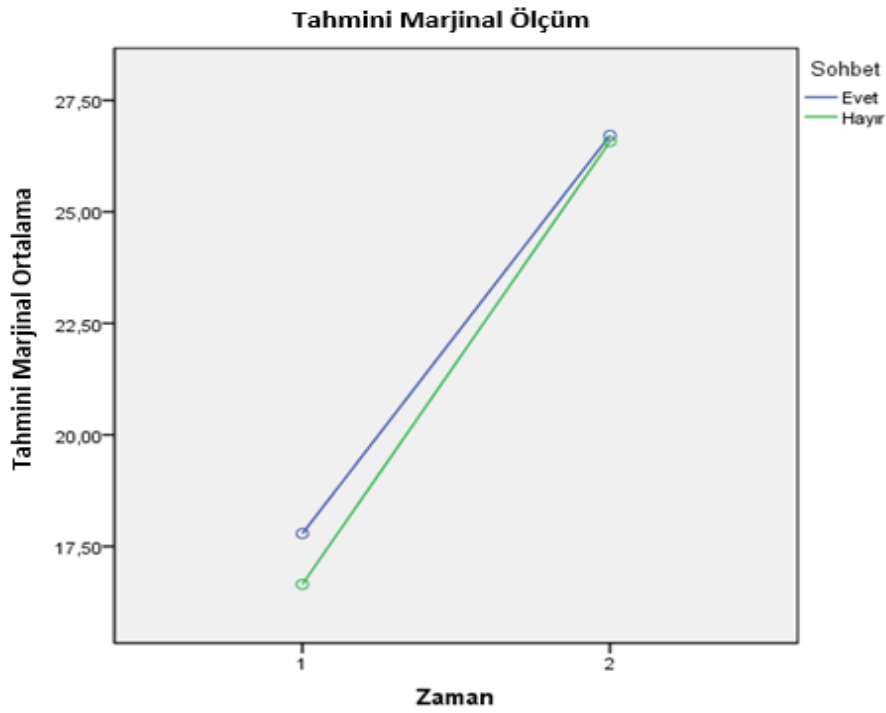
düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.16: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuklukta aile ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumuna göre karışık desenler ANOVA bulguları

	Grup	n	$\bar{x}$	ss		
Ön Test	Evet	52	17.79	3.38		
	Hayır	66	16.65	4.32		
	Total	118	17.15	3.96		
Son Test	Evet	52	26.71	1.49		
	Hayır	66	26.58	2.25		
	Total	118	26.64	1.94		
Varvansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	n²
Gruplar arası	111919.18	1	111919.18	9271.35	.000	.99
Grup (E/H)	23.56	1	23.56	1.96	.17	.02
Hata	1400.30	116	12.07			
Gruplar İçi						
Zaman	5165.76	1	5165.76	718.36	.000	.86
Grup*Zaman	14.58	1	14.58	2.03	.16	.02
Hata	834.16	116	7.19			

*p<.05 KT=Kareler Toplamı KO=Kareler Ortalaması Sd=Serbestlik derecesi η^2 =Etki büyüklüğü

Tablo 4.16'ya göre, katılımcı ebeveynlerin cinsel eğitim puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(1,116)}=1.96$; $p=.17$]. Bu bulgu, çocukluğunda ailesi ile cinsel gelişim hakkında sohbet eden ve etmeyen katılımcıların puanlarının ön test ve son test ölçümleri fark etmeksizin denk olduğunu göstermektedir ve grup değişkeninin varyansı açıklamada düşük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.02$). Yine tablo 4.16 incelendiğinde, ön test ve son test ölçümleri arasında çocukluğunda ailesi ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir [$F_{(1,116)}=718.36$; $p=.000$]. Ayrıca, grup*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [$F_{(1,114)}=2.03$; $p=.16$]. Bu bulgu, zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimlerde çocukluğunda ailesi ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumunun etkisinin olmadığını göstermektedir.

Grafik 4.11: Katılımcıların cinsel eğitim bilgilerinde çocuklukta aile ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumuna göre değişim

Grafik 4.11'e göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. Karışık desenler ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat yapılan ölçümlerde çocukluğunda ailesi ile cinsel gelişim hakkında sohbet etme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir. Bu da hem ön testlerde hem de son testlerde grup puanlarının denk olduğunu göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır. Bulgular, üç bölüm şeklinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde, ön test-son test toplam puanlarına ilişkin bulgulara, ikinci bölümde ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeylerine etkisine ilişkin bulgulara ve son olarak üçüncü bölümde ebeveynlerin

cinsel eğitim bilgilerinde demografik bilgilerine göre değişimi ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

5.1 Ön Test-Son Test Toplam Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmaya katılan ebeveynlerin, çocukların cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili bilgi düzeylerine ilişkin eğitim öncesi ön test ölçümleri ile eğitim sonrası son test ölçümleri karşılaştırıldığında; son test puanının, ön test puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda bilgi düzeyini yükselttiği söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde, ebeveynlere yönelik yapılan cinsel gelişim ve eğitim programlarının etkili olduğunu saptayan, araştırma sonucu ile paralellik gösteren benzer çalışmalar bulunmuştur. Bu araştırmaların ilki, Eliküçük (2011) tarafından yapılan 6 yaş çocuklarının anne babalarının katılımı ile gerçekleşen araştırmadır. Eliküçük, ebeveynlere cinsel gelişim ve eğitim programı hazırlamış ve eğitim öncesi-sonrası testlerle, programın etkililiğini ölçmüştür. Uygulanan programın, anne babaların çocuk cinsel gelişim ve eğitimi konusundaki bilgileri noktasında etkili olduğu sonucuna varmıştır. Benzer bir şekilde, Lee ve Kweon (2013), 55 anaokulu öğrencisinin annelerine yönelik cinsel eğitim programı uygulamışlardır. Eğitimin etkililiğini ölçmek amacıyla kontrol ve deney grubundaki annelerin bilgi düzeyini karşılaştırmışlar ve sonuç olarak, kontrol grubuna kıyasla deney grubuna katılan annelerin bilgi düzeylerinde ve tutumlarında pozitif yönde değişimler saptamışlardır. Araştırma ile paralel sonuç gösteren bir diğer çalışma ise, Altundağ ve Çakırer Çalbayram (2019) tarafından yapılan, zihinsel engelli çocuğu olan annelerde cinsel sağlık üzerine farkındalık oluşturma amacıyla düzenlenen eğitimin etkililiğini ölçen araştırmadır. Eğitim sonrasında, ebeveynlerin çocukların cinsel gelişimi üzerinde bilgi düzeylerinin istendik bir yönde değiştiği sonucuna ulaşılmış, son test ölçümlerinde ön test ölçümlerine kıyasla anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. Yapılan başka bir araştırma da Ghaffari ve ark. (2020) tarafından 125 ilkökul çocuğu olan ebeveynin katılımı ile gerçekleşmiştir. Ghaffari ve arkadaşları, cinsel eğitim konulu, dramatik literatüre dayalı eğitimsel müdahale programı hazırlamışlardır. Mevcut araştırmanın analizi incelendiğinde, kontrol grubuna kıyasla deney grubunun

cinsel eğitimde ebeveyn becerilerine yönelik önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Literatür incelendiğinde, cinsel gelişim ve eğitim konulu, ebeveynlerle yapılan benzer araştırmaların sınırlı olduğu gözlemlenirken, çocuklarla cinsel gelişim, eğitim ve cinsel istismara karşı kendini koruma konuları ile ilgili benzer yöntem kullanılarak yapılan araştırmalara rastlanmıştır. Cinsel eğitim programlarının çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğu ve bu konu ile ilgili çocukların bilgi düzeyini arttırdığını gösteren araştırmalardan birisinde, Kutlu ve Çok (2002), 6. ve 7. sınıfta eğitim görmeye devam eden çocuklara yönelik 8 oturumluk cinsel eğitim programı uygulamışlardır. Araştırmanın analizi incelendiğinde, uygulanan eğitimin, çocukların bilgi düzeyine olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür. Acer ve Artan (2005), yaptıkları araştırmada ise yine benzer bir şekilde, 4-6 yaş grubu çocuklarına cinsel eğitimle ilgili etkinlikler düzenlemişlerdir. Uygulanan etkinlikler sonucunda, deney ve kontrol gruplarının test sonuçları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş, etkinliklerin çocukların bilgi düzeyini olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Çocuklarla yapılan benzer bir çalışma, Öztürk (2013) tarafından 6. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Öğrencilere uygulanan cinsel eğitim sonrası öğrencilerin bilgi düzeylerinde artış görülmüştür ve çocukların sahip olduğu doğru olmayan bilgilerin azaldığı tespit edilmiştir. Roberts (2015) tarafından 5-12 yaş arası çocuklar için, web tabanlı, vücut parçalarının isimleri, cinsiyet, cinsiyet farklılıkları, uygun olan/olmayan dokunuşlar gibi konuları kapsayan bir cinsel eğitim programı oluşturulmuştur. Oluşturulan bu programın, çocukların cinsel bilgi düzeylerini ve gelişimlerini olumlu yönde etkilediği bulgusunu desteklemiştir. Özgün (2017) ise okul öncesi çocuklarına yönelik 8 oturumluk cinsellik eğitim programı hazırlamıştır. Programın uygulanmasından sonra deney ve kontrol gruplarının puan analizleri incelendiğinde, eğitimin, çocukların cinsel gelişimlerine ve cinsel bilgilerine olumlu katkısı olduğu saptanmıştır. Çocukların katılım sağladığı çalışmalardan bir diğeri, Kemer ve İşler Dalgıç (2022) tarafından yapılmıştır. Mevcut çalışmada, 5-6 yaş grubu çocuklarına “Bedenim Benim Özelimdir Eğitim Programı” düzenlenmiştir. Bu program yaratıcı dramaya temellendirilerek hazırlanmış ve uygulanmıştır. Amaç, cinsel istismarı önlemeye yönelik bedeni tanıma ve beden güvenliği ile ilgili çocukları bilinçlendirmektir. Uygulanan programın çocukların amaçlanan konular üzerinde bilgi düzeyinde artış sağladığı kanıtlanmıştır.

5.2 Ebeveynlere Verilen Cinsel Eğitimin Ebeveynlerin Cinsel Gelişim Ve Eğitim Bilgi Düzeylerine Etkisine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Araştırmanın bu bölümünde, ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ebeveynlerin bilgi düzeylerine etkisine ilişkin elde edilen bulgular, literatür bilgileri dikkate alınarak yorumlanmıştır. Ön ve son testte yer alan, ilk soru olan “Çocuğunuzun cinsel gelişimi (neyi-ne zaman soracağı, kaç yaşında nasıl cevap vermeniz gerektiği, cinsel kimlik oluşumu...) konusunda bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna ön testte ebeveynlerin çoğunluğu “biraz yeterli” hissettiğini belirtirken, son testte ebeveynlerin yarısı “çok yeterli” diğer yarısı “biraz yeterli” hissettiğini belirtmiştir. Ek olarak ön testte hiç yeterli hissetmeyen az da olsa ebeveyn görülmekteyken son testte yeterli hissetmeyen ebeveynin görülmemesi dikkat çekici bir sonuçtur. Bu sonuçtan yola çıkılarak, ebeveynlere sunulan cinsel eğitimin, ailelerin bu konuda kendilerini daha yeterli ve bilgili hissetmesini sağladığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde, Tuğrul ve Artan (2001), yaptıkları araştırmada annelerin çoğunluğunun çocukların cinsel eğitimi hakkında bilgilerinin olmadığını ifade ettiğini belirtmişlerdir. Donat Bacioğlu ve Tezel (2020) ise ebeveynlerin çocukları ile cinsel eğitim konusunda konuşmama nedenlerinin yetersiz hissetmeleri olduğu, Ceylan ve Çetin (2015), ebeveynlerin 4’te 1’inin cinsel eğitim konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri, aynı şekilde Eliküçük ve Sönmez (2011) de araştırmalarında ebeveynlerin cinsel eğitim konusunda yetersiz hissettiklerinden dolayı bu konuya önyargılı davrandıklarına ilişkin sonuçları elde etmişlerdir. Yine benzer bir biçimde İşler (2017), araştırmasına katılan 216 ebeveynin cinsel eğitim konusunda kendilerini biraz yeterli hissettikleri, 171 ebeveynin ise bu konuda hiç yeterli hissetmedikleri sonucuna ulaşırken, Kayabaşı (2019), çalışmasında ebeveynlerin %80’inin çocuk cinsel eğitiminde yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündüklerini tespit etmiştir. 2020 yılında Rakhmawati ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmada ise annelerin tümünün babaların cinsel eğitim konusunda eksikliklerinin olduğunu ifade ettikleri bilgisine ulaşmışlardır. Benzer sonuçların elde edildiği bir diğer araştırma, Üstündağ (2022) tarafından yapılan araştırmadır. Bu araştırmada, çocuklarına cinsel eğitim vermeyen ebeveynlerin neredeyse tamamında, cinsel eğitim konusunda bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Evirgen ve Tunçay (2023) tarafından yapılan araştırmada ise ebeveynlere yöneltilen “Çocuğunuza cinsel eğitimi nasıl vereceğiniz konusunda bilgilerinizi yeterli buluyor musunuz?” sorusuna

ebeveynlerin verdiği cevaplar incelendiğinde, büyük çoğunluğun (%82.5) bu konuda kendilerini yetersiz hissettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılara sorulan 2. soru olan “Sizce cinsel eğitim ne zaman başlamalı?” sorusuna katılımcıların çoğunluğu çocuğun soru sormaya başlaması şeklinde düşünmekteyken, eğitim sonrası son testte çoğunluk, cinsel eğitimin çocuğun doğumundan itibaren verilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu sonuç, ailelerin cinsel eğitimin bir süreç olduğu, yalnızca konuşularak değil davranışlarla da cinsel eğitim verilebileceği, bu yüzden doğumdan itibaren özen gösterilmesi gereken tutum ve davranışların olduğu konusunda bilgilendiklerini göstermektedir. Buna ek olarak, ankette yer alan “ergenlikte” seçeneğini ön testte işaretleyen ebeveynlerin neredeyse olmaması, uygulamaya katılan ebeveynlerin çocuklarda cinsel eğitime erken yaşta başlamak gerektiği konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir. Literatürde (Gürsoy ve Gençalp, 2010; Tutar Güven ve İşler Dalgıç, 2015) yer alan birçok araştırma incelendiğinde, cinsel eğitimin doğumdan itibaren verilmesi gerektiği ve cinselliğin hayat boyu devam eden bir süreç olduğu bilgisinin aksine pek çok sonucun olduğu tespit edilmiştir. Cinsel eğitimin başlama yaşı noktasında, Tuğrul ve Artan (2001) tarafından yapılan çalışmada, annelerin çoğunluğunun çocuklara cinsel eğitimin 7-15 yaş aralığında verilmesi gerektiğini savundukları sonucuna ulaşılmıştır. 2007 yılında Göçgeldi ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada ise, ebeveynlerin çoğunluğunun, çocukların konu ile ilgili soru sormaya başladığında cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir (Göçgeldi ve ark, 2007). Eliküçük (2011), ebeveynlere uygulamış olduğu eğitimin öncesi ve sonrasında, ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitimin verilmeye başlanması gereken yaş konusu ile ilgili olan soruya verdikleri yanıtları incelemiştir. Araştırma sonucunda, eğitim öncesinde ebeveynlerin %56’sının çocuklara cinsel eğitimin 7-12 yaş arasında verilmesi gerektiğini savunurken, eğitim sonrasında tamamının 0-3 yaş aralığında verilmesi gerektiği şeklinde olumlu yönde fikirlerinin değiştii tespit edilmiştir. Yine, Eliküçük ve Sönmez (2011) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin çoğunluğunun 5-6 yaş aralığında, Ceylan ve Çetin (2015) ve Evirgen ve Tunçay (2023) tarafından yapılan çalışmalarda ise ebeveynlerin çoğunluğunun 3-6 yaş aralığında çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini düşündükleri yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. İşler (2017) ve İşler ve Gürşimşek (2018) çalışmalarında ise ebeveynlerin bu konuda 13-18 yaş ve 7-12 yaş aralığında çocuklara cinsel eğitim verilmeli şeklinde iki farklı sonuca ulaştıkları görülmüştür. Üstündağ (2022) yaptığı çalışmada, cinsel istismarı önleme eğitimi veren ailelerin, cinsel eğitimin doğumdan itibaren başlaması ve her

dönem, çocuğun düzeyine uygun olarak yenilenmesi, özellikle 3-6 yaş aralığında çocukların bu konuda bilgilendirilmesi gerektiğini belirttiğini; cinsel eğitim vermeyen ebeveynlerin ise 10-15 yaş aralığında eğitimin verilmesi gerektiğinin daha uygun olduğu görüşünde olduğunu saptamıştır. Alanyazın incelemesinde de görüldüğü gibi cinsel eğitime başlama zamanı konusunda ebeveynlerde büyük kafa karışıklığı yaşanmaktadır.

Üçüncü soru olan “Sizce 3-6 yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitim verilmeli midir?” sorusuna katılımcıların yanıtları incelendiğinde, ebeveynlerin ön testte ve son testte bu yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitimin verilmesi gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin bu soruya cevapları arasında “hayır” seçeneğini hiç işaretlememeleri bu konuda bilinçli oldukları anlamına gelmektedir. Ön testte bu soruya çok az kişi “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemişken, son testte katılımcıların tamamı “Evet” seçeneğini işaretlemiştir. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularını destekler nitelikte, ebeveynlerin cinsel eğitimin gerekli olup olmadığına ilişkin görüşleri incelendiğinde, birçok çalışmada ebeveynlerin büyük oranının cinsel eğitimi gerekli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gözçgeldi, Tüzün, Türker ve Şimşek, 2007; Ceylan ve Çetin, 2015; İşler ve Gürşimşek, 2018; Tuğut ve Gölbaşı, 2019). Eliküçük (2011) çalışmasında, ebeveynlere cinsel eğitim vermiştir ve eğitim öncesi ebeveynlerin %94.8’i cinsel eğitimi gerekli görürken, eğitim sonrası tamamının gerekli gördüğünü tespit etmiştir.

Çocukların cinsel gelişimleri ile ilgili merak ettikleri adı altında ön test ve son testte yer alan; 4. (Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsellikle ilgili soru sorması beklenir mi?), 5. (Çocuğunuzun cinsellikle ilgili hiç soru sormaması beklenen bir durum mudur?), 6. (Çocuklarla cinsel gelişimleri hakkında konuşmanın onların cinsellikle ilgili merakını arttıracakını düşünüyor musunuz?), 11. (Sizce çocuğunuzun cinsellikle ilgili bazı sorularını nasıl yanıtlayacağınızı bilmediğinizde duymazdan gelme yöntemi kullanılabilir mi?), 16. (3-6 yaş grubu çocuklarında cinsel organları merak etme gelişimsel olarak beklenen bir davranış mıdır?), 17. (3-6 yaş grubu çocukların diğer kişilerin tuvalet, banyo gibi faaliyetlerini merakla gözlemleme istekleri gelişimlerine uygun bir davranış mıdır?), 18. (3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?) ve 20. (3-6 yaş grubu çocuklarının televizyon, tablet veya telefon gibi medya araçlarında gördükleri cinsellik içeren davranışları denemesi beklenen bir davranış mıdır?) sorulara ebeveynlerin cevapları incelendiğinde, her bir soru için ebeveynlerin

çoğunluğu çocukların cinsel gelişimleri noktasında meraklı olmalarını normal karşılamıştır. Ebeveynlerin en çok kararsız kaldığı soru, 18. soru olan “3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?” sorusudur. Burada ön testte ebeveynlerin yarısı bu davranışı beklenen bir davranış kabul ederken, yarısına yakını kararsız kalıp “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Her bir soru için, ön testte “Bilmiyorum” seçeneğini işaretleyen ebeveynler bulunmaktadır. Son testte ebeveynlerin kararsızlıkları ortadan kalkmış, “Bilmiyorum” seçeneği neredeyse hiç işaretlenmemiştir.

Literatür incelendiğinde, çocukların cinsel gelişimleri ile ilgili merak ettikleri üzerine ebeveynlerin bilgi düzeyleri ve tutumları ile ilgili bazı çalışmalara rastlanmıştır. Eliküçük (2011) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlere yöneltilen çocukların cinsel gelişimlerine uygun, merak ettikleri ve meraklarından kaynaklı bazı davranışları içeren sorular yöneltilmiştir. Bu soruların bazıları incelendiğinde, çocukların, vücut bölümlerinin isimlerini ve fonksiyonlarını bilmesi, doktorculuk, evcilik oyunlarını oynaması ve bu oyunlar sırasında kıyafetlerini çıkarabilmeleri, birbirlerinin vücutlarını izlemeleri, genel olarak kendi ve diğer insanların vücutları, gördükleri ve hissettikleri ile ilgili meraklı ve konuşkan olmaları ile ilgili soruları anne ve babaların doğru yanıtladığı gözlenlenmiştir. Fakat altı yaşındaki çocukların televizyonda gördüğü cinsellik ile ilgili davranışları taklit etmeleri, denemeleri ile ilgili olan soru ve yine altı yaşındaki bir erkek çocuğun annesinin makyaj malzemelerini kullanması ile ilgili soruyu anne babaların hiç birinin doğru yanıtlamadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma sonucunda, ebeveynlerin çocukların cinsel gelişim ve cinsellikle ilgili merak ettiği konuların ve bu konudaki tutumlarının bazılarını doğal karşıladıkları gözlemlenmiştir. Çocukların, özellikle erken çocukluk döneminde cinsel merakları olduğu için cinsel oyunlara yönelmesi beklenen bir durumdur. Eliküçük ve Sönmez (2011) çalışmalarında, anne babaların çocuk cinsel merak ve oyunları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin, çocukların cinsel meraklarına karşı tutumunu konu eden bir başka çalışma ise Ceylan ve Çetin (2015) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ebeveynlerin, çocukların cinsellik ve cinsel gelişimleri ile ilgili sorularını nasıl yanıtlamaları gerektiği ve meraklarını nasıl giderecekleri konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve tedirgin oldukları görülmüştür. İşler ve Gürşimşek (2018) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarıyla cinsel konularla ilgili konuşma yapmadıklarına, konuşma yapan ebeveynlerin ise özellikle erken çocukluk

döneminde kritik öneme sahip olan cinsel merak ve oyun konularına hiç değinmediklerine dikkat çekmişlerdir. Tuğut ve Gölbaşı (2019) tarafından yapılan benzer bir çalışma sonucu incelendiğinde, çocukların ebeveynlerine cinsellik konularında soru yöneltmelerine rağmen ebeveynlerin yarıya yakının sorular karşısında yeterli cevabı veremediği, yeteri kadar çocukların meraklarını gideremediğini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Kayabaşı (2019) çalışmasında annelerin, çocukların soruları karşısında tutumunu irdeleyen “Çocuğunuz cinsellik ile ilgili soru sorduğunda, soruya ne cevap veremediğinizi bilemediğinizde geçiştirdiğiniz oldu mu?” sorusuna annelerin %61’inin “evet” cevabını verdiğini gözlemlemiştir. Bu sonuca bakıldığında annelerin yarıdan fazlasının çocuklarının meraklarını gideremediklerinde geçiştirme yöntemini kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın bir diğer bulgusu olan çocuğu eğitme, bilgilendirme ile ilgili 7. (Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerekir mi?), 8. (Sizce çocuklara cinsel organların isimleri nasıl öğretilmelidir?) ve 10. (Sizce 3-6 yaş grubu çocukların üreme, doğum gibi cinsel eğitim kapsamında yer alan sorularını ayrıntılı bir şekilde yanıtlamak çocuk gelişimi açısından uygun olur mu?) sorular birlikte incelenmiştir. Bu sorular arasında ebeveynlerin en çok kararsız kaldığı konu, çocuklara cinsel organların anatomik isimlerinin ve fonksiyonlarının öğretilip öğretilmemesi konusu olduğu görülmüştür. 7. soruya cevap olarak ebeveynlerin yarısı çocukların cinsel organların anatomik isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerektiğini savunurken, eğitim sonrası son testte neredeyse tamamı çocukların cinsel organların anatomik isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerektiği seçeneğini işaretlemiştir. 8. sorunun içeriğinde yer alan cinsel organların isimlerinin çocuklara nasıl öğretileceği konusunda ise ön testte katılımcıların yarısı “anatomik isimleriyle” seçeneğini işaretlerken, diğer yarısı “aile ve çocuğun ortak belirlediği isim” seçeneğini işaretlemiştir. Uygulama sonrası son testte ise ebeveynlerin çoğunluğu cinsel organların anatomik isimleriyle öğretilmesi gerektiği seçeneğini işaretlemiştir. 10. soruda yer alan çocuğu cinsellik ile ilgili eğitirken, ayrıntılı bilgi verme konusunda ise her iki testte de ebeveynlerin çoğu ayrıntılı bilgi vermemek gerektiğini savunmuştur, ön testte işaretlenen “Bilmiyorum” seçeneği son testte hiç işaretlenmemiş olup eğitim ile birlikte ebeveynlerdeki kafa karışıklığı ortadan kalkmıştır.

Literatür incelendiğinde, cinsel kötüye kullanımı önlemek için, çocuklara, cinsel organların anatomik isimleriyle, doğru bir şekilde öğretilmesi gerektiğini

öneren çalışmalara rastlanmıştır (Dülgerler ve Çam, 2007; Kır, 2013). Deblinger ve ark. (2010), tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan ebeveynlerin %62.7'si çocuklara cinsel organların anatomik isimlerinin öğretilmesi gerektiğini savunurken, Şanlı, Şahan ve Aslan (2022), yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin yarısının, çocuklara cinsel organların anatomik isimlerinin değil daha uygun buldukları takma isimlerin kullanılması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Altundağ (2018) tarafından yapılan çalışmada ise, ebeveynlerin çoğunluğunun, çocuklarının cinsel organların anatomik isimlerini bilmediğini belirttiği ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin bu konuda farklı görüşleri olduğu ve kafa karışıklığı yaşadıkları yapılan araştırmalarda görülmektedir.

Cinsel organların çocuk kitaplarında nasıl işlendiğine değinen, cinsel eğitim ve cinsellik konulu, resimli çocuk kitaplarını inceleyen araştırmalar mevcuttur. Bunlardan ilki, Öztürk ve Feyman Gök tarafından 2021 yılında yapılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında, incelenen 30 kitabın yalnızca 4 tanesinde cinsel organların isimlerine yer verildiği görülmüştür. Bu kitapların ise yalnızca 2'sinde cinsel organların anatomik isimlerinin kullanıldığı, 1'inde hem takma, hem anatomik isme birlikte yer verildiği, 1'inde ise direkt takma isimlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Hassamancıoğlu ve Ceylan (2023) tarafından yapılan araştırmada ise inceledikleri kitaplarda aktarılan bilgilerin veya kullanılan kavramların tutarlı olmadığı, cinsel organların isimlerinin kitaplar arasında farklılık gösterdiği konusuna değinilmiştir. Bu araştırmada dikkat çekici bir bulgu da, kitaplarda dış kadın cinsel organı olan vulvanın çoğunlukla vajina şeklinde ele alındığıdır. Cinsel organların anatomik isimlerini kullanmayan, takma isim kullanan kitapların olduğunu da belirtilmiştir.

Cinsel eğitimin ayrıntılı şekilde verilmesi ile ilgili ise yine Hassamancıoğlu ve Ceylan (2023) çalışmasında, cinsel eğitim ile ilgili çocuk kitaplarında konuların nasıl işlendiğine dair inceleme yapmışlardır. İnceleme sonucunda bazı kitaplarda ayrıntılı bilgilerin, çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan resimlerin yer aldığını gözlemlemişlerdir. Bu durumun, çocuğun hiç düşünmediği, daha önce sorgulamadığı veya aklında olmayan, yani hazır olmadığı bilgiye ulaşmasına sebep olabileceği, bunun çocuk üzerinde farklı sıkıntılara yol açabileceği üzerinde durmuşlardır. Bunun önüne geçmek için ise özellikle cinsel eğitim üzerine yazılmış kitaplarda, içeriğinde yer alan bilgilere uygun yaş aralığının belirtilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu incelendiğinde, cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verilmesi gerektiği konusunu içeren 9. soruya her iki testte de

ebeveynlerin geneli anne ve babanın birlikte vermesi gerektiğini savunmuştur. Burada dikkat çekici olan konu, ön testte cinsel eğitimi kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına babanın vermesi gerektiğini düşünen ebeveynlerin eğitim sonrası son testte fikrinin değişmesi ve anne babanın birlikte vermesi gerektiği konusunda bilinçlenmiş olmasıdır. Alanyazında, bu bulguları destekleyen, katılımcıların, cinsel eğitimin öncelikli olarak ebeveynler tarafından verilmesi gerektiğini savunduğu araştırmalar mevcuttur (Göçgeldi ve ark. 2007; Eliküçük, 2011; Eliküçük ve Sönmez, 2011; Evirgen ve Tunçay, 2023). Literatürde farklı bulgular da görülmüştür. Tuğrul ve Artan (2001), yaptıkları çalışmada, hem kız çocuklarına hem erkek çocuklarına cinsel eğitimi annelerin verdiğini tespit etmiştir. Ceylan ve Çetin (2015) çalışmalarında, ebeveynlerin çoğu cinsel eğitimi, kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına baba vermeli ve anne baba vermeli şeklinde iki farklı seçeneği işaretlemişlerdir. İşler (2017) tarafından yapılan araştırmada ise, ebeveynlerin çoğunluğu, çocuklara cinsel eğitimi daha çok uzman kişilerin vermesi gerektiğini düşünmektedir. 2019 yılında Tuğut ve Gölbaşı'nın yaptıkları çalışmada, annelerin yarısından fazlası, babaların yarısı kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına baba cinsel eğitimi vermeli şeklinde düşünmekteyken, cinsel gelişim ile ilgili eğitim alan ebeveynler, cinsel eğitimin anne baba tarafından, çocuğa birlikte verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Baysan (2020) tarafından yapılan çalışmada ise araştırmaya katılan babaların %93.8'inin, cinsel eğitimi annelerin vermesi gerektiğini belirtmeleri dikkat çekici bir bulgudur.

Ebeveynlere sorulan 12. (Size göre çocuklar kaç yaş sonrası cinsel kimliklerini fark etmeye başlar?), 19. (Sizin gözlemlerinize göre çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurduğu (kız çocuğunun annesine, erkek çocuğunun babasına benzeme çabası) yaş aralığı kaçır?) ve 22. (Erkek çocuklarında sünnetin çocuk gelişimi açısından hangi yaş aralığında yapılmasının doğru olmayacağını, önerilmediğini düşünürsünüz?) sorular, ebeveynlerin çocuk cinsel gelişimi ile ilgili temel bilgileri şeklinde birlikte incelendiğinde, ebeveynlerin ön testte genelinin bu üç soruya da doğru yanıt verdiği, eğitim sonrası ise doğru yanıt verenlerin sayısının arttığı görülmüştür. Bu sorular arasında ebeveynlerin en çok kafa karışıklığı yaşadığı soru sünnetin hangi yaş aralığında önerilmediği sorusudur. Bu soruya ön testte 7-11 yaşlı işaretleyenlerin sayısı azımsanmayacak yoğunluktadır. Eğitim sonrası son testte ise ebeveynlerin büyük çoğunluğu 3-6 yaşlı işaretlemiştir. Literatür taramasında, İşler ve Gürşimşek (2018) yaptıkları araştırma sonucunda, ebeveynlerin çoğunun cinsel kimlik gelişimi hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları çıkarımında

bulunmuşlardır. Yalçın, Erkoç ve Şişman (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveynlerin neredeyse tamamı, kendi cinsel kimliklerini 3-5 yaş aralığındayken fark ettiklerini belirtmişlerdir.

Ön test ve son testte yer alan çocuğu koruma ile ilgili olan 21. (Çocuklara, bedenlerine yönelik olarak hangi dokunuşların uygun, hangi dokunuşların uygun olmadığını öğretmeye kaç yaşlarında başlamak gerektiğini düşünürsünüz?), 23. (Medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumanın yollarını biliyor musunuz?), 24. (Çocuğunuzu cinsel istismardan koruma yollarını biliyor musunuz?) ve 25. (Cinsel istismar durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini biliyor musunuz?) sorularına ebeveynlerin yanıtları incelendiğinde, ebeveynlerin bilgi artışının yoğun olduğu görülmüştür. Katılımcıların genelinin ön testte ve son testte çocuklara iyi ve kötü dokunuşların 3-6 yaş aralığında öğretilmesi gerektiğini savunduğu görülmüştür. Medya konusunda ise ebeveynlerin çoğunluğu medyanın istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunu koruma yollarını bildiğini ifade ederken yarısına yakını bilmediğini belirtmiştir. Eğitim sonrası son testte ise neredeyse tamamı medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuklarını koruma yollarını bildiğini belirtmiştir. 24. ve 25. sorular incelendiğinde ise cinsel istismardan çocuğu koruma yolları ve herhangi bir cinsel istismar ortaya çıkması durumunda yapılabilecekler konusunda ailelerin genel olarak bilgisi yokken eğitim sonrası son testte neredeyse tamamına yakınının bu konuda bilinçlendiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu bulgularından dikkatle alanyazın incelendiğinde bazı araştırmalara rastlanmıştır. Bunlardan ilki, 2012 yılında Walsh ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmadır. Walsh ve arkadaşları, Avusturya'daki ebeveynlerin %67'sinin çocuklarıyla cinsel istismar ile ilgili konuştuklarını tespit etmiştir. Benzer biçimde, Üstündağ (2022) çalışmasında, ebeveynlerin %70'inin çocuklarını, cinsel istismardan korunma yolları ile ilgili bilgilendirmelerine rağmen yine de uzman kişilerin bilgi ve yönlendirmelerine ayrıca gelişimsel olarak uygun eğitimsel materyallere ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmıştır. Ebeveynlerle yapılan cinsel istismar konulu başka bir çalışma ise 2018 tarihinde, Alzobi ve arkadaşları tarafından annelerin cinsel istismar konusunda genel bilgilerini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Alzobi ve arkadaşlarının yaptıkları bu çalışmada, annelerin yalnızca %17'sinin çocukları küçükken (1-4 yaş) cinsel istismarı önleme ile ilgili uygulamalara başladığı, yine yalnızca %37.7'sinin yasaları ve cinsel istismar mağduru olan çocuklara hizmet sağlayan sosyal kuruluşları bildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Eliküçük (2011) çalışmasında ise anne babaların çocuklarıyla en az konuştukları konular arasında çocuk cinsel istismar konusunun da yer almasının nedenini, çocuklara cinsel istismarı nasıl anlatacaklarını bilememeleri veya bu konu hakkında konuşurken kendilerini rahatsız hissetmeleri olabileceği üzerinde durmuşlardır. Ersoy ve Özkan (2017) tarafından 5-6 yaş grubu çocukları ile yapılan görüşmelerde çocukların, kendilerini cinsel istismardan koruma, iyi ve kötü davranışlar, cinsel istismar durumu ile karşılaştıklarında izlemeleri gereken yollar gibi konularda bilgi eksiklerinin ve yanlış bilgilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir başka bulgusu ise, “Anne babalar çocuklarının oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirmeli midir?” sorusuna ebeveynlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, genel olarak ön testte ve son testte ebeveynlerin, çocukların oynayacağı oyuncakları cinsiyetlerine göre yönlendirmemek gerektiğini savunduğu görülmektedir. Son testte bu düşünce artış göstermiştir. Literatür incelemesinde ise araştırma bulgusu ile örtüşmeyen bulgulara rastlanmıştır. Çalışmalarda, anne babaların genellikle çocukların cinsiyetlerine özgü oyuncaklarla oynamalarını tercih ettikleri, çocuklarına oyuncak alırken cinsiyetlerine göre karar verdikleri ve çocuklarını bu yönde yönlendirdikleri tespit edilmiştir (Tezel Şahin, 2003; Güney, 2012; Yağan Güder ve Güler Yıldız 2016; Tabak ve Tunçay, 2020). Yağan Güder ve Güler Yıldız (2016) çalışmalarındaki dikkat çekici bir diğer bulgu ise, annesinin oyuncaklara yönelik kalıp yargısal algısı olmayan çocukların kendilerinin de bu konuda kalıp yargısal algısı olmadığıdır. Ebeveynler tarafından, kız çocuklarına bebek, mutfak seti gibi oyuncaklar tercih edilirken, erkek çocuklarına en çok araba, lego, tamir setleri gibi oyuncakların tercih edilmesi de ebeveynlerin oyuncak konusunda cinsiyete göre karar verdiği bulgusunu destekler niteliktedir (Karaman ve Başal, 2011; Baysan, 2020).

Son olarak mastürbasyon konusunu içeren 14. (Sizce çocuklarda mastürbasyonun en sık görüldüğü yaş grubu hangisidir?) ve 15. (Çocuğunuzda mastürbasyon davranışı gözlemlerseniz bu durumda nasıl bir yaklaşımda bulunmanız gerektiğini biliyor musunuz?) sorulara ebeveynlerin yanıtları incelendiğinde, ebeveynlerin genelinin mastürbasyonun verilen seçenekler arasında en sık görüldüğü yaş aralığını ön testte 7-11 yaş olarak işaretlediği, son testte tamamına yakınının 3-6 yaş seçeneğini işaretlediği görülmüştür. 15. soruda ise çocuğunda mastürbasyon davranışı gözlemlerse nasıl bir yaklaşımda bulunması gerektiğini ebeveynlerin çoğunluğu bilmiyorken, eğitim sonrası son testte tamamına yakınının bu konuda bilinçlendiği tespit edilmiştir. Bu konu ile ilgili alanyazındaki araştırmaların ilki,

Göçgeldi ve arkadaşları tarafından 2007 yılında yapılan araştırmadır. Yapılan araştırmada, çocukların cinsel organlarına dokunduklarını gözlemleyen annelerin yalnızca %25'inin, babaların ise %33'ünün doğal karşıladığı tespit edilmiştir. Donat Bacioğlu ve Tezel (2020), araştırmalarında, ebeveynlere cinsel eğitim programında yer almasını istedikleri konuları sorduklarında, ebeveynlerin çoğunluğunun, cinsel istismardan çocuklarını nasıl korumaları gerektiği, cinsel istismar durumunda nasıl tepki vermeleri gerektiği gibi konulara değinirken, mastürbasyon, cinsel merak ve oyunlar, çıplaklık gibi konuların da seçenekler arasında yer almasına rağmen katılımın oldukça düşük olmasına dikkat çekmiştir. Eliküçük'ün (2011) çalışmasında ebeveynlerin çocukları ile konuştukları cinsel konular arasında mastürbasyon konusunun hiç olmadığı ortaya çıkmıştır. Ceylan ve Çetin (2015) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveynler mastürbasyon davranışı ile karşılaştıklarında görmezden gelecekleri ve uzmana başvurabileceklerini belirtmişlerdir.

5.3 Ebeveynlerin Cinsel Eğitim Bilgilerinde Demografik Özelliklerine Göre Değişimi

Ebeveynlerin cinsiyet, yaş grubu, çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, çocuk sayısı, gelir düzeyi, kaynak yeterliliği, çocukluklarında aileleri ile cinsel eğitim ile ilgili sohbet etme durumu bilgileri bir arada incelendiğinde, her bir veri için son test ölçümlerinde ön test ölçümlerine göre artış görülmüştür. Fakat bu artışın ebeveynlerin belirtilen demografik özelliklerinden bağımsız olduğu saptanmıştır. Demografik özelliklerden, ebeveynlerin kendi çocukluğunda aileleri ile cinsel eğitim konusunda sohbet etme durumu ayrıca incelendiğinde, ebeveynlerin çoğunluğunun daha önce ailesi ile cinsel eğitim ile ilgili sohbet etmediği görülmektedir. Alanyazında, araştırma ile benzer bulgular elde edilmiştir. Erbil, Orak ve Bektaş (2010) yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin çoğunluğunun kendi anneleri ile cinsel konularda hiç konuşmadığı, neredeyse tamamına yakının ise bu konu ile ilgili soru sorduğu halde yanıt alamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Yine benzer bir biçimde, Baysan (2020) çalışmasında da ebeveynlerin büyük çoğunluğunun ailesi ile cinsel eğitim konusunda hiç konuşmadığı, Donat Bacioğlu ve Tezel (2020) çalışmalarında ise geçmişte ebeveyni ile cinsellik konusunda bilgi kaynağı olarak aile seçeneğini işaretleyen ebeveynlerin %53 olduğu tespit edilmiştir. Çelik (2022) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise ebeveynler kendi çocukluklarında cinsel bilgilerin %53'ünü aileden, %70'ini medyadan aldığı saptanmıştır. Çelik'in araştırmasında

dikkat çeken bir diğer bulgu ise kendi ebeveyninden cinsel bilgi alan ebeveynlerin, kendi çocuklarına bilgi verme konusunda daha rahat olduğudur.

Mevcut araştırmada, ebeveynlerin eğitim durumu, daha önce cinsel eğitim alıp almaması, cinsel eğitim ile ilgili kaynaklarının bulunması verileri ön test ve son test ölçümlerini etkilediği tespit edilmiştir. Ebeveynlerin eğitim durumu incelendiğinde, üniversite ve lisansüstü eğitim gören ebeveynlerin son test ölçümlerinin, ortaokul mezunu olan ebeveynlerin son test ölçümünden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Literatür taramasında, ebeveynlerin eğitim durumunun cinsel eğitime yansması bulgusu olan çalışmalara rastlanmıştır. Eliküçük (2011) çalışmasında, ebeveynlerin eğitim durumuna göre, çocuk cinsel gelişim ve eğitim bilgi düzeylerini ön test puan ortalamaları noktasında karşılaştırdığında, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, eğitim düzeyi düşük olan annelere kıyasla ön test puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çankırı (2018) tarafından yapılan araştırmada ise anne babaların eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimine verdikleri önemin ve ilginin arttığı gözlemlenmiştir. Yine benzer bir şekilde, Güney (2012) tarafından yapılan araştırmada, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının, eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlere kıyasla daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Güney'in çalışmasındaki diğer bir bulgu ise ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik kullandıkları iletişim dilinin, eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermesidir. Çelik (2022), annelerin öğrenim düzeyi arttıkça iletişim dili puanlarının yükselmesi sonucu, cinsel eğitim konusundaki kaygılarının azaldığı çıkarımında bulunmuştur.

Araştırmanın diğer bir bulgusu ise daha önce cinsel eğitim alan ebeveynlerin ön test ölçümleri, daha önce cinsel eğitim almamış olan ebeveynlerin ön test ölçümüne göre anlamlı düzeyde yüksektir. Cinsel eğitim almayan ebeveyn oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Literatür incelendiğinde, araştırmanın bulgusuna paralel olarak, araştırmalara katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğunun daha önce çocuk cinsel eğitimi almadığı bulgusuna rastlanmıştır (Eliküçük ve Sönmez, 2011; Ceylan ve Çetin, 2015).

Son olarak, cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olan ebeveynlerin, olmayanlara kıyasla ön test ölçümlerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin cinsel eğitim konulu kaynakların yeterliliği ile ilgili demografik özelliklerini ayrıca ele aldığımızda, ebeveynlerin neredeyse tamamına

yakını cinsel eğitim ile ilgili kaynaklarının yeterli olmadığını belirtmiştir. Baysan (2020) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin %60.8'inin çocuk cinsel gelişimi hakkında kaynağa ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada okul öncesi öğrenimine devam eden 3-6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babalara çocuk cinsel gelişim ve eğitimi kapsamında eğitim düzenlenmiş ve sunulmuştur.

Araştırmanın amacı, ebeveynlere verilen cinsel eğitimin ebeveynlerin konu ile ilgili bilgi düzeylerine etkisini ölçmektir. Bu amaç doğrultusunda, ebeveynlere ilk anket uygulandıktan sonra cinsel eğitim sunulmuş ve sonrasında anket tekrarlanmıştır. Eğitim öncesinde ve sonrasında ebeveynler tarafından doldurulan anketlere verilen cevaplar analiz edilerek ebeveynlerin bilgi düzeyindeki değişim araştırılmıştır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin anket sorularına verdikleri yanıtların analizi incelendiğinde, sunulan cinsel eğitimin ebeveynlerin çocuk cinsel gelişim ve eğitim konusundaki bilgi düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırma grubunda yer alan anne ve babaların anket sorularına verdikleri yanıtlara göre, öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin son test ölçüm puanının, öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu,
- Daha önce çocuk cinsel gelişim ve eğitim konusunda eğitim alan ebeveynlerin ön test ölçüm puanlarının, bu konuda eğitim almayan ebeveynlerin ön test ölçüm puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu,
- Araştırmanın bir başka sonucu, cinsel eğitim ile ilgili kaynak sahibi olan ebeveynlerin, kaynak sahibi olmayan ebeveynlere kıyasla ön test ölçüm puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan anne babaların tamamına yakınının çocuklara cinsel eğitimin verilmesini gerekli gördüğü tespit edilmiştir. Ancak çocuklarının cinsel gelişimleri, bu konu ile ilgili sordukları soruları nasıl ve ne kadar bilgi ile cevaplamaları gerektiği, kaç yaşında hangi bilgileri çocukları ile

paylaşacakları gibi konularda kendilerini tam olarak yeterli hissetmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

- Ebeveynlerin cinsel eğitime başlama zamanı ile ilgili kafa karışıklığı yaşadıkları, uygulanan eğitim öncesinde büyük çoğunluğunun cinsel eğitime başlamak için çocukların soru sormalarını beklememenin doğru olacağı fikrine sahip olduğu görülmüştür. Eğitim sonrasında, çocuğun doğumundan itibaren bu sürece başlanması gerektiği yönünde düşüncelerinde değişiklik olduğu tespit edilmiştir.
- Çocukların cinsel gelişimleri ile ilgili meraklarının yer aldığı sorulara (çocukların konu ile ilgili soru sorması, banyo, tuvalet gibi faaliyetleri merak etmesi vb.) ebeveynlerin cevapları incelendiğinde, ebeveynlerin çocukların bu konu ile ilgili meraklarını genel olarak doğal karşıladığı görülmüştür. Ancak sorular içerisinde yer alan 3-6 yaş grubu çocuklarının evcilik, doktorculuk gibi oyunlar sırasında kıyafetlerini çıkarma, birbirlerinin cinsel organlarına bakma isteklerinin beklenen bir davranış olup olmadığı noktasında kararsız kaldıkları saptanmıştır. Eğitim sonrasında ise ebeveynlerin, bu yaş grubu çocuklarının cinsel organ meraklarını oyunlarına yansıtabileceği yönünde bilinçlendikleri saptanmıştır.
- Çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili bilgilendirilmesi konularını içeren sorular (cinsel organ isimlerinin öğretilmesi, çocukların üreme, doğum gibi sorularını yanıtlama vb.) arasında ebeveynlerin çocuklara, cinsel organlarının anatomik isim ve işlevlerinin öğretilip öğretilmemesi konusunda kararsız kaldıkları görülmüştür. Eğitim sonrasında bu konuda büyük oranda ebeveyn fikrini değiştirmiş ve cinsel organların anatomik isimlerini ve işlevlerini öğretmenin faydalı olacağı yönündeki seçeneği işaretlemişlerdir.
- Cinsel eğitimin çocuklara kim/kimler tarafından verilmesi gerektiği konusunda araştırmaya katılan ebeveynlerin genelinin anne babanın birlikte vermesi gerektiği fikrine sahip olduğu görülmüştür. Fakat cinsel eğitimin kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına baba tarafından verilmesini uygun gören ebeveynlerin de olduğu tespit edilmiştir. Verilen eğitimde ebeveynler bu konuda bilgilendirilmiş ve anket tekrarında cevaplar incelendiğinde, istendik yönde fikir değişikliği olduğu sonucuna ulaşmıştır.

- Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç, cinsel gelişim ile ilgili temel bilgileri içeren sorular (çocukların cinsel kimliklerini fark etme yaşı, ebeveynleri ile özdeşim kurma vb.) arasında yer alan sünnetin yapılmasının önerilmediği yaş aralığı konusunda anne babaların yeteri kadar bilgiye sahip olmadığıdır. Eğitim öncesinde 7-11 yaş aralığında sünnetin uygun olmadığını düşünen ebeveynlerin sayısının çok olduğu, eğitim sonrasında ise 3-6 yaş döneminde sünnetin önerilmediği şeklinde bilgi edindikleri tespit edilmiştir.
- Ebeveynlerin çocuklarını, medyanın istismar edici olumsuz özelliklerinden, çocuklara karşı olabilecek herhangi bir cinsel istismardan çocuklarını nasıl koruyabilecekleri noktasında yetersiz bilgiye sahip oldukları, cinsel istismar durumu ortaya çıkması halinde nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konularında bilgi eksiklikleri olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim sonrası her bir konu için bilinçlendiklerini gösteren seçenekleri işaretledikleri görülmüştür.
- Anne babaların çoğunluğunun, çocukların oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirilmemesi gerektiği düşüncesine sahip oldukları saptanmıştır. Eğitim sonrası bu düşünceye sahip olan ebeveynlerin oranının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Ebeveynlerin 3-6 yaş aralığında mastürbasyon davranışının çok gözlemlenmediğini düşündükleri, mastürbasyon davranışını gözlemlediklerinde ise çocuklarına karşı nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiği konusunda bilgi eksikliği yaşadıkları görülmüştür. Eğitim sonrasında, bu yaş aralığındaki çocuklarda mastürbasyon görülebileceği ve mastürbasyon davranışı gözlemlendiğinde çocuğa karşı yaklaşımlar konusunda bilinçlendikleri saptanmıştır.
- Yapılan araştırmada eğitim öncesinde ve sonrasında ebeveynlerin anket sorularına verdikleri cevaplar analiz edildiğinde, her bir soru için farklı oranlarda, istendik sonuçların elde edildiği tespit edilmiştir.

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- Cinsel eğitimin gerekliliğinin farkında olan ebeveynlerin cinsel eğitimi çocuklara nasıl vermeleri gerektiği, çocuklarının bu konudaki meraklarını nasıl giderebilecekleri, hangi yaşta ne kadar bilginin yeterli olabileceği gibi konularda bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları araştırmamız sonucunda ve

araştırmacının gözlemleri sırasında görülmüştür. Ebeveynlerin yetersizlik hissi ve bilgi eksikliklerini ortadan kaldırmak için ebeveynlere çocuk cinsel gelişimi ile ilgili eğitimler organize edilmelidir. Bu bağlamda Ana Baba Okulları'nda, Halk Eğitim Kursları'nda, okullarda, birincil sağlık hizmeti basamağı olan Sağlıklı Hayat Merkezleri'nde, ebeveynlere ulaşılacak tüm kuruluşlarda profesyonel kişiler tarafından anne babalara çocuk cinsel gelişim ve eğitim konulu eğitimler düzenlenebilir.

- Ebeveynlere cinsel eğitim verilirken cinsel eğitimi kız çocuklarına anne, erkek çocuklara baba vermeli şeklinde düşünen ebeveynleri bilinçlendirmek adına çocuk hangi ebeveynine soruyu yönelttiyse o ebeveynin cevap vermesi gerektiği yönünde farkındalık kazandırılmalıdır.
- Ebeveynler çocuklarına cinsel eğitim verirken resimli çocuk kitaplarından faydalanmaları noktasında yönlendirilebilir. Ancak çocuklarının yaş, gelişim ve kişilik özelliklerine uygun, özellikle cinsellikle ilgili somut bilgilerin yer aldığı, bilimsel bir dilin kullanıldığı uygun kitapları seçme konusunda da bilinçlendirilmelidir.
- Okul öncesi dönemde, eğitim programının çocukların cinsel gelişimlerini destekleyecek kazanım ve göstergelerle zenginleştirilmesi, öğretmenlerin konu ile ilgili sınıf içinde hikaye, bröşür, afiş vb. eğitim materyalleri bulundurarak cinsel eğitime olanak vermesi sağlanabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında ve eğitimin tüm kademelerinde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde cinsel sağlık dersleri planlanabilir.
- Öğretmenlerin, uzmanların, sağlık çalışanlarının, çocuklarla birebir iletişim halinde olan tüm çalışanların faydalanabileceği web tabanlı süpervizyon ve destek hizmetlerinin sağlanması yararlı olabilir.
- Araştırma sonucunda görüldüğü gibi çocuk cinsel gelişim ve eğitim konusunda ebeveynler kaynak yetersizliği yaşamakta ve konu ile ilgili kaynak gereksinimine ihtiyaç duymaktadır. Bu sebepten çocuk cinsel gelişim ve eğitim konulu kaynakların artırılması gerekmektedir.
- Ülkemizde çocuk cinsel gelişim ve eğitim konulu yapılan araştırmaların az olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acer, D. ve Artan, İ.** (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında 4-6 yaş grubu çocuklar için cinsel eğitim etkinliklerinin etkisinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 12-19.
- Alabay, E.** (2020). Cinsel istismar ve cinsel istismarı önleme amaçlı oluşturulmuş erken müdahale program örnekleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(12), 32-43.
- Alpaslan, A. H.** (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201.
- Alptekin, A.** (2018). *Selçuk cinsel gelişim ölçeği (36-72ay)'nin geliştirilmesi ve 48-72 ay yetersizliği olan çocuklarda cinsel gelişimin incelenmesi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Altundağ, S.** (2018). Do not touch my body awareness training for pre-school children parents. *Journal of Advanced Practices in Nursing*, 3, 77. doi: 10.4172/2573-0347-C7-035
- Altundağ, S.** (2020). Cinsel istismarı önlemede farklı bir yaklaşım: Çocuk farkındalığı, vücuduma dokunma! *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi (ASBD)*, 9(1), 10-18.
- Altundağ, S., Çakırcı Çalbıyram, N.** (2019). Awareness of Sexual Health in Mothers Who Have Children with Learning Disability. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi (ASBD)*, 8(2), 96-106.
- Alzoubi, F. A., Ali, R. A., Flah, I. H. ve Alnatour, A.** (2018). Mothers' knowledge & perception about child sexual abuse in Jordan. *Child Abuse & Neglect*, 75, 149-158.
- Aral, N., Durualp, E.** (2014). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Gelişim Alanlarına Göre Özellikleri. Zembat R. (Ed.), *Okul Öncesinde Özel Eğitim Yöntemleri* (s. 21). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arsalan, E.** (2012). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim. M. E. Deniz (Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 11-17). Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Artan, İ.** (2014). Okul Öncesi Dönemde Cinsel Sorular. A. Güngör Aytaç, H. Boztepe ve İ. Artan (Ed.). *Her yönüyle okul öncesi eğitim* (s. 344-345). Ankara: Hedef CS. Yayıncılık.
- Artan, İ., Ceylan, Ş., Kurnaz Adıbatmaz, F.** (2020). Ebeveynler için cinsel iletişim ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(2), 136-158.
- Ataman, A.** (2005). Gelişim, Kuramlar ve Kavramlar, A. Ataman (Ed.). *Gelişim ve öğrenme*. s (44-45). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bacanlı, H.** (2011). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başal, H. A.** (2012). *Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu ve Başarılı Bir Çocuk Yetiştirebiliriz?* İstanbul: Ekin Yayıncılık.
- Başgöl, Ş. S.** (2011). *Çocuklarımız, Cinsellik ve Biz*. G. Bayrak, Ş. S. Başgöl ve T. Gündüz (Ed.). *Ailede cinsel eğitim* (s. 119-128). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Bayhan, P. S., Artan, İ.** (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür ve Yayınları.
- Bayındır, B.** (2021). *Nasıl Anlatsam? "Çocuklar ve Ergenler İçin Cinsel Eğitim Rehberi"*. Ankara: Pusula Yayınevi.

- Bayrak, G.** (2011). Anne-Baba İçin Temel Bilgiler: Eğiticinin Eğitimi. G. Bayrak, Ş. S. Başgül ve T. Gündüz (Ed.). Ailede cinsel eğitim (s. 61). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Baysan, M. P.** (2020). *3-6 yaş döneminde çocuklara sahip anne babaların cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları* (Yüksel lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Beckett, M., Elliott, M., Martino, S., Kanouse, D., Corona, R., Klein, D., Schuster, M.** (2010). Timing of parent and child communication about sexuality relative to children's sexual behaviors. *Pediatrics*, 125(1), 34-42. doi:10.1542/peds.2009-0806
- Bee, H., Boyd, D.** (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi. O. Gündüz (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bell, B., Wright, N.** (2011). Making sense of children's sexuality: Understanding sexual development and activity in education contexts. *Waikato Journal of Education*, 16(3), 69-79.
- Bem, S. L.** (1984). Androgyny and gender schema theory: A conceptual and empirical integration. T. Sonderegger (Ed.). *Psychology and Gender*. Nebraska: Nebraska Symposium on.
- Benveniste, D.** (2015). Sigmund Freud and Libido Development. Erişim adresi: <https://scholar.google.com.tr/scholar?q=Sigmund+Freud+and+Libido+Development+Daniel+Benveniste>. Erişim tarihi: 11.12.2022.
- Budak, Y., Gençtanırım Kurt, D., Kula, S.** (2018). Bilişsel gelişimde farklı bir görüş geliştiren Henry Wallon ve Jean Piaget'nin görüşlerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 415-436.
- Bulut Pedük, Ş.** (2016). Cinsel Eğitimde Aileye-Öğretmene Düşen Görevler ve Sık Karşılaşılan Sorular ile Olası Cevap Önerileri. S. Yağan Güder ve diğerleri (Ed.). Erken çocuklukta cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet (s. 28). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bulut, S.** (2007). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 139-156.
- Büyüköztürk, Ş.** (2010). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceylan, Ş., Artan, İ., Kurnaz Adıbatmaz, F. B.** (2020). Cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği: Güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 468-490.
- Ceylan, Ş., Çetin, A.** (2015). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(3), 41-59.
- Chukmarova, L., Frolova, I., Zakirova, L., Khamitova, L., Tereshchenko, N., Nurmukhametova, V.** (2019). Formando las actitudes de género de los niños en edad preescolar en familias monoparentales. *Dilemas contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Erişim adresi: <https://dilemascontemporaneoseducacionpoliticayvalores.com/index.php/dilemas/articulo/view/1414>
- Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği.** (2022). Cinsel Kimlik Gelişimi. Erişim adresi: <https://www.cised.org.tr/sayfa214.html> Erişim tarihi: 11.10.2022.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği.** (2020). Kavramlar Sözlüğü. Erişim adresi: <https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2020/02/KAVRAMLAR-SOZLUGU-2019-web-1.pdf> Erişim tarihi: 11.10.2022.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği.** (2022). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar: Tanımı ve Farklı Türleri. Erişim adresi: <https://cinselsiddetlemucadele.org/2020/05/18/cocuga-yonelik-cinsel-istismar-tanimi-ve-farkli-turleri> Erişim tarihi: 15.10.2022.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği.** (2023). Cinsel Şiddet Destek Sistemi Nerede? Erişim adresi: <https://csdestek.org.tr/basvurabilecegim-yerler> Erişim tarihi: 26.04.2023.
- Cohen, J.** (1988). Davranış Bilimleri İçin İstatistiksel Güç Analizi (2. Baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Çalışandemir, F., Bencik, S., Artan, İ.** (2008). Çocukların cinsel eğitimi: Geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150). Erişim adresi: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/627/97>
- Çalışır, D.** (2014). Cinsel Eğitim & Çocuktan Ergenliğe. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Çankırı, A.** (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel eğitimi ile ilgili anne baba görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çelik, B.** (2022). *Ebeveynlerin çocuklarıyla olan cinsel iletişim dili ve kendi ebeveynlerinde algıladıkları cinsel iletişim dilinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çelik, İ.** (2018). Can the reason for sexual abuse of children be inadequacy in sexual education? *Universal Journal of Educational Research*, 6(4), 794-802.
- Çerçi, G.** (2013). *Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimine yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Çifçi, A.** (2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kadınlık ve erkeklik rollerini algılayış biçimleri* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- Deblinger, E., Thakkar-Kolar, R. R., Berry, E. J., & Schroeder, C. M.** (2010). Caregivers' efforts to educate their children about child sexual abuse. *Child Maltreatment*, 15(1), 91-100.
- Deniz, Ü., Yıldız Artan, R.** (2019). Milli eğitim bakanlığı 0-36 aylık çocuklar için eğitim programında cinsel gelişim ve eğitim. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(3), 34-44.
- Deniz, Ü., Yıldız, R.** (2018). Milli eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim programında cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2), 431-447.
- Donat Bacioğlu, S., Tezel, D.** (2020). Ebeveynlerin çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşma stratejileri ve öz-yeterlikleri. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 37(2), 37-57.
- Dökmen, Z.** (2009). Toplumsal Cinsiyet. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Durualp, E., Aral, N.** (2014). Oyunun Gelişimi ve Türleri. A. B. Aksoy (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim (s. 249). Ankara: Hedef CS. Yayıncılık.
- Dülgerler, Ş. ve Çam, O.** (2007). Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanım ve hemşirelik yaklaşımları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 23(2), 195-206.
- Dwi Andari, I., Woro, O., Yuniastuti, A.** (2019). The effect of knowledge, attitude, and parents behavior towards sex education parents with sexual violence inciden. *Public Health Perspectives Journal*, 4(2), 141-148.
- Eliküçük, A.** (2011). *Anne-babalara uygulanacak cinsel gelişim eğitiminin 6 yaş çocukları bulunan ebeveynlerin bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Eliküçük, A., Sönmez, S.** (2011). 6 yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7(25), 45-62.
- Elkatawneh, H.** (2013). *Freud's psychosexual stages of development*. Erişim adresi: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2364215> Erişim tarihi: 12.11.2022.
- Erbil, N., Orak, E., Bektaş, A. E.** (2010). Anneler cinsel eğitim konusunda ne biliyor, kızlarına ne kadar cinsel eğitim veriyor? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (7), 1, 366-383.
- Erikson, E.** (2014). İnsanın 8 Evresi. G. Akkaya (Çev.). İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Ermağan Çağlar, E.** (2018). Çocuk cinsel istismarını önlemede okul temelli cinsel eğitimin rolü ve önemi. T. Erdoğan , Y. Atayeter ve S. Yıldız (Ed.). *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler'de Akademik Araştırmalar-6*. Ankara: Gece Kitablığı.
- Eroğlu, K., Gölbaşı, Z.** (2005). Cinsel eğitimde ebeveynlerin yeri: Ne yapıyorlar, ne yaşıyorlar? *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 12-21.

- Ersoy, Ö. A.** (2014). Cinsel Gelişim ile İlgili Temel Kavramlar ve Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim. A. Güngör Aytar, H. Boztepe ve İ. Artan (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim (s. 282-290). Ankara: Hedef CS. Yayıncılık.
- Ersoy, Ö. A., Özkan, H. K.** (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel istismara ilişkin bilgilerinin İncelenmesi: Nitel bir bakış. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 6(1), 123-139.
- Eser, M.** (2008). *Ana babaların cinsel kimlik gelişimiyle ilgili tutumların çocuğun cinsel kimlik kazanımına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Evirgen, B., Tunçay, G. Y.** (2023). 3-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumları ile Cinsel Eğitime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, Ş. Aşkar ve G. Y. Tunçay (Ed.). Disiplinlerarası bakış açısıyla sağlık antropolojisi ve sosyolojisi (s. 9-29). Lyon France: Livre de Lyon.
- Fajaratwiningtyas, A., Ishaq, M.** (2020). Dress code program as a form of sexual education for early childhoods. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 501. doi:dx.doi.org/10.2991/assehr.k.201204.014
- Ganji, J., Emamian, M. H., Maasoumi, R., Keramat, A., Merghati Khoei, E.** (2018). Qualitative needs assessment: Iranian parents' perspectives in sexuality education of their children. *Journal of Nursing and Midwifery Sciences*, 5(4), 140.
- Ganji, J., Emamian, M., Maasoumi, R., Keramat, A., Merghati Khoei, E.** (2017). The existing approaches to sexuality education targeting children: A review article. *Iran J Public Health*, 46(7), 890-898.
- George, D. ve Mallery, M.** (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference. Boston: Pearson.
- Ghaffari, E., Azar, F. E. F., Azadi, N. A. ve Mansourian, M.** (2020). The effect of educational intervention based on dramatic literature on parents of elementary schoolchildren skills in sex education. *Journal of Education and Health Promotion*, (9), 161.
- Göçgeldi, E., Tüzün, H., Türker, T. ve Şahin, I.** (2007). Okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuklara cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarının incelenmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 19(6).
- Gümüş, Ö.** (2006). Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesine ilişkin kuramlar -Özel çeviri-. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38), 92.
- Gündoğdu, Y.** (2016). Psikoanalitik kişilik kuramlarına göre gelişim ve değişimin imkanı. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(7), 373-404.
- Güneş, A.** (2021). Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güney Karaman, N., Atış Akyol, N., Ata Doğan, S.** (2020). İlkokul Döneminde Cinsel Gelişim ve Eğitim. İ. Artan (Ed.). Cinsel gelişim ve eğitim. (s. 100-102). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Güney, O.** (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gürsoy, E ve Gençalp, N. S.** (2010). The importance of sexual health education. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11(6), 29-36.
- Güzelyurt, T.** (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve cinsel istismardan korunma: Resimli çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 54-69.
- Güzelyurt, T., Yalçınkaya, Ö., Saluci, Ü., Öglü, H., Ürüm, R.** (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 2(2), 110-122.
- Hassamancıoğlu, U., & Ceylan, Ş.** (2023). Sexual development: reproduction in children's books. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 56(2), 651-704.

- Hornor, G.** (2002). Child sexual abuse: Psychosocial risk factors. *Journal of Pediatric Health Care*, 16(4), 187-192.
- Huizinga, J.** (2020). Homo Ludens: Oyunun Kültür İçindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. O. Düz (Çev.). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Işık, E., Demircioğlu, H.** (2019). Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik geliştirilen okul temelli programlar ve etkililikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 32-51.
- İncesu, C.** (2006). Cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması. *Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği*, (s. Önsöz). Erişim adresi: <https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/10/2692011154421> Arastirma_sonuc_lari_Dosyasi_1.pdf Erişim tarihi: 30.11.2022.
- İşler, S.** (2017). *Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin cinsel gelişime ve cinsel eğitime yönelik bilgi düzeylerinin ve tutumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü. Kuzey Kıbrıs.
- İşler, S., Gürşimşek, A.** (2018). 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 845-867.
- Kadıoğlu Polat, D., Üstün Budak, A. M.** (2016). Cinsel Eğitimin Tanımı-Önemi-Türkiye'de ve Dünya'da Cinsel Eğitim Uygulamaları. S. Yağan Güder ve diğerleri (Ed.). Erken çocuklukta cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet (s. 1). Ankara: Eğiten Kitap.
- Karakartal, D.** (2020). Çocuk cinsel istismarının önlenmesinde cinsel eğitimin önemi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6 (13), 145-156.
- Karaman, P.B. ve Başal, H. A.** (2011). Anne eğitim düzeyine göre çocukların cinsiyet kalıpyargıları ile oyun ve oyuncak tercihleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(1), 1335-1357.
- Karasar, N.** (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kayabaşı, E.** (2019). *İlkokul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınanması* (Yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Kellogg, N.** (2005). The evaluation of sexual abuse in children. *Pediatrics*, 116(2), 506-512.
- Kemer, D., İşler Dalgıç, A.** (2022). Yaratıcı dramaya temellendirilmiş çocuk cinsel istismarını önleme programı: Bir uygulama planı örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 15(2), 246-254.
- Kenny, M., Wurtele, S., Alonso, L.** (2012). Evaluation of a personal safety program with Latino preschoolers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(4), 368-385.
- Khairani, K., Maemonah, M.** (2021). The nature of psychosocial development in early childhood according to Erik Erikson's view. *Jurnal Kajian Gender dan Anak*, 5(2). Erişim adresi: <http://jurnal.iain-padangsidiimpuan.ac.id/index.php/JurnalGender/article/view/4555>
- Kır, E.** (2013). Çocuklara yönelik cinsel taciz ve istismara karşı önleyici eğitim çalışmaları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 71(1), 785-800.
- Koçtürk, N., Kızıldağ Şahin, S.** (2020). Çocukluk dönemi cinsel istismarına ilişkin mitler ölçeği ebeveyn formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk J Child Adolesc Ment Health*, 28(1), 31-37.
- Kul, S.** (2014). Uygun İstatistiksel Test Seçim Kılavuzu/Guideline For Suitable Statistical Test Selection. *Plevra Bülteni*, 8(2), 26-29.
- Kurtuncu, M., Utaş Akhan, L., Tanır, İ., Yıldız, H.** (2015). The sexual development and education of preschool children: knowledge and opinions from doctors and nurses. *Sex Disabil*, 33, 207-221. doi:10.1007/s11195-015-9393-9
- Kutlu, Ö. ve Çok, F.** (2002). Cinsel eğitim programına dayalı cinsel bilgi testinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(123), 3-12.
- Larsson, I.** (2001). *Children and sexuality: "normal" sexual behaviour and experiences in childhood* (Doctoral dissertation). Linköping universitet, Linköping.

- Lee, E. M., Kweon, Y.R.** (2013). Effects of a maternal sexuality education program for mothers of preschoolers. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 43(3), 370-378.
- Lee, J., Cho, H., Chung, J., Lee, Y.** (2019). Enabling people to lower barriers with a codesign prototyping approach: sex education for upper-elementary students at home. *The Design Journal*, 539-551. doi:10.1080/14606925.2019.1595437
- Liu, W., Edwards, C.** (2003). Chinese parents' knowledge, attitudes, and practices about sexuality education for adolescents in the family. *Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies*, 17. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/famconfacpub/17/>
- Marques, N. M., Belizario, G. O., de Almeida Rocca, C. C., Saffi, F., de Barros, D. M., de Padua Serafim, A.** (2020). Psychological evaluation of children victims of sexual abuse: development of a protocol. *Heliyon*, 6(3). doi: doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e03552
- Megawatiningtyas, D., Ameliandari, D., Mustadi, A.** (2018). Sex-education in primary school: Between taboo and urgency. *Proceeding of International Conference On Child-Friendly Education*. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11617/10259>
- Milli Eğitim Bakanlığı.** (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı . Erişim adresi: <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> Erişim tarihi: 01.11.2022.
- Milli Eğitim Bakanlığı.** (2015). 0-72 Ay Cinsel ve Ahlak Gelişim. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Erişim adresi: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/0-72%20Ay%20Cinsel%20ve%20Ahlak%20Geli%C5%9Fim Erişim tarihi: 20.11.2022.
- Mobredi, K., Hasanpoor-Azghady, S., Azin, S. A., Haghani, H., Farahani, L. A.** (2018). Effect of the sexual education program on the knowledge and attitude of preschoolersâ mothers. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 12(6), JC06-JC09.
- Noorman, M., den Daas, C., de Wit, J.** (2022). How parents' ideals are offset by uncertainty and fears: A systematic review of the experiences of european parents regarding the sexual education of their children. *The Journal of Sex Research*. doi:10.1080/00224499.2022.2064414
- delivery of sex and relationships education for students aged 5 to 12 years. *Health Education*, 115(1), 38-55.
- Ocak Karabay, Ş.** (2020). Cinsel Gelişim. N. Aral ve Z. Temel (Ed.). Çocuk gelişimi (s. 357). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Odacı, H., Türkkan, T.** (2020). Cinsel istismar şüphesi bulunan çocukla görüşme: Öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları nasıl davranmalı ve neler yapmalı? *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 685-706.
- Opara, P., Eke, G., Akani, N.** (2010). Mothers perception of sexuality education for children. *Nigerian Journal of Medicine*, 19(2), 168-172.
- Othman, A., Shaheen, A., Otoum, M., Aldiqs, M., Hamad, I., Dabobe, M., ... Gausman, J.** (2020). Parent-child communication about sexual and reproductive health: Perspectives of Jordanian and Syrian parents. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 28(1), 313-323.
- Önder Demirbaş, Ö.** (2019). *Okul öncesi kurumlarda çalışan çocuk gelişimcilerin sınıftaki çocuklarda gözledikleri cinsel davranışlar ve bunlara verdikleri tepkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Önder, Ö.** (2020). Okul Öncesi Dönemde Görülen Cinsel Davranışlar. İ. Artan (Ed.). Cinsel gelişim ve eğitim (s. 63-69). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Özakar, S. ve Gözen, D.** (2012). Erken çocukluk döneminde mastürbasyon sorunu olan çocuğa hemşirelik yaklaşım. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(1), 113-122.
- Özdemir, O., Güzel Özdemir, P., Kadak, M. T., Nasıroğlu, S.** (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.

- Özer, E.** (2022). Türk atasözlerinde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(2), 1054-1076.
- Özgün, Ö.** (2014). Çocuk Gelişimi Kuramları. F. Turan ve A. İ. Yükselen (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim (s. 50-52). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Özgün, S. Y.** (2017). 60-72 aylık çocuklara yönelik hazırlanan cinsellik eğitimi programının çocukların cinsel gelişimine etkisi (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Mersin.
- Özkızıllı, S., Okutan, N. Ş.** (2014). Cinsel Eğitim Teorileri, İ. Artan (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim s(312-315). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Öztürk, B.** (2013). 6.sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, B., Siyez, D. M.** (2015). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 30-55.
- Öztürk, M. G., Feyman Gök, N.** (2021). Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında cinsel eğitim unsurlarının incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 403-419.
- Pick, S., Givaudan, M., Brown, J.** (2000). Quietly working for school-based sexuality education in Mexico: Strategies for advocacy. *Reproductive Health Matters*, 8(16), 92-102.
- Pop, M., Rusu, A.** (2015). The Role of parents in shaping and improving the sexual health of children-lines of developing parental sexuality education programmes. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 209, 395-401. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.210>
- Postacı, Ş.** (2021). Anne-Babalar İçin Oidipus Rehberi. S. Halifeoğlu ve diğerleri (Ed.). Çocuk ve ergen cinselliği (s. 100-107). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pradikto, B., Sofino, S.** (2019). Sex education in family: study on children living far apart with the family. *Journal of Nonformal Education*, 5(2), 132-137.
- Pugach, A., Vertuhina, V.** (2020). ICT as a tool for forming gender self-identity in preschool children. *EasyChair*. Erişim adresi: [file:///C:/Users/lenovo/Downloads/EasyChair-Preprint-2797%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/lenovo/Downloads/EasyChair-Preprint-2797%20(2).pdf)
- Rakhmawati, E., Hadjam, N. R., Aditya, D. P. ve Yunita, A. R.** (2021). Roles of family in introducing early sexual education to children. *International Conference on Psychological Studies (ICPSYCHE 2020)*, 290-296.
- Roberts, J.** (2015). Tyfu i Fyny/Growing Up interactive bi-lingual resources to support the
- Roudsari, R. L., Javadnoori, M., Hasanpour, M., Hazavehei, S., Taghipour, A.** (2013). Socio-cultural challenges to sexual health education for female adolescents in Iran. *Iranian Journal of Reproductive Medicine*, 11(2), 101-110.
- Sağlam, M.** (2020). Bilişsel Gelişim. N. Aral ve Z. F. Temel (Ed.). Çocuk Gelişimi (s. 186-187). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Sağlık, G. N.** (2021). Psikanalitik kuram ve sosyal hizmet. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (31), 435-455.
- Santrock, J. W.** (2014). Gelişim Kuramları. G. Yüksel (Ed.). Yaşam boyu gelişim gelişim psikolojisi (s. 23). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saranlı, A.G.** (2014). Cinsel Eğitim Teorileri, İ. Artan (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim s(312-315). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Saranlı, A.G.** (2020). Cinsel Gelişim Teorileri, İ. Artan (Ed.). Cinsel gelişim ve eğitim s (35-37). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Sarı, S. A., Uzun Çiçek, A.** (2020). Çocukluk çağı mastürbasyonu tanılı olguların sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 14, 500-506. doi:10.12956/tchd.709047
- Semerci, B.** (2018). Çocuklarımızla Cinsellik Hakkında Nasıl Konuşalım? İstanbul: Alfa Yayınları.
- Semerci, B.** (2019). Birlikte Büyütelim. İstanbul: Alfa.
- Sevim, J.** (2017). Anne Bu Ne? İstanbul: Remzi Kitabevi.

- SIECUS.** (2004). Guidelines for comprehensive sexuality education 3rd edition. *National Guidelines Task Force*. Erişim adresi: <https://siecus.org/wp-content/uploads/2018/07/Guidelines-CSE.pdf> Erişim tarihi: 13.11.2022.
- Sinaga, D., Simorangkir, M.** (2021). Understanding early sex education through image story media. *International Journal of*, 5(8), 103-108.
- Sokol, J.** (2009). Identity development throughout the lifetime: An examination of Eriksonian Theory. *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(2). Erişim adresi: <http://epublications.marquette.edu/gjcp/vol1/iss2/14>
- Stavinoha, P. L., Au, S.** (2017). *Stressiz Tuvalet Eğitimi*. O. Tuncay (Çev.). İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Syed, M., McLean, K.** (2017). *Erikson's Theory of Psychosocial Development*. doi: doi.org/10.4135/9781483392271.n178
- Şanlı, Y., Şahan, Ö. Ve Aslan, E.** (2022). Sağlık profesyonellerinin çocuklarına verdikleri cinsel eğitimle ilgili yaklaşımlarının belirlenmesi: Bir kamu hastanesi örneği. *Gelişimsel Üreme ve Seksüel Biyoloji*, 24, 20-25.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S.** (2013). *Using Multivariate Statistics*. (6th Edition). Boston: Pearson.
- Tabak, E., Tunçay, G.Y.** (2020). Ebeveynlerin cinsiyet kalıp yargılarının oyuncak seçimine etkisi. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 3(6), 311-330.
- Tezel Şahin, F.** (2003). Okul öncesi dönemde oyuncaklar ve oyun materyalleri. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 640, 78-82.
- Tuğrul, B.** (2014). Oyunun Gücü. A. B. Aksoy (Ed.). Her yönüyle okul öncesi eğitim (s. 226). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Tuğrul, B., Artan, İ.** (2001). Çocukların cinsel eğitimi ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(20), 141-149.
- Tuğut, N., Gölbaşı, Z.** (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan (3-6 yaş) ebeveynlerin cinsel eğitim tutumlarının belirlenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 13(3), 287-294.
- Tutar Güven, Ş., İşler Dalgıç, A.** (2015). Sex education and its importance in children with intellectual disabilities. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6 (3), 143-148
- Tuzcuoğlu, N., Tuzcuoğlu, S.** (1996). Çocuğun cinsel eğitiminde ailelerin karşılaştıkları güçlükler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 251-262.
- Tuzcuoğlu, N., Tuzcuoğlu, S.** (2007). *Çocuğun Cinsel Eğitimi "Anne Ben Nasıl Doğdum?"*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Türk Kurtça, T.** (2022). Çocuk cinsel istismarını önleme programlarında ebeveyn eğitimi. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 14(1), 247-254.
- Ummanel, A., Dilek, A.** (2020). Gelişim ve Öğrenme. Erişim adresi: https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=geli%C5%9Fim+ve+%C3%B6%C4%9Frenme+ummanel+dilek&btnG= Erişim tarihi: 01.11.2022.
- Üstündağ, A.** (2022). Ebeveynlerin cinsel istismardan korunma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Current Perspectives in Social Sciences*, 26(1), 118-129. DOI: 10.16986/HUJE.2016016429.
- Walsh, K. ve Brandon, L.** (2012). Their children's first educators: Parents' views about child sexual abuse prevention education. *Journal of Child and Family Studies*, 21(5), 734-746.
- World Health Organization** (1999, March 29-31). Report of the Consultation on Child Abuse Prevention. Geneva: WHO. Erişim adresi: [file:///C:/Users/lenovo/Downloads/WHO_HSC_PVI_99.1%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/lenovo/Downloads/WHO_HSC_PVI_99.1%20(2).pdf) Erişim tarihi: 22.11.2022.
- Yağan Güder, S., ve Güler Yıldız, T.** (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,

- Yalçın, E., Erkoç, E. Ve Şişman, S.** (2023). Ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusundaki görüşleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 10(3), 545-560.
- Yalçıntaş, M.** (2019). *Fen bilimleri öğretiminde kuantum öğrenme modeli kullanmanın ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik merak, kaygı, özyeterlik ve başarı düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yam, F. C.** (2020). Çocuk cinsel istismarına yönelik müdahale basamakları ve işlevlerinin kuramsal olarak incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇG-D)*, 3(5), 61-77.
- Yavuzer, H.** (2001). Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna...Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2021). Ana-Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M.** (2013). Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilay, T., Akbaba Altun, S.** (2009). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıftaki öğrencilerinin mastürbasyon davranışıyla baş etme stratejileri. *İlköğretim Online*, 8(2), 593-604.
- Yıldırım, Y.** (2016). Eğitim sosyolojisi perspektifi ile Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramları üzerine sosyolojik bir analiz denemesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 617-628.
- Yıldırım, S., Atbaşı, Z.** (2022). Özel gereksinimli çocuğu olan ailelere sunulan ihmal ve istismardan korunma aile eğitim programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1(21). Erişim adresi: <https://doi.org/10.21565/oztegitimdergisi.893235>
- Yıldız, K.** (2022). Girişimci Psikologlar Derneği. Erişim adresi: <https://gipder.com/2022/04/23/ozdeslesme-nedir> Erişim tarihi: 10.11.2022.
- Yılmaz Esencan, T., Rathfisch, G.** (2017). Psikoseksüel gelişim kuramının kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği alanına yansımaları. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi (KASHED)*, 3(2), 68-82.
- Yorbık, Ö., Mutlu, C.** (2016). Çocukluk çağı mastürbasyonu. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 23(1), 59-66.
- Zelyurt, H.** (2018). Çocuğun toplumsal cinsiyet gelişimi üzerinde ailenin etkisinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 2001-2017.
- Zhina, C., Dingchu, W.** (2013). A review of sex education for preschool children in mainland china from 1992 to 2012. *International Review of Social Sciences and Humanities*, 5(2), 12-18.
- Zifadlin, H., Suwarni, L., Selviana, S., Vidyastuti, V., Lestari, W.** (2021). Knowledge attitude and self efficacy of parents in providing education to prevent child sexual violence in Pontianak City, Indonesia. *Proceeding The First Muhammadiyah Internasional-Public Health and Medicine Conference*. doi: <https://doi.org/10.53947/miphmp.v1i1.89>

EKLER

EK 1: Etik kurul onayı

EK 2: Artvin valilik izin yazısı

EK 3: Kişisel bilgi formu

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Begüm EVİRGEN ve Dr. Öğr. Üyesi Güzin Yasemin TUNÇAY tarafından yürütülen “3-6 Yaş Çocukları Bulunan Ebeveynlere Uygulanacak Cinsel Eğitimin Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Mesleğiniz:.....

Yaşınız: .....

Çocuğunuzun yaşı: .....

Çocuğunuzun cinsiyeti: Kız ( ) Erkek ( )

Eğitim Durumunuz:

( ) İlkokul- ortaokul ( ) Lise
( ) Üniversite ( ) Üniversite ve Lisans üstü

Çocuk Sayınız:

( ) Tek çocuk ( ) 2 çocuk
( ) 3 çocuk ( ) 4 ve üzeri

Kendinizi gelir düzeyi olarak hangi aralıkta görüyorsunuz? (Kendinizi hangi sosyo ekonomik grupta algıyorsunuz?)

( ) Alt ( ) Orta ( ) Üst

Daha önce çocuğunuza nasıl cinsel eğitim vereceğiniz konusunda eğitim aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

Elinizde cinsel eğitimle ilgili yararlanabileceğiniz bir kaynak var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

Elinizde konuya ilişkin kaynak varsa yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

Aileniz ile çocukluğunuzda cinsel gelişim ile ilgili sohbet ettiniz mi?

( ) Evet ( ) Hayır

EK 4: Okul öncesi cinsel eğitim ebeveyn anketi

OKUL ÖNCESİ CİNSEL EĞİTİM EBEVEYN ANKETİ
(Ön Test- Son Test Soruları)

1. Çocuğunuzun cinsel gelişimi (neyi-ne zaman soracağı, kaç yaşında nasıl cevap vermeniz gerektiği, cinsel kimlik oluşumu...) konusunda bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok Yeterli ( )

Biraz Yeterli ( )

Yeterli Değil ( )

2. Sizce cinsel eğitim ne zaman başlamalı?

Ergenlikte ( )

Çocuk cinsellikle ilgili soru sormaya başladığında ( )

Çocuk doğduğundan itibaren ( )

Diğer ( )

Yazınız.....

3. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitim verilmeli midir?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

4. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsellikle ilgili soru sorması beklenir mi?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

5. Çocuğunuzun cinsellikle ilgili hiç soru sormaması beklenen bir durum mudur?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

6. Çocuklarla cinsel gelişimleri hakkında konuşmanın onların cinsellikle ilgili merakını arttıracaklarını düşünüyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

7. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerekir mi?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

8. Sizce çocuklara cinsel organların isimleri nasıl öğretilmelidir?

Toplumun geneli tarafından kabul gören isimler verilerek ( )

Tıp biliminde yer alan anatomik isimler kullanılarak ( )

Çocuğun ve ailenin ortak belirlediği isimlerle ( )

Diğer ( )

Yazınız.....

9. Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğini düşünürsünüz?

Anne ( )

Baba ( )

Kız Çocuklarına Anne, Erkek Çocuklarına Baba ( )

Anne- Baba Birlikte ( )

Öğretmenler/ uzman kişiler ( )

Diğer ( )

Yazınız.....

10. Sizce 3-6 yaş grubu çocukların üreme, doğum gibi cinsel eğitim kapsamında yer alan sorularını ayrıntılı bir şekilde yanıtlamak çocuk gelişimi açısından uygun olur mu?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

11. Sizce çocuğunuzun cinsellikle ilgili bazı sorularını nasıl yanıtlayacağınızı bilmediğinizde duymazdan gelme yöntemi kullanılabilir mi?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

12. Size göre çocuklar kaç yaş sonrası cinsel kimliklerini fark etmeye başlar (“Ben kızım.” veya “Ben erkeğim.” diye düşünebilir)?

0-1 ( )

2-3 ( )

4-5 ( )

13. Anne babalar çocuklarını, oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirmeli midir? (Kız çocuklarına ağırlıklı olarak bebek, erkek çocuklarına araba gibi)

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

14. Sizce çocuklarda mastürbasyonun en sık görüldüğü yaş grubu hangisidir?

0-2 ( )

3-6 ( )

7-11 ( )

*mastürbasyon, çocuğun kendi cinsel organını uyararak haz aldığı, terleme, kızarma ve sık nefes alma gibi bulguların yaşanabildiği, tıbbi bir bozukluğun eşlik etmediği, her yaş grubuna göre belli koşullarda sağlıklı, normal ve tekrarlayıcı olabilen bir davranıştır.

15. Çocuğunuzda mastürbasyon davranışı gözlemlerseniz bu durumda nasıl bir yaklaşımda bulunmanız gerektiğini biliyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Evet ise belirtiniz

.....
.....

16. 3-6 yaş grubu çocuklarında cinsel organları merak etme gelişimsel olarak beklenen bir davranış mıdır?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

17. 3-6 yaş grubu çocukların diğer kişilerin tuvalet, banyo gibi faaliyetlerini merakla gözlemleme istekleri gelişimlerine uygun bir davranış mıdır?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

18. 3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

19. Sizin gözlemlerinize göre çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurduğu (kız çocuğunun annesine, erkek çocuğunun babasına benzeme çabası) yaş aralığı kaçtır?

0-2 ( )

3-6 ( )

7-11 ( )

20. 3-6 yaş grubu çocuklarının televizyon, tablet veya telefon gibi medya araçlarında gördükleri cinsellik içeren davranışları denemesi beklenen bir davranış mıdır?

Evet ( )

Hayır ( )

Bilmiyorum ( )

21. Çocuklara, bedenlerine yönelik olarak hangi dokunuşların uygun, hangi dokunuşların uygun olmadığını öğretmeye kaç yaşlarında başlamak gerektiğini düşünüyorsunuz?

0-2 ( )

3-6 ( )

7-11 ( )

*uygun davranış, ebeveynlerinin, arkadaşlarının sarılması, arkadaşları ile oyun oynarken birbirlerine dokunmaları; uygun olmayan davranış, bir yabancıya veya tanıdığı birinin istemediği halde dokunması, bir başkasının özel bölgelerine dokunması gibi...

22. Erkek çocuklarında sünnetin çocuk gelişimi açısından hangi yaş aralığında yapılmasının doğru olmayacağını, önerilmediğini düşünürsünüz?

0-2 ( )

3-6 ( )

7-11 ( )

23. Medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumanın yollarını biliyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Evet ise belirtiniz

.....
.....

24. Çocuğunuzu cinsel istismardan koruma yollarını biliyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Evet ise belirtiniz

.....
.....

25. Cinsel istismar durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini biliyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

EK 5: Okul öncesi cinsel eğitim ebeveyn anketi puanlaması

OKUL ÖNCESİ CİNSEL EĞİTİM EBEVEYN ANKETİ PUANLAMA

1. Çocuğunuzun cinsel gelişimi (neyi-ne zaman soracağı, kaç yaşında nasıl cevap vermeniz gerektiği, cinsel kimlik oluşumu...) konusunda bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok Yeterli (3)

Biraz Yeterli (2)

Yeterli Değil (1)

2. Sizce cinsel eğitim ne zaman başlamalı?

Ergenlikte (1)

Çocuk cinsellikle ilgili soru sormaya başladığında (1)

Çocuk doğduğundan itibaren (2)

Diğer (1)

Yazınız.....

3. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocuklara cinsel eğitim verilmeli midir?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

4. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsellikle ilgili soru sorması beklenir mi?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

5. Çocuğunuzun cinsellikle ilgili hiç soru sormaması beklenen bir durum mudur?

Evet (1)

Hayır (2)

Bilmiyorum (1)

6. Çocuklarla cinsel gelişimleri hakkında konuşmanın onların cinsellikle ilgili merakını arttıracığını düşünüyor musunuz?

Evet (1)

Hayır (2)

Bilmiyorum (1)

7. Sizce 3-6 yaş grubundaki çocukların cinsel organlarının anatomik/doğru isimlerini ve işlevlerini bilmesi gerekir mi?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

8. Sizce çocuklara cinsel organların isimleri nasıl öğretilmelidir?

Toplumun geneli tarafından kabul gören isimler verilerek (1)

Tıp biliminde yer alan anatomik isimler kullanılarak (2)

Çocuğun ve ailenin ortak belirlediği isimlerle (1)

Diğer (1)

Yazınız.....

9. Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verilmesi gerektiğini düşünürsünüz?

Anne (1)

Baba (1)

Kız Çocuklarına Anne, Erkek Çocuklarına Baba (1)

Anne- Baba Birlikte (3)

Öğretmenler/ uzman kişiler (2)

Diğer (1)

Yazınız.....

10. Sizce 3-6 yaş grubu çocukların üreme, doğum gibi cinsel eğitim kapsamında yer alan sorularını ayrıntılı bir şekilde yanıtlamak çocuk gelişimi açısından uygun olur mu?

Evet (1)

Hayır (2)

Bilmiyorum (1)

11. Sizce çocuğunuzun cinsellikle ilgili bazı sorularını nasıl yanıtlayacağınızı bilmediğinizde duymazdan gelme yöntemi kullanılabilir mi?

Evet (1)

Hayır (2)

Bilmiyorum (1)

12. Size göre çocuklar kaç yaş sonrası cinsel kimliklerini fark etmeye başlar (“Ben kızım.” veya “Ben erkeğim.” diye düşünebilir)?

0-1 (1)

2-3 (2)

4-5 (1)

13. Anne babalar çocuklarını, oynayacağı oyuncaklarını cinsiyetlerine göre seçmeleri için yönlendirmeli midir? (Kız çocuklarına ağırlıklı olarak bebek, erkek çocuklarına araba gibi)

Evet (1)

Hayır (2)

Bilmiyorum (1)

14. Sizce çocuklarda mastürbasyonun en sık görüldüğü yaş grubu hangisidir?

0-2 (1)

3-6 (2)

7-11 (1)

*mastürbasyon, çocuğun kendi cinsel organını uyararak haz aldığı, terleme, kızarma ve sık nefes alma gibi bulguların yaşanabildiği, tıbbi bir bozukluğun eşlik etmediği, her yaş grubuna göre belli koşullarda sağlıklı, normal ve tekrarlayıcı olabilen bir davranıştır.

15. Çocuğunuzda mastürbasyon davranışı gözlemlerseniz bu durumda nasıl bir yaklaşımda bulunmanız gerektiğini biliyor musunuz?

Evet (2)

Hayır (1)

Evet ise belirtiniz

.....
.....

16. 3-6 yaş grubu çocuklarında cinsel organları merak etme gelişimsel olarak beklenen bir davranış mıdır?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

17. 3-6 yaş grubu çocukların diğer kişilerin tuvalet, banyo gibi faaliyetlerini merakla gözlemleme istekleri gelişimlerine uygun bir davranış mıdır?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

18. 3-6 yaş grubu çocuklarının doktorculuk, evcilik gibi oyunlar oynarken kıyafetlerini çıkarmaları, birbirlerinin cinsel organlarına bakma istekleri beklenen bir davranış mıdır?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

19. Sizin gözlemlerinize göre çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurduğu (kız çocuğunun annesine, erkek çocuğunun babasına benzeme çabası) yaş aralığı kaçtır?

0-2 (1)

3-6 (2)

7-11 (1)

20. 3-6 yaş grubu çocuklarının televizyon, tablet veya telefon gibi medya araçlarında gördükleri cinsellik içeren davranışları denemesi beklenen bir davranış mıdır?

Evet (2)

Hayır (1)

Bilmiyorum (1)

21. Çocuklara, bedenlerine yönelik olarak hangi dokunuşların uygun, hangi dokunuşların uygun olmadığını öğretmeye kaç yaşlarında başlamak gerektiğini düşünüyorsunuz?

0-2 (1)

3-6 (2)

7-11 (1)

*uygun davranış, ebeveynlerinin, arkadaşlarının sarılması, arkadaşları ile oyun oynarken birbirlerine dokunmaları; uygun olmayan davranış, bir yabancıya veya tanıdığı birinin istemediği halde dokunması, bir başkasının özel bölgelerine dokunması gibi...

22. Erkek çocuklarında sünnetin çocuk gelişimi açısından hangi yaş aralığında yapılmasının doğru olmayacağını, önerilmediğini düşünürsünüz?

0-2 (1)

3-6 (2)

7-11 (1)

23. Medyanın cinsel olarak istismar edici olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumanın yollarını biliyor musunuz?

Evet (2)

Hayır (1)

Evet ise belirtiniz

.....
.....

24. Çocuğunuzu cinsel istismardan koruma yollarını biliyor musunuz?

Evet (2)

Hayır (1)

Evet ise belirtiniz

.....
.....

25. Cinsel istismar durumu ortaya çıktığında nasıl bir yol izlemeniz gerektiğini biliyor musunuz?

Evet (2)

Hayır (1)

EK 6: Cinsel eğitim sunumu özeti

Cinsel Gelişim ve Eğitim

Çocuğun dil, zihinsel, fiziksel, sosyal-duygusal ve cinsel gelişim gibi tüm gelişim alanları bir bütünü oluşturur. Bu gelişim alanlarından herhangi birinde görünen aksaklık diğer gelişim alanlarını da olumsuz etkilemektedir. Ancak cinsel gelişim alanının diğer gelişim alanlarına nazaran dikkate alınmayan, bastırılan, yokmuş gibi davranılmaya çalışılan bir alan olduğu gözlemlenmektedir. Oysa ki, örneğin cinsel gelişim alanında bireyin yaşadığı bir sıkıntının sosyal-duygusal gelişim alanını da olumsuz etkileyebileceği öngörülebilir. Tüm gelişim alanlarında olduğu gibi cinsel gelişim alanında da erken çocukluk dönemi oldukça önemlidir. Bir çocuğun bebeklik döneminden itibaren bedenini, cinsel organlarını fark etmesi, cinsiyet kavramını öğrenmesi, karşı cinsiyetteki bireylerin özellikleri ile kendi cinsiyetinin özelliklerini karşılaştırması, cinsel meraklarının olması, bu konular ile ilgili sık sık soru sorması gibi cinsel gelişime ait birçok özellik ve davranış beklenmektedir. Cinsel gelişim ve eğitim dendiğinde akla yalnızca fiziksel yönler gelmemelidir. Cinsel eğitim, vücut kısımlarının isimleri, fonksiyonları, üreme bilgileri, çocuğun kendini herhangi bir istismardan koruması ile ilgili bilgileri, kimlik oluşumu, sorumluluk alma, karar verme, insanlarla iyi ilişkiler geliştirme gibi beceriler edinme, kendine ve diğer insanların haklarına, görüş ve davranışlarına karşı saygılı ve hoşgörülü bir bakış açısı kazanma gibi pek çok tutum ve değerleri kapsamaktadır. Cinsellikle ilgili sorunların temelinde çocukların doğru zamanda, doğru kişilerden, ihtiyacı olan bilgileri edinememesi yatmaktadır. Toplumsal değişim, ilerleyen teknoloji beraberinde bilgiye ulaşma hızı, çocukların televizyon, tablet, telefon, internet gibi iletişim ve medya araçları ile çok daha fazla zaman geçirmesi gibi durumlar düşünüldüğünde ihtiyaç duydukları bilgiye ve fazlasına kolaylıkla ulaşabildiği görülmektedir. Çocuklar, bu yollarla cinsellik ile ilgili gelişim seviyesine uygun olmayan yanlış veya hazır olmadıkları bilgiye sahip olabilmektedirler. Yanlış bilgi ve yönlendirmeler, çocukların kaygılanmasına ve korkmasına veya ciddi psikolojik problemlere yol açabilmektedir. Bu yüzden her zaman ihtiyaç olan cinsel eğitime günümüzde çok daha fazla ihtiyaç vardır. Çocuğa cinsel gelişimi ile ilgili ilk bilgileri vermek, çocuğu bu konuya yaklaştırmak ve onun diğer dış faktörlerden edindiği bilgileri kontrol altında tutmak ebeveynlerin sorumluluğudur (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 1996; Eser, 2008; Donat Bacıoğlu ve

Tezel, 2020; Alptekin, 2018; Eliküçük, 2011; Artan, Ceylan ve Kurnaz Adıbatmaz, 2020; Özgün, 2017; Baysan, 2020; Tuğrul ve Artan, 2001; Çankırı, 2018; Karakartal, 2020; Deniz, Yıldız Altan, 2019; Bayhan ve Artan, 2012).

Cinsel Eğitimin Sağladığı Yararlar

Doğru ve uygun bir şekilde verilen cinsel eğitimin toplumsal ve bireysel yönden pek çok yararı bulunmaktadır. Cinsel eğitim ile birlikte çocuklar kendisine ve başkasına zarar vermeme, sağlıksız ve yanlış bilgiyi doğru bilgidan ayırt edebilme, farklı yaşam biçimlerine, görüşlere karşı saygılı bir tutum ve bakış açısı edinebilme, bedenini sevmeme, takdir ve kabul etme, sınırları öğrenme, sağlıklı ve doğru tercihler yapabilme, sorumlu davranış kazanımı edinme, kendisini cinsel istismardan koruyabilme, kendi mahremiyetinin farkında olma ve başkalarının mahremiyetine saygı duyma, her iki cinsiyetle rahat, saygılı ve uygun yollarla etkileşimde bulunabilme, duygu ve ihtiyaçlarını daha kolay ifade edebilme gibi pek çok beceri ve tutuma sahip olabilir (Ersoy, 2014, s. 290; Güney Karaman, Atış Akyol ve Ata Doğan, 2020; Bayındır, 2021, s. 95; Ocak Karabay, 2020; Semerci, 2018).

Cinsel Eğitim Ne Zaman Verilmeye Başlanmalı?

Çocukların cinsel eğitimi için tanımlanan belirli bir yaş bulunmamaktadır. Ebeveynler cinsel eğitimi yalnızca konuşarak değil, davranış ve tutumları ile de verirler. Bu şekilde düşünüldüğünde cinsel eğitim çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (İşler ve Gürşimşek, 2018).

Cinsel Eğitim Çocuklara Kim/Kimler Tarafından Verilmeli?

Cinsel eğitimin çocuğa kim/kimler tarafından verileceği konusunda farklı fikirler bulunmaktadır. Günümüzde ise öncelikle ailede başlatılması daha sonra da okulda pekiştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesi için eğitimcilerin dâhil olması görüşü yaygındır. Buna ek olarak bazı ebeveynlerde cinsel eğitimi kız çocuklarına anne, erkek çocuklarına baba vermelidir gibi bir düşünce mevcuttur. Oysaki böyle bir gereklilik yoktur. Anne ve babalar hem kız hem erkek çocuklarıyla cinsellik konusunda rahatça konuşabilmelidir, böylelikle çocuklar da her iki ebeveyne rahatlıkla ulaşır ve merak ettiklerini sorabilirler (Güzelyurt ve diğerleri, 2019; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007, s. 15; Sevim, 2017, Yavuzer, 2001, s.126; Yavuzer, 2021, s. 225; Bayındır, 2021, s. 133).

Cinsel Eğitim Verilirken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Çocuklara cinsellikle ilgili açıklama yapılırken çocuğun yaş ve gelişim özellikleri ön planda tutulmalıdır, her yaştan ve çocuğun gelişim özelliklerinin farklı olması nedeniyle çocuğun cinsel gelişim ile ilgili soruları ve davranışları yaşa bağlı değişmektedir. Öncelikle cinsel eğitim konusunda dürüstçe yaklaşım ve gerçekçi olabilmek önemlidir. Çocuğa verilen bilgiler açık, basit, anlaşılır, kısa, öz ve doğru olmalı ve bu bilgiler endişesiz bir tavır ile verilmelidir. Cinsel eğitimde çocuklar, merak ettiği şeyler hakkında soru sorma konusunda cesaretlendirilmelidir. Çocuk ile konuşan kişi beden dili, mimikleri ve ses tonuna dikkat etmeli, doğal konuşma hızında bilgi vermelidir. Çocuğun sorusuna cevap veren anne babanın tavrında çekimserlik veya rahat olamama halini sezen çocuk için bu tür konular konuşulmaması gereken konular şeklinde anlaşılabilir. Cinsel eğitim verirken vücut organları bilimsel isimleri ile öğretilmeli, farklı isimler verilmemelidir. Çocukların cinsel organlarının doğru (anatomik) isimlerini öğrenmeleri, uygunsuz dokunma veya istismar ile karşılaştıklarında durumu daha kolay aktarabilmeleri adına oldukça önemlidir. Doğru isimleri kullanmadan açıklama yapan bir çocuğun istismarla ilgili bir olayı güvendiği herhangi birine anlaşılır bir şekilde anlatması zor olabilir ve tam olarak anlaşılmayan çocuk açıklamalarına destekleyici bir cevap alamayabilir. Çocuğun cinsellikle ilgili sorduğu soruya anne baba ne cevap vereceğini bilemediği durumlarda öncelikle çocuğun bu konuda ne bildiğini ya da ne düşündüğünü öğrenebilir. Çocuğun yanlış düşünceleri varsa öncelikle bu düşünceleri düzeltmeye yönelik bir konuşma yapılabilir. Yanlış düşünceleri düzelttikten sonra kişi hala ne cevap vereceğini bilmiyorsa soruyu geçiştirmek yerine bunun cevabını henüz kendisinin de bilmediğini, öğrenip kendisi ile bu konuyu konuşacağını belirtebilir, sonrasında mutlaka çocuğa bu konu ile ilgili geri dönüt vermelidir. Çocuğun sorularına cevap vermekten kaçınmak, cinsellikle ilgili konuları duymazdan gelmek, veya geçiştirmeye çalışmak, bu konu üzerinden çocuğu eleştirmek, azarlamak çocuğa bu konunun utanılması ve konuşulmaması gereken bir konu olduğu mesajını verebilir ve çocuğu sorularının cevabını farklı kaynaklardan aramaya itmekle kalmaz, aynı zamanda cinsellikle ilgili duygu, düşünce ve merakları nedeniyle kendisini suçlamasına ve utanmasına yol açarak düşük benlik saygısı ile başlayan birçok psikolojik ve cinsel sorunlara da yol açabilir. Her çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili soru sorması beklense de bazen ailenin tutumu bazen de çocuğun mizacından kaynaklı bazı çocuklar soru sormayabilir, bu gibi durumlarda çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir şekilde soru sorması için cesaretlendirmelidir, buna rağmen

çocuk konuşmaktan kaçınıyorsa, ebeveyn konu üzerine konuşmak için uygun fırsatı yakaladıkça konuyu kendisi açabilir. (Ersoy, 2014, s. 291,292; Yavuzer, 2021; Bulut Pedük, 2016, s. 28; Bayhan ve Artan, 2012, s. 264; Semerci, 2018, s. 28; Bayındır, 2021, s. 92; Sevim, 2017, s. 13,17).

Cinsel Eğitim Vermek Çocukların Cinsellikle İlgili Merakını Arttırır mı?

Yapılan araştırmalar ebeveynler çocuklarıyla cinsellik hakkında konuştuklarında, cinsel konular ile ilgili meraklarını giderdiklerinde, onlarla değerlerini paylaştıklarında ve çocuklarına doğru bilgi sağladıklarında çocuklarının cinsel ilişkiyi ertelediklerini, cinsel davranışlar konusunda daha bilinçli olduklarını göstermiştir (Bayındır, 2021, s. 93).

3-6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim Özellikleri

Özellikle erken çocukluk döneminde çocuklar kendilerinin ve başka insanların vücutlarını, cinsel organlarını, cinsel organların isimlerini ve işlevlerini merak ederler. Bu meraklarını ise “evcilik”, “doktorculuk” gibi oyunlar sırasında birbirlerinin vücutlarını gözlemleyerek veya birbirlerinin vücutlarına, cinsel organlarına dokunarak gidermeye çalışırlar. Aynı zamanda, akranları ile cinsel oyunlar oynamaya eğilimli oldukları bu dönemde çocuklar, cinsel oyunlarla kendini, bedenini keşfetme, cinselliğini, cinsel rolünü oynayarak deneme şansını yakalar, insan ilişkilerini öğrenir. Cinsel oyunlar doğal ve beklendik oyunlardır. Ancak çocuk her zaman ve yalnızca bu oyunları oynamak istiyor ve diğer oyunlarla ilgilenmiyorsa bir sorun olabileceği akla gelmelidir. Çocuklar bu dönemde cinsiyet tutarlılığını yani tek bir cinsiyet olduklarını ve bunun ömür boyu değişmeyeceğini anlarlar. Anne-babaya benzeme çabası, kendi cinsiyetinden olan ebeveynini taklit etme (kız çocuğunun annesinin ayakkabılarını giymesi, makyaj yapması, erkek çocuğunun tıraş oluyor gibi yapması, kırıvat takması), karşı cinsten olan ebeveyne karşı hayranlık duyma ve onu kıskanma, onunla evlenmek istediklerini söyleyeme gibi davranışlar yine bu dönemde gözlemlenebilir. Bu gibi durumlarda çocuğa kızmak çocuğun suçluluk hissetmesine neden olabilir. Böyle bir şeyin uygun olmadığı, büyüdüğünde isterse kendisinin de kendi yaşına uygun olan biriyle evleneceği gibi açıklamalar yapılabilir. Bu açıklamaya ek olarak anne veya baba hayatının her döneminde annesi veya babası olarak yanında olacağını belirtmelidir. Çocuklar dil gelişiminin ilerlemesi ile birlikte her konuda çokça soru sorarlar. Bu dönemde ise cinsellik, cinsel organlar, göğüsler, nasıl dünyaya geldikleri ile ilgili sorular sorabilmektedirler.

Cinsiyetler arasındaki ayrımı fark etmeye başladıkları için bu farkı irdelerler. Cinsiyetler arası farkı anlamaya çalışan erkek çocukları, bütün insanlarda penisin var olduğunu düşünürken, kızların cinsel organını görmesi ile penisinin yok edilebileceği, kesilebileceği gibi korkulara kapılabilir. Bu korkuya “kastrasyon (iğdişlik) korkusu” denir. Erkek çocuklarının cinsel organların bu denli ön planda olduğu, cinsel organları ile ilgili endişeler yaşayabileceği nedenlerden dolayı 3-6 yaş aralığında sünnet edilmeleri uygun değildir, bu dönem öncesinde veya sonrasında sünnet önerilmektedir. Erkek cinsel organını gören kız çocukları ise daha önceden penislerinin olduğunu fakat cezalandırıldığını, bu yüzden cinsel organının daha kısa olduğunu düşünebilir veya kendisinin de penisinin olmasını isteyebilir, bu konuda kendini eksik hissedebilir. Bu dönemde çocukların tuvalet, banyo faaliyetlerini gözlemlene istekleri olabilir. Çocukların tüm bu davranış ve tutumları, bu yaş dönemi için beklenen, sağlıklı tutumlardır. Fakat her bir davranışın sıklığı, davranışın şiddeti, çocuğun yaşı ve çocuğun birçok şeyden ilgisini çekip yalnızca bu konuya yönelmesi gibi durumların olup olmadığı çok önemlidir. Aile tarafından gözlemlenen aşırılık var ise uzman desteği almak fayda sağlayacaktır (Önder Demirbaş, 2019; Bayhan ve Artan, 2012, s. 276,277; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 1996; Özkızıklı ve Okutan, 2014; Bayındır, 2021, s. 33; Baysan, 2020; Yılmaz Esencan ve Rathfisch, 2017; Artan, 2014, s.338; Semerci, 2019, s.72; Sevim, 2017, s.27; Önder, 2020, s. 71).

Oyuncak Seçimi ve Cinsiyet

Çocukların cinsiyete özgü kalıplaşmış oyun ve oyuncakların anne, baba veya bakım verenler tarafından sürekli teşvik edilmesi, çocukları büyümeye devam ederken katı cinsiyet rollerini sürdürmeye yönlendirebilir. Başka bir deyişle bir kız çocuğunu, topluma göre “erkek oyun ve oyuncakları” ile oynamaktan caydırmak onu yalnızca kadınlara özgü faaliyetlerde bulunması gerektiğine dair kalıcı bir görüş geliştirmeye itebilir (Bayındır, 2021, s. 48). Her oyuncaktan çocukların kazanımı olduğu, oyuncakların cinsiyeti olmadığı unutulmamalıdır.

Cinsel Eğitim İçeriği

Cinsel eğitimin içeriğini belirleyen en önemli kıstas çocuğun kendisidir. Çocuğun yaşı, hangi bilgiye ne kadar hazır olduğu, çocuğun merak ettikleri ve soruları çocuğa verilecek cinsel eğitimi şekillendirir. Çocuklara hazır olduğundan fazla, yaşına uygun olmayan bilgi verilmemelidir. Cinsel eğitim; çocukların kendi

vücutlarını ve fonksiyonlarını, cinsel organlarını, cinsel kimliklerini tanıması, büyüme, gelişme, üreme, temizlik kuralları, mahremiyet eğitimi, aile yaşamı, çıplaklık gibi konuları içerir. Bunların yanı sıra kişisel sınırlar, “özel” kavramı, “hayır” diyebilme becerisi, kendisinin ve başkalarının bedenine, cinsiyetine, kararlarına saygılı ve hoşgörülü olabilme konuları da cinsel eğitime dahildir. Aynı zamanda cinsel eğitim, insanlarla iyi ilişkiler ve açık, etkili iletişim kurabilme, bilinçli kararlar verebilme, duygu yönetimi, davranışının sorumluluğunu alabilme gibi kişisel becerileri geliştiren konuları da içermektedir. Bunların yanı sıra çocuğun kendini cinsel istismara karşı korumasını sağlayacak, “İyi Dokunuş” ve “Kötü Dokunuş” kavramları ve bu dokunuşlar arasındaki farkı anlama, sır saklamama, uygun (iyi sır) ve uygun olmayan (kötü sırlar) sırlar arasındaki farkı öğrenme, sağlıklı ve doğru cinsel gelişim ve eğitim ile birlikte vücut bölümlerinin bilimsel isimlerini öğrenme, vücudumuza kimlerin dokunup dokunamayacağına karar verme mekanizmasını geliştirme, karşı taraftan gelen hoşlanılmayan bir davranış karşısında “hayır” diyebilme, o ortamdan uzaklaşma ve güvенеbileceği bir kişiye olumsuz durumları anlatabilme becerisini kazandırmak, bir çocuğun uğradığı cinsel istismar durumundan dolayı kendini suçlu görmemesini sağlamak, yaşadığı herhangi bir durumda güvenebileceği bir kişi belirlemek ve yaşadığı durumu korkmadan anlatabilme becerilerini geliştirmek gibi bilgilerin edinilmesi oldukça önemlidir (Pick, Givaudan ve Brown, 2000; Çankırı, 2018; SIECUS, 2004; İşler, 2017; Eliküçük, 2011; Güneş, 2021; Güney Karaman, Atış Akyol ve Ata Doğan, 2020; Işık ve Demircioğlu, 2019; Alabay, 2020; Yam, 2020; Türk Kurtça, 2022).

Medya

Kitle iletişim araçları çocukların cinsellik ile ilgili inanç ve cinsel davranış kalıplarını geliştirmek adına son derece önemlidir. Televizyonda ve sanal ortamda çocukların maruz kaldıkları cinsel görüntüler ve örtük mesajlar çocukların ilişkiler konusundaki algı ve beklentilerini, cinsellik ile ilgili tutum ve davranışlarını olumsuz etkileyebilir. Çocukları cinsellik konusundaki yanlış bilgilerden korumanın en önemli yolu çocukların doğru bilgileri ebeveynlerinden öğrenmesidir. İnternet ve sosyal medyanın riskleri çocuklara yaşlarına uygun bir şekilde açıklanmalıdır, sonrasında kullanımları konusunda saat sınırlaması getirerek çocuğun kontrolsüzce tek başına zaman geçirmesinin önüne geçilmelidir. Çocuklara karşı bu konuda yasaklayıcı bir tavır yerine alternatif bir tavır sergilemek gerekir. Ayrıca telefon ve

tabletteki uygulamalar ve internet erişimleri için güvenlik filtreleri kullanılmalı, çocukların internette ne izlediği, hangi oyunları oynadığı gözetim altında tutulmalıdır (Çalışır, 2014, s.107.108; Bayındır, 2021, s. 140.142).

Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocuğun kavrayamadığı ve bilerek onaylamadığı, gelişimsel açıdan hazır bulunmadığı, toplumsal yasa ve normlara aykırı olarak, yetişkin veya kendisinden yaşça büyük çocuk tarafından bir cinsel etkinliğe dahil edilmesidir. Çocukları cinsel istismar konusunda bilinçlendirme esnasında, istismar faillerinin genellikle aile çevresindeki ve çocuk ile iletişim kurabilen kişiler olduğu düşünüldüğünde “yabancı kişi” tanımı çok iyi yapılmalıdır. Çocuk yabancı olarak hiç tanımadığı kişileri algılıyorsa, çoğu kez bu kişilerden kaynaklandığı gerçek olan cinsel istismara karşı hazırlıksız yakalanabilir. Cinsel istismar veya istismar şüphesi ortaya çıktığında, cinsel istismar son 72 saat içerisinde gerçekleşiyse, çocuğun sağlık kurumuna götürülmesi gerekir ve bunun çocuk yıkanmadan, kıyafetleri değiştirilmeden yapılması önemlidir. Bu hem çocuğun tıbbi değerlendirilmesi ve tedavisi, hem de istismarın gerçekleştiğini belgeleyen deliller aracılığıyla failin kimliğinin kesin olarak belirlenmesinde önemlidir. ALO 183 (Sosyal Destek Hattı), 112 Acil Çağrı Merkezi aranabilir aynı zamanda en yakın çocuk polis şubesi, jandarma çocuk ve kadın kısım amirliği, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü, Çocuk İzlem Merkezleri başvurulabilecek diğer kurumlardır (WHO, 1999; Kellogg, 2005; Altundağ, 2020; Bayrak, 2011, s. 60; Bayındır, 2021, s. 201; Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2023).

Mastürbasyon

Mastürbasyon, çocuğun kendi cinsel organını uyararak haz aldığı, terleme, kızarma ve sık nefes alma gibi bulguların yaşanabildiği, tıbbi bir bozukluğun eşlik etmediği, belli koşullarda sağlıklı, normal ve tekrarlayıcı olabilen bir davranıştır. Çocuklarda mastürbasyon uykuya dalarken, televizyon izlerken, oyun oynarken veya stresli olduğu bir zamanda gözlemlenebilir. Mastürbasyon aslında, bebeklik döneminden itibaren çocukların gevşemek için keşfettikleri parmak emme, tırnak yeme gibi davranışlardan çok da farklı değildir. Mastürbasyonun birçok nedeni olabilir, bebeklikten itibaren genital bölgenin temizliği ile gereğinden fazla ilgilenilmesi, oynanması, sıklıkla öpülmesi, çok dar elbiseler giydirmeye, kardeş kıskançlığı, aile içinde çocuğa kaygı veren durumlar, enfeksiyon, mantar gibi genital

bölgenin kaşınmasına neden olacak durumlar, ailede ilgi azlığı, sünnet derisi ile ilgili problemler, çocuğun uzun süre yalnız kalması, çocuğun mastürbasyon davranışını bir yaşından öğrenmesi veya yetişkin tarafından bu davranışa alıştırılması, çocuğun cinsel kötüye kullanımı, duygusal yoksunluk nedenlerden bazılarıdır. Ebeveynlerin mastürbasyon noktasında yapmaları gereken öncelikle mastürbasyonun olağan olduğunu kabul etmek, doğal davranmak, sıklığını gözlemleyip yoğun olduğu gözlemlendiğinde bir uzmana başvurmak olabilir (Özakar ve Gözen, 2012; Önder, 2020, s. 68; Semerci, 2018, s. 67.68; Bayhan ve Artan, 2012, s. 277,278 ; Yorbık ve Mutlu, 2016; Sevim, 2017, s. 45).

Çocukların Sorularına Cevaplar

Çocuklar yaklaşık iki buçuk, üç yaşlarında cinsiyetle ilgili fiziksel farklılıkları fark etmeye ve “Neden babaların bıyıkları var?”, “Neden kızların pipisi yok?” gibi sorular sormaya başlarlar. Çocuğun çevresinde kardeşleri, akraba veya komşu çocukları varsa bu tip soruları daha erken sorabilmektedirler. Çocuklar büyüdükçe sorularının da farklılaştığı görülmektedir. Çocuklar yaklaşık üç yaşından sonra bebeklerin nereden geldiği ve doğum ile ilgili sorular sormaya başlamaktadır. Bebeğin büyüdüğü yeri öğrenen çocuğun soracağı yeni soru, bebeğin nereden ve nasıl çıktığıdır. Bu konudaki merakını gideren çocuk zamanla bebeğin annenin karnına nasıl girdiğini merak etmeye ve sormaya başlamaktadır. Sekiz yaşından küçük çocuklar bilgileri soyutlayamazlar, bu yüzden onların merakını somut bilgiler ile gidermek gerekir. Bu sebeple hazır olmadıkları bir dönemde fazla veya ayrıntılı cinsel bilgi vermek onların kafasını karıştırabilir, korkmalarına veya endişe duymalarına sebep olabilir. Öncelikle onların ne bildiğini öğrenmek, örneğin bebeklerin nereden geldiğini soran çocuğa “Sen nereden geldiğini düşünüyorsun?” diye sormak hem çocuğun neyi sorduğunu anlamaya yardımcı olur hem de böylelikle onun anlayışına uygun cevap verilebilir (Bayhan ve Artan, 2012, s. 273; Özkızıklı ve Okutan, 2014, s. 49; Başgül, 2011, s. 164.165).

EK 7: Cinsel eğitim sunumu slaytı

Slayt 1:

3-6 YAŞ CİNSEL GELİŞİM VE EĞİTİM

Çocuk Gelişim Uzmanı
Begüm EVİRGEN

Slayt 2:

Cinsel Gelişim ve Eğitimi

- Cinsel eğitim, vücut kısımlarının adları, işlevleri, üreme bilgileri ve çocukların kendilerini herhangi bir istismardan koruması ile ilgili bilgileri içeren dar kapsamın çok daha ötesindedir.
- Kimlik oluşumu, olumlu kişilik kavramı,
- İlişki kurma,
- Karar verme,
- Sorumluluk alma,
- Olumlu davranış biçimi,
- Olumlu kişilik kavramı...
- İnsan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı...

Slayt 3:

CİNSEL EĞİTİMİN SAĞLADIĞI YARARLAR

KENDİNE VE
BAŞKASINA
ZARAR VERMEME

KENDİNE VE KARŞI
CİNSİYETE SAYGI
DUYMA

YANLIŞ VE DOĞRU
CİNSEL BİLGİYİ
AYIRABİLME

BEDENİNİ SEVME

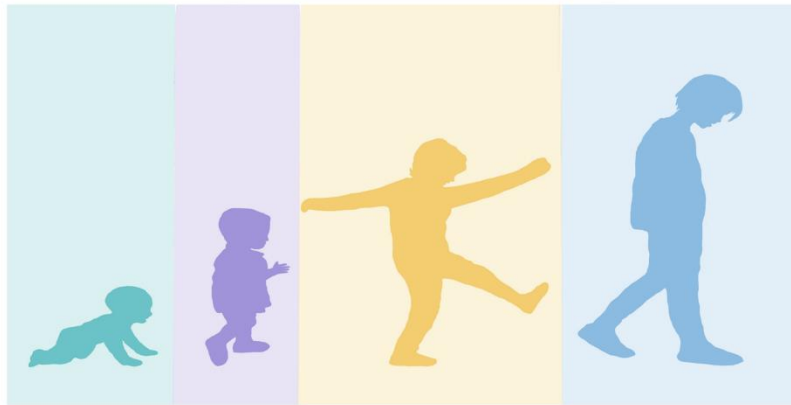
KENDİNİ CİNSEL
İSTİSMARDAN
KORUYABİLME

SORUMLU
DAVRANIŞ
KAZANIMI

Slayt 4:

Ne Zaman Başlamalı?

Slayt 5:

Cinsel Eğitim Kim/Kimler Tarafından Verilmeli ?

Slayt 6:

Cinsel Eğitim Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

	Çocuğun yaş ve gelişim özelliği		Soruyu geçiştirme, duymazdan gelme
	Açık ve anlaşılır bilgiler		Cevap vermekten kaçınmak
	Az ve doğru bilgiler		Çocuğu eleştirme
	Beden dili ve mimikler		Ayrıntı bilgi verme
	Vücut organlarının bilimsel isimleri		
	Önce çocuğun bu konuda ne bildiğini öğrenmek		

Slayt 7:

Cinsel Eğitim Vermek Çocuğun Bu Konudaki Merakını Artırır mı?

Slayt 8:

3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN CİNSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Doktorculuk ve evcilik gibi oyunlarda cinsel davranışlar ve söylemler

Her konuda olduğu gibi cinsel konularda da oldukça merak, çokça soru

Cinsel organları ve cinsiyetlerini keşfetme, bu yüzden ilginin cinsel organlarda olması

Cinsiyetleri farklı olan insanların vücutlarının farkını sorguma, bazen cinsiyet kavramını keskinleştirme

Slayt 9:

3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN CİNSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Çocuklar kendi vücutlarını ve diğer akranlarının vücutlarını merak ederler, bakmak ve dokunmak isteyebilirler.

Slayt 10:

3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN CİNSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Kendi cinsiyetinden olan ebeveyni taklit etme, kıskanma davranışı

Karşı cinsiyetten ebeveyne hayranlık duyma, onunla evlenmek istediğini söyleme

Erkek çocukların penisini kaybetme korkusu

Tuvalet, banyo gibi faaliyetleri gözlemleme istekleri

Slayt 11:

OYUNCAK SEÇİMİ VE CİNSİYET

Slayt 12:

CİNSEL EĞİTİM İÇERİĞİ

Kendi vücudunu
tanıması, cinsel
kimlik

Cinsel organlar

İnsanlarla iyi
ilişkiler
geliştirme

Sağlık, temizlik
kuralları

Kendine ve
diğer insanlara
saygı, hoşgörü

İstemediği
davranışlara
'hayır' deme

Kendini kontrol
edebilme

Temel
mahremiyet
bilgileri

Uygun/uygun
olmayan
davranışlar

Sınırlar

Yaptığı
davranışın
sorumluluğu

İstismardan
suçlu
hissetmeme

Güveneceği
kişileri belirleme

Slayt 13:

CİNSEL EĞİTİM İÇERİĞİ

'ÖZEL BÖLGE'

'İYİ DOKUNUŞ'
'KÖTÜ
DOKUNUŞ'

'SİR SAKLAMA'

Slayt 14:

MEDYA

Slayt 15:

Slayt 16:

ÇOCUK MASTÜRBASYONU

Mastürbasyon nedenleri:

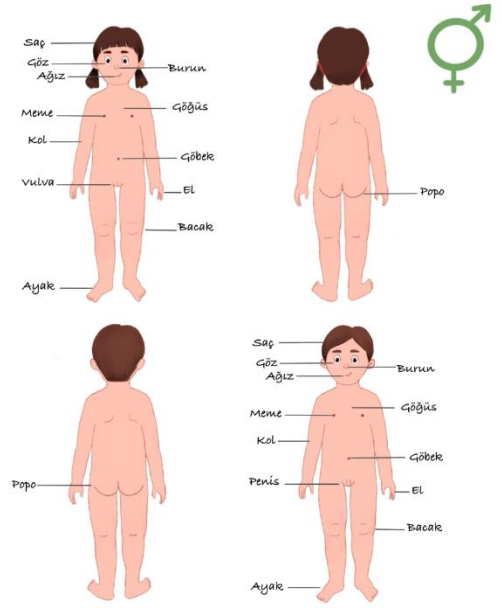
- Enfeksiyon, mantar...
- Sünnet derisi ile ilgili problemler
- Bebeklikten itibaren çocuğun cinsel organlarının temizliği ile fazla uğraşılması, oynanması
- Uyarılma eksikliği (yeterince meme almama gibi)
- İlgi azlığı
- Bakıcı değişikliği
- Kardeş doğumu
- Mastürbasyon yapan çocuklarla arkadaşlık
- Bebeklik dönemi uzun süre yalnız kalma
- Duygusal ihmal ve istismara maruz kalma
- Cinsel istismara maruz kalma
- Çocuğun yetişkin tarafından bu davranışa alıştırılması

Slayt 17:

ÇOCUKLARIN SORULARINA CEVAPLAR

Bu ne?

Anne/baba senin
özel bölgeni
görebilir miyim?

Slayt 18:

ÇOCUKLARIN SORULARINA CEVAPLAR

Bebekler nereden
geliyor?

Bebekler nasıl dışarı
çıkıyor?

Bebekler anne
karnına nasıl giriyor?

Slayt 19:

Slayt 20:

Slayt 21:

EK 8: Duyuru afişı

EK 9: Araştırma gününe ait fotoğraflar

